

SUOMEN VIRALLINEN TILASTO

XXXII

SOSIALISIA
ERIKOISTUTKIMUKSIA

IV

TUTKIMUS METSÄ- JA UITTOTYÖNTEKIJÄIN OLOISTA
KEVÄÄLLÄ 1921

HELSINKI 1923
VALTIONEUVOSTON KIRJAPAINO

STATISTIQUE OFFICIELLE DE FINLANDE

XXXII

ENQUÊTES SPÉCIALES
SUR LES AFFAIRES SOCIALES

IV

RECHERCHE SUR LES CONDITIONS DES OUVRIERS DE L'ABATTAGE
DES BOIS ET DU FLOTTAGE EN PRINTEMPS 1921

HELSINGFORS 1923

Täten Tilastollisen Päätoimiston Sosialitilastollinen osasto saattaa julkisuuteen helmi- ja kesäkuun välisenä aikana 1921 toimeenpannun metsä- ja uittotyöläistiedustelun perustuksella laaditun tutkimuksen, joka liittyy numerona IV julkaisusarjaan »Sosialisia erikoistutkimuksia». Aineiston käsittely ja tutkimuksen laatiminen on Sosialihallituksen Tilasto-osastossa lähinnä ollut ylimääräisen aktuaarin *A. A. Grotenfeltin* tehtävänä.

Helsingissä helmikuun 12 päivänä 1923.

L. Harmaja.

J. T. Hanho.

Sisälllys.		Sivu	Table des matières.		Page
I. Johdanto		1	I. Introduction		1
II. Metsänhakkuu.			II. Abattage des bois.		
1. Työnantajat		2	1. Patrons		2
2. Työntekijät		3	2. Ouvriers		3
3. Työsopimus ja työhönottamistapa..		7	3. Contrat de travail et les formes d'engagement		7
4. Työkausi ja työaika		8	4. Saison del'abattage et durée du travail		8
5. Palkkausolot		13	5. Conditions de salaire		13
6. Asunto-olot		17	6. Conditions de logement		17
7. Ravinto-olot		25	7. Conditions d'approvisionnement....		25
8. Sivistysolot		27	8. Conditions de civilisation		27
III. Uitto.			III. Flottage.		
1. Työnantajat		29	1. Patrons		29
2. Työntekijät		30	2. Ouvriers		30
3. Työsopimus ja työhönottamistapa..		33	3. Contrat de travail et les formes d'engagement		33
4. Työkausi ja työaika		33	4. Saison du flottage et durée du travail		33
5. Palkkausolot		37	5. Conditions de salaire		37
6. Asunto-olot		38	6. Conditions de logement		38
7. Ravinto-olot		41	7. Conditions d'approvisionnement....		41
8. Sivistysolot		43	8. Conditions de civilisation.....		43
IV. Uudistusehdotuksia		44	IV. Propositions de réforme		44
<i>Ranskankielinen supistelma</i>		49	<i>Résumé en français</i>		49
Liitteitä. Keräyskaavakkeet		51	Annexe. Les questionnaires		51

I. Johdanto.

Eduskunnan tekemästä anomuksesta asetti Valtioneuvosto kesäkuun 20 päivänä 1919 komitean, jolle annettiin tehtäväksi metsä- ja uittotyöntekijäin oloista toimitettavan tutkimuksen perustuksella esittää keinoja tällä alalla vallitsevien epäkohtien korjaamiseksi. Tätä tarkoitusta varten tarpeellisen tutkimuksen suorittaminen jätettiin sittemmin Sosialihallituksen Tilasto-osaston toimeksi.

Koska tutkimustyön laajuus ja yksityiskohdaisuus teki mahdottomaksi toimittaa sitä koko maassa, oli tyydyttävä edustavaan tutkimukseen muutamilla seuduilla, joita pidettiin erilaisille metsänhaku- ja uitto-oloille tyypillisinä, noudattaen tutkimusalueiden valintaan nähden, mitä metsä- ja uittotyöläisten oloja tutkimaan asetettu komitea oli mietinnössään esittänyt. Näin ollen otettiin tutkittaviksi Kokemäenjoen, ylisen Keiteleen, Koitajoen, Hyrynsalmen reitin ja Kemijoen tienoot. Näiltä seuduilta määrättiin tutkittaviksi riittävä joukko liikemäisiä hakkuita ja uittoja; kotitarvetöitä ei siis otettu tarkastettaviksi. Ensitiedot hankittiin asiamiesten avulla, joiksi otettiin ylimääräisiä metsänhoitajia ja metsänhoidon ylioppilaita, yhteensä yhdeksän, niin hyvin metsänhakuuta kuin uittoa tutkittaessa; kullekin annettiin tarkastettavaksi oma alue.

Asiamiehet matkustelivat mainituilla seuduilla ja keräsivät tietoja metsänhakuu-työläisten oloista Sosialihallituksen Tilasto-osaston laatimille kaavakkeille, pääasiallisesti maaliskuun aikana vuonna 1921. Kaavakkeihin oli jokaiselta työpaikalta, paitsi otsaketta, jossa mainittiin pitäjä, kylä, kerääjä ja merkintäpäivä, merkittävä työnantaja, työntekijäin lukumäärä ja ryhmitys, palkkaustapa, työaika, ruuan hankinta ja valmistus, työntekijäin majoittuminen erilaisiin asuntoihin ja asuntojen ominaisuuksia, erinäisiä tietoja sivistysoloista sekä, jos mahdollista, muita tietoja metsänhakuu-työläisten

oloista; tähän kaavakkeeseen kuului sitä paitsi liite, johon oli merkittävä metsänhakuu-työläisten viimeksi loppuunkuluneena tilikautena ansaitsemia palkkaeria. Nämä kaavakkeet ovat jäljennettyinä sivuilla 52—54. Tarkoituksena oli tutkia työntekijäin oloja tukkitöissä; muutamissa tapauksissa on tosin tarkastettu muitakin metsätöitä, etenkin missä ei ollut riittävästi tukinhakkuuta. Metsätyöntekijäin asunto-oloille tärkeinä otettiin ensi sijassa huomioon sellaisia työpaikkoja, joiden työntekijöistä suuri osa asui tilapäisissä metsäasumuksissa; Kokemäenjoen tienoilla tutkimuksen esineeksi seudun olojen mukaisesti otettiin työpaikkoja, joiden työntekijät asuivat taloissa tai torpissa. Tiedusteluun kuuluvat työpaikat tutkittiin tiedustelemalla asioita, mikäli mahdollista, sekä työnantajalta että työntekijöiltä.

Pääasiallisesti toukokuun aikana 1921 keräsivät asiamiehet tietoja uittotyöntekijäin oloista kaavakkeille, joihin oli merkittävä edellä metsänhakuu-työläisten yhteydessä mainitut asiat; ainoastaan muutamien seikkojen yksityiskohdissa oli eroavaisuuksia. Nämä kaavakkeet ovat jäljennettyinä sivuilla 55—57. Tällöin oli erillään toimivien liikkeiden työpaikkojen ohella, jotka tavallisesti ovat vesistöjen latvaseuduilla, mikäli mahdollista myös tutkittava ainakin yksi työpaikka pääväylän varrella, jossa uiton enimmäkseen toimittaa lauttausyhdistys.

Sen johdosta, että tarkastettaviksi valittiin maasta vain muutamit seudut, on tutkimuksen tuloksissa voinut jossain määrin ilmetä satunnaisuuksia, jotka eivät aivan täysin vastaa maassa yleisimmin vallitsevia metsä- ja uittotyöläisten oloja, mutta pääasiallisesti tutkimuksen tulokset kyllä pitänevät koko maahankin nähden paikkansa.

Edellä mainitun aineiston on Sosialihallituksen Tilasto-osasto sittemmin käytellyt.

II. Metsänhakkuu.

1. Työnantajat.

Tässä tutkimuksessa, jossa pääasiana on ollut tietojen kerääminen työntekijöistä ja heidän oloistaan, on ensiaineistoon merkitty myös jokaisen työpaikan työnantaja. Näiden merkintöjen nojalla esitetään alempana I:ssä taulukossa tutkittujen metsätyöpaikkojen ja niiden työntekijäin ryhmitys työnantajain mukaan. Ryhmityksen perustuksena ovat tässä taulukossa työkauden loppuajalta, pääasiallisesti maaliskuulta, saadut tiedot; samoin on asianlaita seuraavassa esityksessä metsätyöläisten oloista muutenkin, milloin ei ole toisin mainittu. Tiedot esitetään tämän tutkimuksen taulukoissa erikseen kaikilta niiltä maan eri seuduilta, joilla metsätyöläisten oloja on tiedusteltu. Kokemäenjoen seuduilta on metsänhakkuuseen nähden tarkastettu muuta-

mia työpaikkoja Kurun, Parkanon ja Karkun pitäjissä; metsänhakkuuta koskevissa taulukoissa tarkoitetaan Kokemäenjoen tutkimusalueella näiden työpaikkojen muodostamaa aluetta. Keiteleen tutkimusalueella tarkoitetaan eräitä ylisen Keiteleen varsilla Pihtiputaan pitäjässä olevia työpaikkoja, Koitajoen tutkimusalueella Koitajoen ja siihen laskevien vesistöjen ympäristöjä Korpiselällä ja Ilomantsissa, Hyrynsalmen tutkimusalueella muutamia Sotkamon, Vuolijoen, Säränsniemen, Hyrynsalmen, Suomussalmen, Puolangan ja Taivalkosken pitäjissä olevia työpaikkoja sekä Kemijoen tutkimusalueella Rovaniemellä, Simossa, Kuolajärvellä, Sodankylässä, Pelkosenniellä ja Kittilässä tarkastettuja työpaikkoja.

1. *Tutkittujen metsätyöpaikkojen ja niiden työntekijäin ryhmitys työnantajain mukaan. De undersökta avverkningsplatserna och de å dem sysselsatta arbetarna gruppering efter arbetsgivare.*

Tutkimusalue ¹⁾ Undersökningsområde ¹⁾	Työpaikkoja, joilla työnantajana oli Arbetsplatser, där avverkningen bedrevs av					Yhteensä työpai- kkoja Summa avverknings- platser	Työntekijöitä työpaikoilla, joilla työnantajana oli Arbetare & arbetsplatser, där avverkningen bedrevs av					Yhteensä työnteki- jöitä Summa arbetare
	valtio staten	osakeyhtiö aktiebolag	muu yhtiö annat bo- lag	yksityinen enskilid person	Yksityinen person		valtio staten	osakeyhtiö aktiebolag	muu yhtiö annat bo- lag	yksityinen enskilid person	Yksityinen person	
Kokemäenjoen — Kumo älv	1	6	—	—	7	156	320	—	—	476		
Keiteleen — Keitele	—	11	1	—	12	—	700	60	—	760		
Koitajoen — Koitajoki	—	9	—	—	9	—	1 054	—	—	1 054		
Hyrynsalmen — Hyrynsalmi	1	18	—	—	19	175	2 579	—	—	2 754		
Kemijoen — Kemi älv	2	22	1	1	26	151	2 715	214	145	3 225		
Yht. { Luku — Antal	4	66	2	1	73	482	7 368	274	145	8 269		
Summa { Prosentt. — Procent	5.5	90.4	2.7	1.4	100.0	5.8	89.1	3.3	1.8	100.0		

Kaikkiaan tutkittiin, kuten I:sestä taulukosta ilmenee, metsätyöpaikkoja 73. Niistä oli vain 4 sellaisia, joilla valtio oli työnantajana, kokonaista 66 eli 90.4 % osakeyhtiöiden ja 2 muiden yhtiöiden toimittamia metsätöitä sekä 1 yksityisen henkilön työpaikka. Metsänhakkuun toimittajana on siis verrattomasti useimmin osakeyhtiö. Kuntien hallussa olevia metsätyöpaikkoja ei laisinkaan ole joutunut tutkimuksen esineeksi. Valtio taas harjoittaa metsänhakkuuta jonkun verran Metsähallituksen

toimesta, mutta pääasiallisesti hankitaan valtion suurista metsistä tuloja myymällä metsä kasvavana yhtiöiden hakattavaksi. Metsäyhtiöt, joista suurin osa, kuten tunnettua, on osakeyhtiöitä, ovat enimmäkseen verraten suuria työnantajia ja useat harjoittavat metsätöitä maan eri osissakin. Nämä suuret yhtiöt toimittavat, samoin kuin valtio, hakkuut asettamiensa metsävirkaillijain ja työnjohtajain avulla. — Mitä sitten hakkuun laatuun tulee, tutkittiin tukinakkuiden lisäksi vain 1 halkojenajoa Rova-

¹⁾ Tutkimusalueista ks. tarkemmin ylempänä olevaa tekstiä. — Beträffande undersökningsområdena se närmare texten ovan.

niemellä ja 3 hiomo- eli paperipuunhakkuuta Suomussalmella ja Vuolijoella, joista metsätöistä ensin mainittu oli valtion ja viimeksi mainitut osakeyhtiöiden toimittamia. Sitä paitsi oli tukinhakkuun ohessa 2:lla valtion työpaikalla halonhakkuuta sekä osakeyhtiöiden työpaikoista 10:llä propsintekoa, etenkin Pihtiputaalla Keiteleeseen varsilla, 8:lla hiomopuunhakkuuta, etenkin Hyrynsalmen tutkimusalueella, ja 1:llä laatikkopuunhakkuuta.

2. Työntekijät.

Metsänhakkauksissa työskentelee useita eri työntekijäryhmiä. Tärkeimmät ovat ajomiehet, jotka yleensä omilla hevosillaan ajavat hakatut puut uittoväylälle, ja hakkaajat, jotka toimit-

tavat puiden kaadon. Sitä paitsi on metsätöissä useimmiten enemmän tai vähemmän muitakin työntekijöitä, kuten tientekijöitä, kuormantekijöitä, kuorijoita, »justeeraajia» eli katkaisijoita y. m. Lisäksi käytetään puiden mittaajia, jotka eivät ole täysin verrattavissa varsinaisiin työmiehiin. Alempana olevassa 2:ssa taulukossa esitetään tutkittujen työpaikkojen varsinaisten työntekijäin jakaantuminen eri työntekijäryhmiin; »muihin työntekijöihin» on tällöin luettu tientekijät, kuormantekijät, kuorijat, katkaisijat ja työnantajien hevosten ajajat ynnä muut ajomiehiin ja hakkaajiin kuulumattomat työntekijät. Huomattava on, että Keiteleeseen tutkimusalueen luvut ovat yhden työpaikan ajomiehiin ja muutamien työpaikkojen hakkaajiin nähden jonkun verran epätarkkoja.

2. Metsätyöntekijäin jakaantuminen eri työntekijäryhmiin. Avverkningsarbetarnas gruppering efter yrkesspecialiteter.

Tutkimusalue Undersökningssområde	Työntekijöistä oli — Av arbetarna voro			Yhteensä työntekijöitä Summa arbetare
	ajomiehiä körare	hakkaajia huggare	muita työntekijöitä övriga arbetare	
Kokemäenjoen — Kumo älv	145	303	28	476
Keiteleen — Keitele	247	458	55	760
Koitaajoen — Koitajoki	463	549	42	1 054
Hyrynsalmen — Hyrynsalmi	714	1 650	390	2 754
Kemijoen — Kemi älv	1 204	1 362	659	3 225
Yhteensä — Summa	2 773	4 322	1 174	8 269
	Prosentteina — I procent			
Kokemäenjoen — Kumo älv	30.5	63.6	5.9	100.0
Keiteleen — Keitele	32.5	60.3	7.2	100.0
Koitaajoen — Koitajoki	43.9	52.1	4.0	100.0
Hyrynsalmen — Hyrynsalmi	25.9	59.9	14.2	100.0
Kemijoen — Kemi älv	37.3	42.2	20.5	100.0
Yhteensä — Summa	33.5	52.3	14.2	100.0

Taulukosta ilmenee, että tutkituilla metsätyöpaikoilla oli ensitietojen kerääjien niillä käydessä yhteensä 8 269 työntekijää. Neljältä työpaikalta merkitsivät tietojen kerääjät tosin työn loppumisen tai suuren vähentymisen johdosta tiedot viikkoa, paria viikkoa tai kuukautta varhaisemmalta ajalta. Tietoja ei ole kerätty mittaajista eikä sellaisista metsätöissä olevista henkilöistä, joita mieluummin on pidettävä työnjohtajina tai työnjohtajan apulaisina kuin tavallisina työmiehinä. Ajomiehiä oli 2 773 eli noin kolmasosa kaikista työntekijöistä. Ajomiesten suhteellinen lukumäärä vaihteli 43.9 %:sta Koitaajoen tutkimusalueella, jolla »muita työntekijöitä» taas oli vähemmän eli vain 4.0 %, 25.9 %:iin Hyrynsalmen tutkimusalueella. Hakkaajia oli 4 322 eli noin puolet työntekijöistä. Suhteellisesti huomattavimmin oli hakkaajia maan etelä- ja

länsiosissa, nimittäin Kokemäenjoen tutkimusalueella 63.6 % ja Keiteleeseen 60.3 %. Näillä tutkimusalueilla oli varsin vähän »muita työntekijöitä», ensin mainitulla 5.9 %, jotka ensitietojen kerääjän ilmoituksen mukaan olivat yhtiön hevosten ajajia, tientekijöitä ja ajomiesten apulaisia eli n. s. »vänkäreitä», ja viimeksi mainitulla 7.2 %, nimittäin rantamiehiä, mittamiehiä eli katkaisijoita ja tientekijöitä. Vähemmän oli hakkaajia Kemijoen tutkimusalueella, 42.2 %; tällä pohjoisella seudulla oli »muita työntekijöitä» enimmän, 20.5 %. Niillä Hyrynsalmen tutkimusalueen kolmella työpaikalla, joilla hakattiin vain hiomopuuta, oli ajomiehiä 25, hakkaajia 66 ja muita työntekijöitä 7; Kemijoen tutkimusalueen eräällä työpaikalla, jolla ajettiin halkoja, oli ajomiehiä 50 ja muita työntekijöitä 30.

Edellä olevia lukuja on syytä verrata vastaaviin lukuihin G. R. Snellmanin, Teollisuushallituksen toimenannosta, laatimassa *Tutkimuksessa Suomen sahateollisuudesta sekä sen yhteyteen kuuluvista metsänhakkuvista, lauttaruksista ja lastaruksista*, joka julkaistiin Työtilaston sarjassa vuonna 1914. Tämän tutkimuksen mukaan oli metsätyöntekijöitä talvella 1910—11 koko maan kalkkien vähänkin huomattavien liikkeiden töissä yhteensä 86 328; nämä oli jaoteltu vain hakkuutyössä olleisiin, luvultaan 50 814, ja niihin, jotka

ajoiivat tukkeja lähimpään uittoväylään, luvultaan 35 514. Vertaamalla toisiinsa näitä lukuja ja nyt esillä olevan tutkimuksen vastaavia lukuja selviää, että viimeksi mainitussa on tarkastuksen alaiseksi joutunut, ainakin metsätyöläisten silloiseen lukumäärään verrattuna, enintään noin kymmenesosa maan metsätyöläisistä.

Koottu aineisto sisältää myös tietoja työntekijäin iästä ja siviilisäädystä, joita seikkoja esitetään 3:nnessä taulukossa.

3. Metsätyöntekijäin ryhmitys iän ja siviilisäädyn mukaan. Avverkningsarbetarnas gruppering efter ålder och civilstånd.

A. Eri tutkimusalueilla. — På de olika undersökningsområdena.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työntekijöistä oli Av arbetarna voro		Yhteensä työntekijöitä Summa arbetare	18 v. vanhemmista työntekijöistä oli — Av arbetarna över 18 år voro	
	18-vuotiaita ja sitä vanhempia 18 år och däröver	18 v. nuorempia under 18 år		naineita tai leskimiehiä gifta eller änklingar	naimattomia ogifta
Kokemäenjoen — Kumo älvs.....	428	48	476	219	209
Keiteleen — Keitele	725	35	760	466	259
Koitaenjoen — Koitajoki	1 010	44	1 054	619	391
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	2 682	72	2 754	1 291	1 391
Kemijoen — Kemi älvs	3 082	143	3 225	1 482	1 600
Yhteensä — Summa	7 927	342	8 269	4 077	3 850
Prosentteina — I procent					
Kokemäenjoen — Kumo älvs.....	89.9	10.1	100.0	51.2	48.8
Keiteleen — Keitele	95.4	4.6	100.0	64.3	35.7
Koitaenjoen — Koitajoki	95.8	4.2	100.0	61.3	38.7
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	97.4	2.6	100.0	48.1	51.9
Kemijoen — Kemi älvs	95.6	4.4	100.0	48.1	51.9
Yhteensä — Summa	95.9	4.1	100.0	51.4	48.6

B. Eri työntekijäryhmiin nähden. — Med avseende på de olika arbetargrupperna.

Työntekijäryhmä Arbetargrupp	Työntekijöistä oli Av arbetarna voro		Yhteensä työntekijöitä Summa arbetare	18 v. vanhemmista työntekijöistä oli — Av arbetarna över 18 år voro	
	18-vuotiaita ja sitä vanhempia 18 år och däröver	18 v. nuorempia under 18 år		naineita tai leskimiehiä gifta eller änklingar	naimattomia ogifta
Ajomiehet — Kôrare	2 744	29	2 773	1 918	826
Hakkaajat — Huggare	4 099	223	4 322	1 712	2 387
Muut työntekijät — Övriga arbetare..	1 084	90	1 174	447	637
Yhteensä — Summa	7 927	342	8 269	4 077	3 850
Prosentteina — I procent					
Ajomiehet — Kôrare	99.0	1.0	100.0	69.9	30.1
Hakkaajat — Huggare	94.8	5.2	100.0	41.8	58.2
Muut työntekijät — Övriga arbetare..	92.4	7.6	100.0	41.2	58.8
Yhteensä — Summa	95.9	4.1	100.0	51.4	48.6

Kuten taulukko osoittaa, oli kaikista työntekijöistä, joita metsätöissä oli vain miespuolisia, 18 vuotta nuorempia useimmilla tutkimusalueilla noin 3—5 %, mutta ajomiehistä vain 1 %, mikä onkin sangen luonnollista ajomiehen tarvitsemiin moniin varusteisiin, hänen asemaansa y. m. nähden. Jokseenkin runsaasti, 10.1 %, oli 18 vuotta nuorempia työntekijöitä Kokemäenjoen tutkimusalueella, missä ajomiehinä lukuisasti toimivilla palstatilallisilla ja torppareilla usein oli hakkaajina omat poikansa; nuorimmat työntekijät olivat siellä 12-vuotisia, ja heidän toimeen on tulin kuorminen. Keiteleen tienoilta on nimenomaan ilmoitettu, että missä 18 vuotta nuorempia tavattiin, oli heidän isänsäkin yleensä mukana. Tällöin isä ja poika usein työskentelivät siten, että hakkasivat yhdessä kuorman, jonka jälkeen poika istui kuormalle ja ajoi rantaan; isän jäädessä hakkaamaan; rannalla ranta-

miehet purkivat kuorman ja poika ajoi takaisin. Tätä työtä ei ensitietojen kerääjä pitänyt 18 vuotta nuoremmillekaan raskaana. Usein oli poika myös jonkunlaisena tientekijänä y. m. s.

Mitä eri siviilisäätyryhmiin tulee, niin oli taulukon mukaan kaikista 18 vuotta tai enemmän täyttäneistä työntekijöistä naineita tai leskimiehiä 48.1—64.3 %, mutta ajomiehistä noin 70 % sekä hakkaajista ja muista työntekijöistä noin 40 %. Nämä eroavaisuudet johtuvat pääasiallisesti ajomiesten korkeammasta iästä, osaksi ehkä myös siitä, että eri työntekijäryhmet ovat peräisin eri yhteiskuntaluokista, kuten hakkaajat ja »muut työntekijät» joksikin osaksi kuljeksivien työläisten joukosta.

Erittäin tärkeä työntekijöiden oloja arvosteltaessa on heidän yhteiskunnallinen asemansa. Metsätyöntekijät on 4:nnessä taulukossa ryhmitetty tässä katsannossa huomattavimman asianhaaran, maanomistussuhteiden mukaan.

4. Metsätyöntekijöiden ryhmitys maanomistussuhteiden mukaan. Avverkningsarbetarnas gruppering efter jordegendomsförhållanden.

A. Eri tutkimusalueilla. — På de olika undersökningsområdena.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työntekijöistä oli — Av arbetarna voro										Yhteensä työntekijöitä Summa arbetare
	tilallisia ja heidän perheensä jäseniä jordägare och deras familjemedlemmar			vuokraajia ja heidän perheensä jäseniä arrendatorer och deras familjemedlemmar			tilattomia obesuttna				
	suomalta paikka- kunnalta från andra orter från trakten	muilta paikka- kunnilta från andra orter	yhteensä summa	somalta paikka- kunnalta från trakten	muilta paikka- kunnilta från andra orter	yhteensä summa	metallitöissä koko vuoden olavina med skogsarbete fört om	maantilajelystössä ajottain olavina med jordbrukensarbete vissa tider	teollisuus- y. m. töissä ajottain olavina med industritjänöte m. m. vassa tider	yhteensä summa	
Kokemäenjoen — Kumo älvs.....	91	88	179	84	75	159	88	34	16	138	476
Keiteleen — Keitele.....	72	41	113	337	177	514	22	109	2	133	760
Koitaen — Koitajoki...	122	346	468	158	278	436	103	46	1	150	1 054
Hyrnsalmen — Hyryn- salmi	692	331	1 023	377	127	504	461	736	30	1 227	2 754
Kemijoen — Kemi älvs..	428	536	964	301	419	720	933	313	295	1 541	3 225
Yhteensä — Summa	1 405	1 342	2 747	1 257	1 076	2 333	1 607	1 238	344	3 189	8 269
	Prosentteina — I procent										
Kokemäenjoen — Kumo älvs.....	19.1	18.5	37.6	17.6	15.8	33.4	18.5	7.1	3.4	29.0	100.0
Keiteleen — Keitele.....	9.5	5.4	14.9	44.3	23.3	67.6	2.9	14.3	0.3	17.5	100.0
Koitaen — Koitajoki...	11.6	32.8	44.4	15.0	26.4	41.4	9.8	4.3	0.1	14.2	100.0
Hyrnsalmen — Hyryn- salmi	25.1	12.0	37.1	13.7	4.6	18.3	16.8	26.7	1.1	44.6	100.0
Kemijoen — Kemi älvs..	13.3	16.6	29.9	9.3	13.0	22.3	28.9	9.7	9.2	47.8	100.0
Yhteensä — Summa	17.0	16.2	33.2	15.2	13.0	28.2	19.4	15.0	4.2	38.6	100.0

B. Eri työntekijäryhmiin nähden. — Med avseende på de olika arbetargrupperna.

Työntekijäryhmä Arbetargrupp	Työntekijöistä oli — Av arbetarna voro										Yhteensä työntekijöistä Summa arbetare
	tilallisia ja heidän perheensä jäseniä jordägare och deras familjemedlemmar			vuokraajia ja heidän perheensä jäseniä arrendatorer och deras familjemedlemmar			tilattomia obsuttna				
	muille paikka- kunnilla från andra orter från trakten	muille paikka- kunnilla från andra orter från trakten	yhteensä summa	muille paikka- kunnilla från andra orter från trakten	muille paikka- kunnilla från andra orter från trakten	yhteensä summa	metsoissa koko vuoden olevia med skogsarbete sitet om	metsoissa ajottain olevia med jordbruksarbete vissa tider	metsoissa ajottain olevia med industriarbete n. s. vassa tider	teollisuus- y. m. töissä ajottain olevia med industriarbete n. s. vassa tider	
Ajomiehet — Körare	755	811	1 566	404	443	847	171	106	83	360	2 773
Hakkaajat — Huggare ..	560	466	1 026	700	504	1 204	985	934	173	2 092	4 322
Muut työntekijät — Övriga arbetare.....	90	65	155	153	129	282	451	198	88	737	1 174
Yhteensä — Summa	1 405	1 342	2 747	1 257	1 076	2 333	1 607	1 238	344	3 189	8 269
	Prosentteina — I procent										
Ajomiehet — Körare	27.2	29.3	56.5	14.5	16.0	30.5	6.2	3.8	3.0	13.0	100.0
Hakkaajat — Huggare ...	12.9	10.8	23.7	16.2	11.7	27.9	22.8	21.6	4.0	48.4	100.0
Muut työntekijät — Övriga arbetare.....	7.7	5.5	13.2	13.0	11.0	24.0	38.4	16.9	7.5	62.8	100.0
Yhteensä — Summa	17.0	16.2	33.2	15.2	13.0	28.2	19.4	15.0	4.2	38.6	100.0

Taulukosta ilmenee, että kaikista työntekijöistä oli 30—44 %, Keiteleen tutkimusalueella vain 15 %, tilallisia ja heidän poikiansa ynnä muita perheenjäseniä, 18—41, jopa 68 %, vuokraajia ja näiden perheenjäseniä sekä 14—48 % tilattomia. Tilallisten ja vuokraajien erilainen lukuisuus eri tutkimusalueilla näyttää johtuvan osaksi myös siitä, että torpparien itsenäistymisen palstatilallisiksi ei ole eri seuduilla ehtinyt yhtä pitkälle. Tilattomien lukuisuus on tietysti suurin pohjoisilla tutkimusalueilla, joiden seutujen vähälukuisesta väestöstä ei saada kylliksi työntekijöitä, vaan täytyy turvautua muualta saapuneisiin tilattomiin. Metsätyöntekijäin sesonkimuuttoliikettä valaisevana on edelleen mainittava, että tilallisista eri tutkimusalueilla $\frac{1}{4}$ — $\frac{2}{3}$ oli samalta paikkakunnalta, jolla metsänhakkuu tapahtui, ja että vuokraajista oli samalta paikkakunnalta $\frac{1}{4}$ — $\frac{3}{4}$, josta osa oli työnantajan omia vuokraajia. Tilattomista oli metsätöissä koko vuoden olevia eli varsinaista metsätyöläisluokkaa $\frac{2}{3}$ — $\frac{2}{5}$, Keiteleen tutkimusalueella vain $\frac{1}{4}$, maanviljelystöissä ajoittain olevia eli siis maataloustyöväen luokkaan kuuluvia $\frac{1}{7}$ — $\frac{6}{7}$, eniten Keiteleen ja Hyrynsalmen tutkimusalueilla, sekä teollisuus- y. m. töissä ajoittain olevia eli siis teollisuustyöväen luokkaan kuuluvia Kemijoen tutkimusalueella $\frac{1}{3}$ ja Kokemäenjoen tutki-

musalueella runsaasti $\frac{1}{10}$, mutta muualla tuskin nimeksikään. Kaupunkilaisia ei metsätöissä tavattu juuri laisinkaan. Kokemäenjoen tutkimusalueelta on ensitietojen kerääjä nimenomaan ilmoittanut, että kaikki ne tilattomat, joilla ei ollut erityistä ammattia, olivat metsätöissä hakkuumiehinä kotiseudullaan, jonka ohessa oli runsaasti varsinaisia tukkityöläisiä, pääasiassa tilattomia, osaksi palstatilallisia, mäkitupalaisia ja pikkutorppareita, jotka olivat sekä talvella metsätöissä että keuhällä ja kesällä uitossa; teollisuudessa ajoittain työskentelevät olivat sangen liikkuvaa väkeä, n. s. sekätyöläisiä. Maanviljelystöitä ajoittain tekevät ovat luonnollista syistä suureksi osaksi samalta paikkakunnalta. Keiteleen tienoilla työntekijät olivat yleensäkin suurimmaksi osaksi paikkakuntalaisia. Teollisuus- y. m. töissä ajoittain olevien suhteellinen lukuisuus Kemijoen seuduilla, joilla oli vain vähän maanviljelyksessä ajoittain työskenteleviä, riippuu, kuten yleensäkin tilattomien paljous, etenkin paikkakunnallisen väestön vähälukuisuudesta. — Mitä sitten tulee eri työntekijäryhmiin, oli ajomiehistä tilallisia useimmiten runsaasti puolet, jopa Hyrynsalmen tutkimusalueella kolme neljäsosaa, mutta Pihtiputaalla Keiteleen varsilla vain kolmasosa; vuokraajia taas oli ajomiehistä yleensä kolmasosa, Pihtiputaalla tosin kaksi

kolmasosaa ja Hyrynsalmen tutkimusalueella kuudesosa, sekä tilattomia kahdeksasosa, usein etelässä vähemmän, pohjoisessa enemmän. Kokemäenjoen tutkimusalueella ajomiehet olivat ensitietojen kerääjän ilmoituksen mukaan, kuten ilmeisesti muuallakin, pääasiallisesti palstatilallisia ja torppareita, joukossa joitakuita suurempia tilallisia, sellaisia tilattomia, jotka olivat ostaneet hevosen yksinomaan tukinajoa varten, sekä toisen hevosella ajavia, jotka tavallisesti saivat kolmannen osan ansiosta itselleen. Hakkaajista oli tilallisia vajaa neljäsosa, Pihtiputaalla tosin vain noin 7 %, vuokraajia runsas neljäsosa, Pihtiputaalla kaksi kolmasosaa, ja tilattomia noin puolet sekä muista työntekijöistä tilallisia runsas kahdeksasosa, vuokraajia neljäsosa ja tilattomia runsaasti kolme viidesosaa. Tästä selviää, että ajomiehet, jotka tietysti tarvitsivat hevosen, olivat etenkin tilallisten, lähinnä vuokraajien, joukosta, sekä että »muut työntekijät» ja hakkaajat olivat etenkin tilattomien, lähinnä vuokraajien, keskuudesta.

3. Työsopimus ja työhönottamistapa.

Työnantajat tekevät metsänhakuutöissä, etenkin tukinhakuissa, tavallisesti urakkasopimuksen kunkin ajomiehen kanssa ja ajomiehet muodostavat sitten jokainen puolestaan n. s. työkunnan apulaistensa, s. o. hakkaajien sekä ehkä kysymyksen tulevien kuormantekijöiden ja muiden työläisten kanssa, sopien m. m. saamansa palkan jakamisesta työkunnan jäsenten kesken. Koko talveksi ilmoitettiin työnantajien tehneen jo syksyllä työsopimukset muutamalla työpaikalla Kuolajärvellä ja Rovaniemellä, etenkin suurien työkonttien kanssa. Kuten myöskin aikaisemmin mainitussa *G. R. Snellmanin* toimittamassa tutkimuksessa Suomen sahateollisuudesta mainitaan, näyttää tavallisimmalta, että hakattava alue, milloin se ei ole aivan pieni, jaetaan palstoihin, jotka annetaan kukin yhden työkunnan hakattavaksi. Silloisten huomioiden mukaan muodosti työkunnan usein vain kaksi tai kolme hakkaajaa. Nyt tutkituilla työpaikoilla muodosti ajomies työkunnan enimmäkseen kahden, usein myös yhden, paikoittain kolmen hakkaajan kanssa. Usein kuuluivat työkunnan jäsenet samaan perheeseen, siten että ajomiehellä oli omat poikansa hakkaajina; monesti olivat hakkaajat myös ajomiehen sukulaisia. Kahden ajomiehen, tavallisesti neljän hakkaajan kanssa muodostamia työkonttia oli huomattavimmin Kemijoen varsilla. Parilla työpaikalla, joilla oli vain ajoa, oli yhden tai kahden ajomiehen ja yhden »muun työntekijän»

muodostamia työkontia. Keiteleen tienoilta on mainittu, että hakkaajat olivat varsin liikkuvaisia, lähtien, milloin halusivat, kotitöihin tai parempia paikkoja hakemaan. Milloin työnantaja välittömästi palkkaa hakkaajat, on silloinkin yleensä, mikäli sekä hakkuuta että ajoa samalla kertaa toimitetaan, ajomiehellä pysyväisesti samat apulaiset; siinäkin tapauksessa muodostuu siis eräänlaisia työkontia, mutta vain työntekoon nähden. Paitsi ajomiehiä, työnantajat palkkaavat mittaajia sekä tien-tekijöitä, valtaateistä huolehtimaan, y. m. kuten kuorijoita, katkaisijoita ja muita ehkä kysymykseen tulevia miehiä, mutta jättävät ajomiesten huoleksi itse taikka apumiesten tai hakkaajien avulla pitää sivutiet kunnossa.

Poikkeuksina yleisistä työsuhteista on mainittava, että muutamilla työpaikoilla oli ensitietojen kerääjän käydessä niitä tutkimassa vain ajoa, etenkin sellaisilla, joilla harjoitettiin propsien tai halkojen tekoa. Vain hakkuuta ja siis myös vain hakkaajia ilman ajomiehiä ja muita työntekijöitä oli erällä työpaikalla Suomussalmella hiomopuunhakkuussa.

Niillä työpaikoilla, joilla, kuten tavallisinta, sekä toimitettiin hakkuuta että ajettiin tällöin hakatut puut uittoväylälle ja joilla siis oli sekä hakkaajia että ajomiehiä yhteisessä työssä, oli työnantaja ottanut hakkaajat yksitellen ilman ajomiesten välitystä palvelukseensa pääasiallisesti vain hiomopuunhakkuussa ja parilla valtion metsätyöpaikalla. Paitsi edellä mainitulta työpaikalta Suomussalmella puuttui »muuta työntekijöitä» 2:lta Karkussa olevalta pieneltä työpaikalta, joilla näin ollen hakkaajien täytyi toimittaa »muiden työntekijäin» töitä, mikäli näitä töitä sattui. Osaksi tekivät hakkaajat »muidenkin työntekijäin» töitä erällä työpaikalla Pihtiputaalla.

Ajomiesten hevoset olivat yleensä kunkin ajomiehen omia. Yhtiön hevosella ajavia työntekijöitä oli muutamilla työpaikoilla joitakuita. Erällä työpaikalla Rovaniemellä nämä olivat osaksi tukinvetokoneen apuna. Yhtiön hevosen ajajan täytyy tietysti hoitaa hevonen; yhtiö antoi ainakin Kurussa hevosen ruuan, jonka ajaja nouti.

Tavalliset työsopimukset, joilla ajomies ottaa jonkin metsäpalstan urakalla hakattakseen, ovat suullisia ja sisältävät, paitsi sopimusta hakattavasta metsäpalstasta, sopimuksen palkkauksesta ja sellaisen sitoumuksen ajomiehen puolelta, että työnantajalle ei voi koitua vahinkoa; tällöin voi olla tarkempia määräyksiä esim. tukkienleikkaustavasta, palkanpidätyksistä ja siitä, että työ on aloitettava palstan takapäältä,

joka tosin usein katsotaan luonnostaan lankeavaksi». Eräällä tutkituista metsätyöpaikoista oli hakkuuoikeuksien omistaja tehnyt erikoisten urakoitsijoiden kanssa suuren, tuhansia runkoja koskevan urakkasopimuksen. Tällaiset suuret urakkasopimukset, jotka tietysti tehdään kirjallisesti, ovat kuitenkin poikkeuksia.

Lopullinen palkkatili annetaan työntekijöille työnantajan puolesta enemmän tai vähemmän määrättyä aikana, mutta tarvittaessa paikalliset työnjohtajat yleensä suorittavat työntekijöille etumaksuja. Palkanpidätyksiä tehtiin jokseenkin harvoin etukäteen. Varsinaisia ennakkipidätyksiä oli tehty vain muutamalla työpaikalla Korpiselällä, Ilomantsissa ja Puolangalla, ottamalla palstarahoina pienehkö summa palsta loppuunajamisen ja ainakin osittain myös puhdistamisen vakuudeksi. Sakkoja on nimenomaan ilmoitettu lopputiliä annettaessa otetun leimaamattoman puun kaadosta Kurussa ja Simossa, sekä muutamalla työpaikalla Kurussa, jos palsta jää ajamatta tai puhdistamatta, ja Korpiselällä leimattujen puiden jättämisestä, työn turmelemisesta ja puiden pirstomisesta. Vahingonosta ja leimaamattoman puun kaadosta otetaan sakko yleensä kruunumetsissä, sillä valtio ottaa puolestaan yhtiöltä korvauksen vahingoista. Muutamalla työpaikalla, jolla työsäännön mukaan olisi voitu tehdä palkanpidätyksiä, ei niitä todellisuudessa ollut käytetty. Palkanpidätyksiä on tässä tutkimuksessa tarkastetuilla työpaikoilla tehty jokseenkin samoin, kuin työtilastollisessa tutkimuksessa Suomen sahateollisuudesta ilmoitetaan; siinä mainitaan tosin palkanpidätyksiä

tehdyn myös maksuksi lainasta taikka maksuksi kulutustarvikkeista, vuokrasta tai ruuasta, jotka työntekijä on jättänyt maksamatta asuntoa antaneelle talolliselle, jos hän nimittäin korvausta vaatii.

4. Työkausi ja työaika.

Kuten tunnettua, suoritetaan metsänhakkuu Suomessa sesonkityönä. Metsätyökausi on pääasiallisesti talvella, etenkin sen johdosta, että lumipeite silloin suuresti helpottaa puiden ajoa. Työkaudesta antavat tässä tietoja taulukot 5—7. Työpaikat on 5:nnessä taulukossa ryhmitetty työkauden alun, 6:nnessä sen lopun ja 7:nnessä taulukossa sen pituuden mukaan. Työkauden alkamisajaksi on tässä tiedustelussa merkitty se päivä, jona, ehkä tavattavien valmistavien töiden päätyttyä, tukinhakkuu alkoi; milloin työpaikalla oli vain tukinajoa, on tämän alkamispäivä otettu huomioon, ja milloin työpaikalla harjoitettiin vain muunlaisia metsätöitä, on näiden töiden alkamispäivä merkitty.

Kuten 5:nnessä taulukosta käy ilmi, alkoivat metsänhakuu-työt etenkin marraskuun alkupuolella, paikoittain taas tammikuun alussa joulunpyhien jälkeen; samallakin seudulla vaihtelee työkauden alku tietysti talven laadun mukaan. Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimusalueilla työ alkoi yleensä verraten myöhään; pohjoisempaan se taas aikaisen talvikelien takia alkoi jokseenkin varhain, mutta työn alottaminen näkyy riippuvan muistakin seikoista, kuten metsätöiden laajuudesta, paikkakunnan tavoista y. m. Milloin hakkuu ja ajo eivät tapahdu

5. Metsätyöpaikkojen ryhmitys työkauden alkamisen mukaan. Arbetsningsplatsernas gruppering efter avverkningsens början.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla työ alkoi Arbetsplatser, där avverkningsen började											Yhteensä työpaikkoja Summa arbetsplatser	
	ennen syysk. 1 p. 1 sept.	syyskuun 1-30 p. 1-30 sept.	lokakuun 1-31 p. 1-31 okt.	marraskuun 1-10 p. 1-10 nov.	marraskuun 11-20 p. 11-20 nov.	marraskuun 21-30 p. 21-30 nov.	joulukuun 1-10 p. 1-10 dec.	joulukuun 11-20 p. 11-20 dec.	joulukuun 21-31 p. 21-31 dec.	tammikuun 1-10 p. 1-10 jan.	tammikuun 11-20 p. 11-20 jan.		tammikuun 21-31 p. 21-31 jan.
Kokemäenjoen — Kumo älvs	—	—	1	1	—	—	—	—	2	3	—	7	
Keiteleen — Keitele Koitaenjoen — Koitajoki ..	1	2	1	1	1	1	1	—	—	1	—	12	
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	3	1	—	3	4	1	2	—	—	—	—	3	
Kemijoen — Kemi älvs	—	—	7	3	5	2	4	4	—	1	—	26	
Yhteensä Summa	4	3	9	11	10	4	7	4	—	13	4	4	73
Luku Antal Prosenttia Procent	5.5	4.1	12.3	15.0	13.7	5.5	9.6	5.6	—	17.8	5.5	5.6	100.0

aivan samalla kertaa, alkaa tietysti hakkuu, mikäli ei ajeta edellisenä vuonna hakattuja puita, vähän varhaisemmin. Propsin-, hiomo-

puun- ja halonhakkuussa poikkeaa työaika siten, että työ aloitetaan sulan maan aikana syksyllä, usein keskikesällä, vieläpä keväällä.

6. *Metsätyöpaikkojen ryhmitys työkauden loppumisen mukaan.*
Avverkningsplatsernas gruppering efter avverkningens slut.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla työn arvioitiin loppuvan Arbetsplatser, där avverknigen beräknats sluta								Yhteensä työ- paikkoja Summa arbets- platser	
	ennen ma- hakkua 11 p. före 11 mars	maaliskuun 11—20 p. mars	21—31 p. mars	maaliskuun 21—31 p.	huhtikuun 1—10 p. 11—20 aprill	huhtikuun 11—20 p. 21—30 aprill	huhtikuun 21—30 p. 11—20 maj	toukokuun 1—10 p. 11—20 maj		
Kokemäenjoen — Kumo älvs.....	—	3	4	—	—	—	—	—	7	
Keiteleen — Keitele	—	7	4	—	—	—	—	—	12	
Koitajoen — Koitajoki	1	—	1	5	—	1	—	—	9	
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	5	6	4	—	2	—	—	—	19	
Kemijoen — Kemi älvs	—	6	1	—	2	13	3	1	26	
Yhteensä — Summa										
	Luku	6	22	14	8	16	4	1	2	73
	Antal	8.2	30.1	19.2	10.9	21.9	5.5	1.4	2.8	100.0
	Prosenttia									
	Procent									

Metsänhakuu-työt loppuivat taas maan eteläisissä osissa tavallisesti maaliskuun keskivaiheilla ja loppupuolella tai paikoittain huhtikuun alussa ja maan pohjoisimmassa osassa etenkin huhtikuun keskivaiheilla. Töiden lop-

pumisaika ei, kuten ei alkamisaikakaan, näy riippuvan yksinomaan ilmastollisista seikoista. Tukinhakkuut ja muunlaiset hakkuut loppuvat yleensä jokseenkin samoihin aikoihin.

7. *Metsätyöpaikkojen ryhmitys työkauden pituuden mukaan.*
Avverkningsplatsernas gruppering efter arbetssäsongens längd.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joiden työkauden pituus arvioitiin seuraaviksi viikkomääräksi — Arbetsplatser, där arbetssäsongen beräknats uppgå till följande antal veckor											Yhteensä työ- paikkoja Summa arbets- platser								
	8 under 8	8—alle 10	10—alle 12	12—under 14	14—alle 16	14—under 16	16—alle 18	16—under 18	18—alle 20	18—under 20	20—alle 22		20—under 22	22—alle 24	22—under 24	24—alle 26	24—under 26	26—alle 28	26—under 28	28 tai enemmän, 28 ooh där- över
Kokemäenjoen — Kumo älvs	—	1	4	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
Keiteleen — Keitele	1	1	6	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
Koitajoen — Koitajoki	—	1	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	3	1	—	—	—	5	3	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	19
Kemijoen — Kemi älvs	—	—	1	2	1	—	5	2	—	3	—	—	6	—	—	—	2	—	—	26
Yhteensä — Summa																				
	Luku	4	4	11	3	6	9	7	8	7	1	3	10	73						
	Antal	5.5	5.5	15.1	4.1	8.2	12.3	9.6	10.9	9.6	1.4	4.1	13.7	100.0						
	Prosenttia																			
	Procent																			

Taulukko osoittaa, että työkauden pituus oli Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimusalueilla ensi sijassa 10—alle 12 viikkoa, Hyrnsalmen tutkimusalueella 14—20 ja Kemijoen 16—24 viikkoa sekä että se Koitajoen tutkimusalueella oli sangan vaihteleva. Työkausi oli siis yleensä sitä pitempi, mitä pohjoisempaa työpaikka oli, riippuen suurimmaksi osaksi talvikelin ajasta.

Yksityisten työntekijäm työkausi ei yleensä muodostu yhtä pitkäksi, kuin minkä metsätyöt

paikkakunnalla kestävät. Useat työmiehet kuljeskelevat työpaikalta toiselle, hakien parhaimmin palkattua työtä, ja viipyvät verraten vähän aikaa kussakin työssä. Etenkin paikkakuntalaiset työskentelevät tai olleskelevät välillä melko paljon kotonansa. Sunnuntailepoa pidennetään myös usein ja vietetään pitkään suuria pyhiä. Sitä paitsi vaativat monesti muonitusmatkat useidenkin päivien poissaoloa työstä.

Vertailun vuoksi on mainittava, että aikaisemmin puheena olleessa työtilastollisessa tutkimuksessa Suomen sahatöällisyydestä ilmoitetaan hakkuun koko maahan nähden useimmissa tapauksissa alkaneen joulukuussa ja päättyneen maaliskuussa, joten se siis kesti noin kolme kuukautta. Usein työ ei kuitenkaan kestänyt kauempaa kuin yhden kuukauden tai kaksi. Mitä pitemmälle pohjoiseen tullaan, sitä pitempi oli yleensä hakkuu-aika, siten että se useammin alkoi varhaisemmin, kuitenkin ei ennen loka-kuun 1 päivää; hakkuu lopetettiin useimmiten maaliskuun kuluessa, poikkeustapauksissa huuhtikuussa.

Paitsi työkautta on esillä olevassa tutkimuksessa tiedusteltu myös työpäivän tavallisinta pituutta, jolla työntekijäin oloissa on mitä suurin merkitys. Siitä annetaan alempana työkauden eri ajoilta tiedot 8:nnessä taulukossa hakkaajiin

nähdessä, erikseen eri tutkimusalueilta, sekä 9:nnessä ja 10:nnessä taulukossa ajomiehiin ja muihin työntekijöihin nähden. Ruokakokoja ei taulukoissa ole luettu työaikaan. Ne työpaikat, joiden työajaksi ensiaineistossa on merkitty 8—9, 9—10 j. n. e. tuntia, on luettu ryhmiin 8—alle 9, 9—alle 10 tuntia j. n. e. Milloin useat aivan eri tuntimäärät ovat olleet yhtä tavallisia, on laskettu niiden keskiarvo. Se, että työpaikkojen taulukoissa esitetyt kokonaisluvut eivät ole hakkaajiin, ajomiehiin ja muihin työntekijöihin nähden yhtä suuret, aiheutuu jonkun työntekijäryhmän puuttumisesta erällä työpaikoilla; työpaikkojen kokonaisluvun muuttuminen työkauden eri kuukausina johtuu taas siitä, että metsänhakuutöiden laajuus on talven eri aikoina erilainen. — Työpäivän pituus vaihtelee muuten suuresti sään ja kelin mukaan.

8. *Metsätyöpaikkojen ryhmitys hakkaajien työpäivän pituuden mukaan ja sen keskipituus eri tutkimusalueilla. — Avverkningsplatsernas gruppering efter huggarnas arbetstid per dag samt dess medellängd på de olika undersökningsområdena.*

A. Lokakuu—joulukuu. — Oktober—december.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla työpäivän tavallisin pituus oli tuntia — Arbetsplatser, där den vanligaste arbetstiden per dag i timmar var							Yhteensä työpaikkoja Summa arbetsplatser	Työpäivän keskipituus tuntia Arbetsdagens medellängd i timmar
	alle 6 under 6	6—alle 7 6—under 7	7—alle 8 7—under 8	8—alle 9 8—under 9	9—alle 10 9—under 10	10—alle 11 10—under 11	11 tai enemmän 11 o. där- över		
Kokemäenjoen — Kumo älv	—	1	1	—	—	—	—	2	6.5
Keiteleen — Keitele	1	6	1	—	—	—	—	8	6.1
Koitaenjoen — Koitajoki	4	4	—	—	—	—	—	8	5.6
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	5	9	2	—	—	—	—	16	5.9
Kemijoen — Kemi älv	5	12	1	3	—	1	—	22	6.4
Yhteensä — Summa	Luku	15	32	5	3	—	1	56	6.1
	Prosenttia Procent	27.3	56.4	9.1	5.4	—	1.8	100.0	—

B. Tammikuu — Januari.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla työpäivän tavallisin pituus oli tuntia — Arbetsplatser, där den vanligaste arbetstiden per dag i timmar var							Yhteensä työpaikkoja Summa arbetsplatser	Työpäivän keskipituus tuntia Arbetsdagens medellängd i timmar
	alle 6 under 6	6—alle 7 6—under 7	7—alle 8 7—under 8	8—alle 9 8—under 9	9—alle 10 9—under 10	10—alle 11 10—under 11	11 tai enemmän 11 o. där- över		
Kokemäenjoen — Kumo älv	—	—	2	4	—	1	—	7	8.1
Keiteleen — Keitele	1	10	1	—	—	—	—	12	6.0
Koitaenjoen — Koitajoki	—	5	4	—	—	—	—	9	6.4
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	3	11	3	—	—	—	—	17	6.2
Kemijoen — Kemi älv	1	8	9	4	—	1	—	23	6.9
Yhteensä — Summa	Luku	5	34	19	8	—	2	68	6.6
	Prosenttia Procent	7.4	50.0	27.9	11.8	—	2.9	100.0	—

C. Helmikuu. — Februari.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla työpäivän tavallisin pituus oli tuntia Arbetsplatser, där den vanligaste arbetstiden per dag i timmar var								Yhteensä työ- paikkoja Summa arbets- platser	Työpäivän keski- pituus tuntia Arbetsdagens medellängd i tim- mar
	alle 6 under 6	6—alle 7 6—under 7	7—alle 8 7—under 8	8—alle 9 8—under 9	9—alle 10 9—under 10	10—alle 11 10—under 11	11 tai enemmän 11 och där- över	11 tai enemmän 11 och där- över		
Kokemäenjoen — Kumo älvs	—	—	—	5	1	—	1	—	7	8.7
Keiteleen — Keitele	—	4	7	1	—	—	—	—	12	6.9
Koitaenjoen — Koitajoki	—	—	4	5	—	—	—	—	9	7.6
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	—	7	9	3	—	—	—	—	19	6.9
Kemijoen — Kemi älvs	—	3	3	12	2	3	—	1	24	8.0
Yhteensä, Luku Summa Antal	—	14	23	26	3	3	1	1	71	7.5
Prosenttia Procent	—	19.7	32.4	36.7	4.2	4.2	1.4	1.4	100.0	—

D. Maaliskuu. — Mars.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla työpäivän tavallisin pituus oli tuntia — Arbetsplatser, där den vanligaste arbetstiden per dag i timmar var								Yhteensä työ- paikkoja Summa arbets- platser	Työpäivän keski- pituus tuntia Arbetsdagens medellängd i tim- mar
	alle 6 under 6	6—alle 7 6—under 7	7—alle 8 7—under 8	8—alle 9 8—under 9	9—alle 10 9—under 10	10—alle 11 10—under 11	11 tai enemmän 11 och där- över	11 tai enemmän 11 och där- över		
Kokemäenjoen — Kumo älvs	—	—	—	2	2	—	1	—	5	9.3
Keiteleen — Keitele	—	—	5	7	—	—	—	—	12	7.7
Koitaenjoen — Koitajoki	—	—	—	5	4	—	—	—	9	8.6
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	—	1	8	7	1	—	—	—	17	7.5
Kemijoen — Kemi älvs	—	1	—	13	6	2	1	—	23	8.5
Yhteensä — Summa	—	2	13	34	13	2	2	—	66	8.2
Prosenttia Procent	—	3.0	19.7	51.6	19.7	3.0	3.0	—	100.0	—

Kuten taulukosta ilmenee, oli hakkaajien työpäivän pituus työkauden alkuaikoina joulukuussa tai, missä työ alkoi varhaisemmin, lokatai marraskuusta joulukuun loppuun, enimmäkseen 6 tuntia tai vähemmän. Tässä on huomattava, että kuhunkin taulukossa olevaan ryhmään kuuluvista tuntimääristä yleensä sen alirajana oleva täsmällinen tuntimäärä oli tavallisin. Tammikuussa oli hakkaajien normaalityöpäivä pidentynyt 6—7 tunniksi, helmikuussa edelleen 7—8:ksi ja maaliskuussa 7—9 tunniksi. Työaika pidentyy siten metsänhakkautöissä joulukuusta kevättä kohden, tietystikin suurimmaksi osaksi päivän pidentymisen johdosta. Kovin pitkäksi ei työaika näy keväälläkään muodostuneen, vaikka työ onkin urakkatyötä; työn rasittavuus ehkäisee ylen pitkien työpäivien käyttämistä. Metsänhakkautöissä kävisi kuitenkin hankalaksi poikkeuksettomasti noudattaa maan teollisuudessa säädettyä 8-tun-

tista työpäivää, sillä metsätyössä on pakko käyttää täysin määrin hyväksi edullisia valo-, lumi- ja sääsuhteita.

Mitä palkkakunnallisiin eroavaisuuksiin tulee, muodostuvat työsuhteet hiukan erilaisiksi maan eri osissa. Verraten lyhyt on työpäivä ollut Hyrnsalmen ja Keiteleen tutkimusalueilla, työkauden alussa myös Koitaenjoen varsilla. Edellä olevasta päättäen työpäivän pituus ei näy riippuvan yksinomaan ilmastoseikoista, vaan myös työsuhteista ja yleensä paikallisista oloista. Päivittäisen työajan pidentyminen kevättä kohden on varsin erilainen eri tutkimusalueilla, ollen suurin Koitaenjoen ja Kokemäenjoen tutkimusalueilla. Mitään maantieteellisestä asemasta johtuvia säännönmukaisuuksia ei tässä katsannossa ole voitu, kuten Ruotsin vastaavassa tutkimuksessa, Suomeen nähden havaita.

Koska eri työpaikat ovat sangen eri suuria, on syytä edellä olevan summittaista tarkista-

mista varten ryhmittää myös työntekijät, nimitäin hakkaajat, siten että kunkin työpaikan kaikki hakkaajat luetaan siihen ryhmään, joka kysymyksessä olevalla työpaikalla oli päivittäisiin työtunteihin nähden tavallisin. Maaliskuussa hakkaajat jakaantuivat työpäivän pituuden mukaan seuraavasti:

Työaika	Hakkaajia	Työaika	Hakkaajia
6—alle 7 tunt.	4.8 %	9—alle 10 tunt.	21.2 %
7—alle 8 »	26.5 »	10—alle 11 »	3.0 »
8—alle 9 »	44.4 »	11 tai useamp. »	0.1 »

9. Metsätyöpaikkojen ryhmitys ajomiesten työpäivän pituuden mukaan ja sen keskipituus. *Avverkningsplatsernas gruppering efter körarnas arbetstid per dag samt dess medellängd.*

Kuukausi Månad	Työpaikkoja, joilla työpäivän tavallisin pituus oli tuntia Arbetsplatser, där den vanligaste arbetstiden per dag i timmar var							Yhteensä työpaikkoja Summa arbetsplatser	Työpäivän keski- pituus tuntia Arbetsdagens medel- längd i timmar
	6— und. 6 alle 6	6— und. 7 alle 7	7— und. 8 alle 8	8— und. 9 alle 9	9— und. 10 alle 10	10— und. 11 alle 11	11 tai enemmän 11 o. däre- över		
Lokakuu—joulukuu — Okto- ber—december	13	37	4	3	1	1	—	59	6.1
Tammikuu — Januari	4	35	21	8	1	2	—	71	6.7
Helmikuu — Februari	—	11	29	21	6	4	1	72	7.6
Maaliskuu — Mars	—	2	11	37	13	4	4	71	8.3
Prosentteina — I procent									
Lokakuu—joulukuu — Okto- ber—december	22.0	62.7	6.8	5.1	1.7	1.7	—	100.0	—
Tammikuu — Januari	5.6	49.3	29.6	11.3	1.4	2.8	—	100.0	—
Helmikuu — Februari	—	15.3	40.3	29.2	8.3	5.5	1.4	100.0	—
Maaliskuu — Mars	—	2.8	15.5	52.2	18.3	5.6	5.6	100.0	—

Ajomiesten työpäivä on suunnilleen yhtä on huomattava, että ajomiesten täytyy hoitaa pitkä kuin hakkaajien; ajoittain se oli hiukan myös hevonen, johon työhön kuluvaa aikaa ei pitempi, kuten taulukosta ilmenee. Sitä paitsi tässä tutkimuksessa yleensä ole otettu lukuun.

10. Metsätyöpaikkojen ryhmitys muiden työntekijöiden työpäivän pituuden mukaan ja sen keskipituus. — *Avverkningsplatsernas gruppering efter övriga arbetares arbetstid per dag samt dess medellängd.*

Kuukausi Månad	Työpaikkoja, joilla työpäivän tavallisin pituus oli tuntia — Arbetsplatser, där den vanligaste arbetstiden per dag i timmar var							Yhteensä työ- paikkoja Summa arbets- platser	Työpäivän keski- pituus tuntia Arbetsdagens medel- längd i timmar
	6— und. 6 alle 6	6— und. 7 alle 7	7— und. 8 alle 8	8— und. 9 alle 9	9— und. 10 alle 10	10— und. 11 alle 11	11 o. däre- över		
Lokakuu—joulukuu — Okto- ber—de- cember	19	32	4	3	—	—	—	58	5.9
Tammikuu — Januari	11	34	16	8	—	—	—	69	6.4
Helmikuu — Februari	1	18	25	23	3	—	—	70	7.2
Maaliskuu — Mars	1	1	17	42	6	—	—	67	7.9
Prosentteina — I procent									
Lokakuu—joulukuu — Okto- ber—de- cember	32.7	55.2	6.9	5.2	—	—	—	100.0	—
Tammikuu — Januari	15.9	49.3	23.2	11.6	—	—	—	100.0	—
Helmikuu — Februari	1.4	25.7	35.7	32.9	4.3	—	—	100.0	—
Maaliskuu — Mars	1.5	1.5	25.4	62.7	8.9	—	—	100.0	—

Muiden työntekijäin työpäivä oli taas työkauden alussa tavallisesti 6 tuntia tai vähemmän, tammikuussa 6:sta 7:ään, helmikuussa 6—8, ja työkauden lopussa 7—8 tuntia, siis etenkin työkauden loppupuolella lyhyempi kuin ajomiesten ja hakkaajien, mikä tietysti riippuu heidän työnsä laadusta. Ajomiesten apulaisina toimivien «muiden työntekijäin» työpäivä oli kuitenkin pitempi kuin tämän työntekijäryhmän yleensä.

Tiedusteluun oli myös otettu kysymys: Tehdäänkö pyhätystä ja miten paljon? Vastauksista ilmenee, että kaikista tutkituista 73 työpaikasta oli 43 sellaisia, joilla pyhäpäivät pidettiin aivan vapaina, niiden joukossa kaikki Kokemäenjoen tutkimusalueen 7 työpaikkaa. Siellä näkyvät paikkakunnalta olevat ajomiehet muutenkin, varsinkin jos hakkaajina oli saman perheen jäseniä, olleen toisina päivinä kotiöissä, ja muiltakin seuduilta olevat ajomiehet sekä hakkaajistakin useat kävivät kotonaan melkein joka viikko, niin että työpäiviä tuli kuukauteen vain 22—24. Myös on ilmoitettu vain 2:lla Keiteleen tutkimusalueen 12 työpaikasta parin miehen jonkun kerran olleen sunnuntaityössä; jäipä sitä paitsi lauantain ja usein maanantainkin ansio jokseenkin vähiin. Satunnaisesti, tarvittaessa, hyvin vähän tai vain joidenkuiden harjoittamana on pyhätystä tehty 3 työpaikalla Koitajoen tutkimusalueen 9:stä, 2:lla Hyrynsalmen alueen 19:stä ja 13 työpaikalla Kemijoen tutkimusalueen 26:sta. Jossakin yksityistapauksessa työskentelivät sunnuntaisin Rovaniemellä tientekijät lumipyryjen sattuessa tai ylimalkaan puolet «muista työntekijöistä», viimeksi mainitut vain puoli päivää, sekä Kuolajärvellä noin puolet ajomiehistä. Vähänpuoleisesti tai jonkun verran tehtiin pyhätystä Koitajoen tutkimusalueella 3 työpaikalla ja yhtä monella jokseenkin tai aivan yleisesti; siellä tekivät muuten melkein kaikki metsäpirteissä ja -saunoissa asuvat työntekijät pyhinä työtä, jota vastoin taloissa ja torpiassa asuvat työntekijät työskentelivät silloin jonkun verran vähemmän.

5. Palkkausolot.

Tukinhakkuu annetaan tavallisesti urakkatyöksi ajomiehille, joiden silloin on itse palkkattava hakkaajansa, ja samoin annetaan usein propsien- ja hiomo- eli paperipuidenteko, jopa halonhakkuukin. Vain joskus palkkaa työnantaja hakkaajat yksitellen. Palkkaustavat, joita työnantajat käyttävät ajomiehiinsä nähden,

ovat tukinajossa yleensä palkkaus kappaleelta, pituusmetriltä tai -jalalta sekä propsien-, hiomopuiden- ja halkojenajossa melkein yksinomaan palkkaus kuutiometriltä.

Tukinajossa on yksinkertaisin ajomiehen palkkaamistavoista keskihintainen kappalepalkkaus. Keskihintaista kappalepalkkausta on käytetty tutkituilla työpaikoilla Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimusalueilla ja Korpiselällä Koitajoen varsilla sekä osittain Kemijoen latvaseuduilla. Palkkamäärät vaihtelevat etenkin ajomatkan pituuden mukaan. Siten maksettiin tukinteosta ja -ajosta Kokemäenjoen seuduilla rungolta yhden kilometrin ajomatalla noin 4—5 markkaa ja 50 penniä lisää. Kultakin seuraavalta kilometriltä sekä Keiteleen tienoilla 4 markasta 50 pennistä pääasiallisesti ajomatkan pituuden mukaan 12:een, jopa 23 markkaan asti; Korpiselällä suoritettiin taas rungolta 7 markasta alkaen 18 markkaan asti pitkillä matkoilla ja Kemijoen latvaseuduilla 15:stä aina 50 markkaan, siis melkoista enemmän, mikä johtui seudun kalleudesta. Tarkemmin tehtyyn työhön nojautuva kuin keskihintainen kappalepalkkaus on tukinajossa palkkaus tukkien pituuden mukaan, mikä lasketaan metriltään tai jaloittain. Tukin pituusmetriltä laskettiin palkkaus osittain tai kokonaan tutkituilla työpaikoilla Kemijoen ja Hyrynsalmen tutkimusalueilla; ensin mainitulla tutkimusalueella maksettiin 2—3 markkaa yhden kilometrin ajomatalla ja noin 50 penniä seuraavilta kilometreiltä sekä viimeksi mainitulla vastaavasti 1 markasta 25 pennistä 1 markkaan 60 penniin ja 25—40 penniä. Tämän seudun palkkamäärien pienuus johtui sen huokeamuudesta. Tukin pituusjalalta laskettiin palkkaus taas viimeksi mainitulla Hyrynsalmen tutkimusalueella osittain sekä Ilomantsissa; palkkamäärät olivat edellisellä seudulla tukinteosta ja -ajosta tavallisesti 40—50 penniä yhden kilometrin ajomatalla ja noin 8 penniä seuraavilta kilometreiltä sekä jälkimmäisellä seudulla eri ajomatkalla 35—80 penniä. Viimeksi mainittuja, tukin pituusmetriltä tai -jalalta laskettuja palkkauksia ilmoitetaan ennen mainitussa tutkimuksessa Suomen sahateollisuudesta käytetyn talvella 1910—11 vain eräissä tapauksissa, jota vastoin tavallisin oli palkkaus tukilta, ottaen huomioon tukin mittasuhteet, ajomatkan pituus ja kuinka hankala maa oli. Syksyllä 1922 yhtiöt Kemijoen varsilla ottivat käytäntöön tarkemman, kuutiojalalta lasketun palkkauksen. Puolangalla tutkitussa rankipuidenajossa käytettiin taas kappalepalkkausta.

Kuten edellä on mainittu, käytettiin propsien-, hiomopuiden- ja halkojenajossa yleensä palkkausta hakatun kuutiometrimäärän mukaan. Näin oli asianlaite melkein poikkeuksettomasti niillä harvalukuisilla tätä laatua olevilla työpaikoilla, jotka puhtaiden tukinhakkuiden lisäksi tutkittiin. Propseista maksettiin kuutiometritä Pihtiputaalla ja Kurussa, teosta ja ajosta, 10—13 markkaa, ja ajettaessa jo ennen hakattuja, jolloin ajomiehen ei ollut palkattava mitään hakkaajia, 5—9 markkaa, sekä Ilomantsissa, joka on kalliimpi seutu, vastaavasti 16—23 ja 10—19 markkaa. Ainoastaan Pihtiputaalla maksettiin propseista osittain kappalepalkkaa, nimittäin teosta ja ajosta 2 markasta 50 pennistä 3 markkaan. Hiomopuista maksettiin kuutiometritä teosta ja ajosta Pihtiputaalla ja Ilomantsissa 7 markasta 50 pennistä 28 markkaan, sekä pelkästä ajosta Hyrynsalmen tutkimusalueella ja Simossa 7—15 markkaa yhden kilometrin ajomatalla ja 2 markasta 2 markkaan 50 penniin seuraavilta kilometreiltä. Haloista maksettiin kuutiometritä teosta ja ajosta Parkanossa 6 markkaa yhden kilometrin ajomatalla ja 1 markka 50 penniä seuraavilta kilometreiltä ja Ilomantsissa 20 markkaa sekä ajosta Säräisniemellä 7 markkaa yhdeltä kilometritä ja 1 markka 50 penniä seuraavilta ja Rovaniemellä 17—24 markkaa eri ajomatkoin. Kuutiometritä palkkaus laskettiin myös yhdellä työpaikalla tutkitussa laatikkopuidenteossa.

Kuten osittain edellä olevastakin selviää, otettiin määrättäessä ajomiehelle palkkayksiköltä tulevaa palkkaa huomioon, paitsi ajomatkan pituutta, muitakin seikkoja, kuten tukin paksuus, oksaisuus, kuoriminen, hiomopuiden kuivuus tai tuoreus, työmaan hankaluus, metsän tiheys y. m.

Urakkapalkan lisäksi tavattiin ajomiesten palkkauksessa vain päiväpalkkaa, sitäkin ainoastaan Suomussalmella ja Puolangalla, joilla seuduilla työpäivää kohden suoritettiin 150—250 markkaa miehestä ja hevosesta.

Hakkaajat saivat ajomieheltä tai, milloin heidät oli erikseen otettu palvelukseen, työnantajalta palkkaa enimmäkseen samoin kuin ajomiehet työnantajalta hakatun puumäärän mukaan ja melkein poikkeuksettomasti saman mittaperusteen mukaisesti, jonka pohjalla ajomiehen palkkaus tapahtui. Kuitenkin käytettiin myös melkoisesti viikkopalkkaa. Tukeista sai hakkaaja keskihintaista kappalepalkkaa Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimusalueilla, ainakin viimeksi mainitulla seudulla puiden koon ja oksaisuuden mukaan, tavallisesti 2—4

markkaa sekä Korpiselällä 3—8 ja Kemijoen latvaseuduilla 7—15 markkaa. Tukin pituusmetritä maksettiin Hyrynsalmen tutkimusalueella 40 penniä—1 markka ja Kemijoen 60 penniä—1 markka 20 penniä sekä pituusjalalta Hyrynsalmen tutkimusalueella ja Ilomantsissa tavallisesti 20—35 penniä. Puolangalla tehdyistä rankipuista maksettiin kappaleelta 60 penniä. Propseista sai hakkaaja kuutiometritä Pihtiputaalla ja Kurussa 5 markasta 5 markkaan 50 penniin sekä Ilomantsissa 8—10 markkaa ja kappalepalkkauksessa Pihtiputaalla 75 pennistä 1 markkaan. Hiomopuista maksettiin kuutiometritä Pihtiputaalla ja Ilomantsissa 4—10 markkaa sekä Hyrynsalmen tutkimusalueella 10—15 markkaa. Haloista sai hakkaaja kuutiometritä Parkanossa 3 sekä Ilomantsissa ja Säräisniemellä 7—10 markkaa. Pihtiputaalla tehdyistä laatikkopuista maksettiin kuutiometritä 4 markkaa.

Viikkopalkkaa, johon tavallisesti tuli lisäksi vapaa ruoka, maksettiin muunlaisen palkkauksen ohella tai yksinomaan suuressa osassa verraten syrjäisiä Hyrynsalmen ja Kemijoen tutkimusalueita. Ruuan lisäksi sai hakkaaja ensin mainitulla seudulla viikossa tukeista ja vähäisessä määrässä hiomopuista 150—250 markkaa sekä viimeksi mainitulla tukeista 350—700 markkaa; palkan erilaisuudet samalla paikkakunnalla johtuvat pääasiallisesti miehen kyvystä ja työn laadusta. Kuukausipalkkaa suoritettiin vain kahdella työpaikalla Puolangalla, nimittäin 750—1 100 markkaa, johon tuli lisäksi vapaa ruoka. Päiväpalkkaa maksettiin muutamalla työpaikalla Suomussalmella, nimittäin kutakin työpäivää kohden 55—60 markkaa, ja Rovaniemellä, 60—100 markkaa, jonka ohessa palkkaukseen molemmissa tapauksissa kuului ruoka.

Muut työntekijät saivat enimmäkseen päiväpalkkaa, nimittäin poikkeustapauksia lukuun ottamatta Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimusalueilla kutakin työpäivää kohden 20—35 markkaa, Koitajoen ja Hyrynsalmen tutkimusalueilla 30—40 markkaa sekä Kemijoen seuduilla, tietenkin pääasiallisesti iän ja työn laadun mukaan, 40—80 markkaa. Kuukausipalkkaa käytettiin Pihtiputaalla parilla työpaikalla, joilla sitä maksettiin 800—900 markkaa, sekä Puolangalla, Rovaniemellä ja Sodankylässä, joilla seuduilla sen määrä vaihteli 1 000:sta 1 500 markkaan; sitä paitsi sitä suoritettiin hiihtäjille Taivalkoskella, jossa on ilmoitettu hiihtäjiä olleen palveluksessa, nimittäin 1 200—1 300 markkaa. Kuukausipalkkaa käytettiin etenkin mittaajiin

ynnä muihin työnjohtajien apulaisiin nähden, jotka eivät ole varsinaisia työmiehiä. Viikkopalkkaa, määrältään 200 markkaa, johon tuli lisäksi ruoka, saivat ajomiesten kankimiehet hakkaajien tapaan yhdellä työpaikalla Suomensalmella. Tuntipalkkaa on ilmoitettu suoritettun eräällä työpaikalla Rovaniemellä. Urakkapalkkaa maksettiin parilla työpaikalla Simossa, Kuolajärvellä ja Sodankylässä eri muodoissa, Rovaniemellä halkojen latomisesta, kuutiometritä, sekä ainakin Suomensalmella ja Taivalkoskella tukkien katkaisemisesta ja Korpiselällä tukin kuorimisesta ja kuormanteosta, tukilta; näiltä paikkakunnilta on tällaisia töitä nimenomaan ilmoitettu. Työnantajain hevosten ajajat, jotka, kuten aikaisemmin on mainittu, tässä tutkimuksessa on luettu »muihin työntekijöihin» ja joita ei ole edellä esitetyissä palkkamäärissä otettu huomioon, saivat parilla työpaikalla Kurussa ja Pihtiputaalla kuukausipalkkaa, nimittäin 700—900 markkaa, Rovaniemellä tukinvetokoneen apuna tai hevoskuorman ajossa kuukausipalkkaa, 1 400 markkaa, hevoskuorman ajossa osittain myös urakkapalkkaa, sekä Puolangalla ja Kittilässä päiväpalkkaa, 45—60 markkaa.

Tärkeä seikka metsätyöläisten palkkausoloissa on se, kuinka usein palkat maksetaan. Metsänhakuissa ei palkkoja suoriteta viikoittain määräpäivänä, kuten maan teollisuudessa enimmäkseen tehdään. Niinkuin jo varhaisemmin on mainittu, antavat paikalliset työnjohtajat työntekijöille yleensä tarvittaessa etumaksuja; näin on nimenomaan ilmoitettu myös valtion hakkuusta Säräisniemellä, vaikka valtio ei vastannut etumaksuista. Varsinaisen tilin saivat ajomiehet tutkituilla työpaikoilla enimmäkseen palstan tai työn valmistuttua, nimittäin 30 työpaikalla niistä 72:sta, joilla ajomiehiä oli, taikka kuukausittain, lähes 30 työpaikalla. Kaksi kertaa kuukaudessa tilitettiin 7:llä ja noin 3 viikon väliajoin parilla työpaikalla. Ajomiehen erotessa ennen yleistä palkansuoritusta hän myös aina sai tilinsä. Kokemäenjoen tutkimusalueella tili tehtiin jonkun verran vaihtelevasti, suurilla työpaikoilla rantamittauksen yhteydessä noin kuukauden tai lähes kuukauden väliajoin ja pienillä työn päättyttyä. Keiteleeseen seuduillakaan, joilla tili enimmäkseen suoritettiin kerran kuukaudessa ja useilla työpaikoilla parin viikon väliajoin, ei mitään suurempaa säännöllisyyttä palkanmaksuihin nähden noudatettu; vain työnjohtaja tilitti varsinaisesti määräaikoina yhtiön konttoriin. Korpiselällä ja Ilomantsissa Koitajoen varsilla oli tavallisin tilikausi myös kuukausi,

mutta pohjoisemmillä tutkimusalueilla oli tilin tekeminen palstan valmistuttua tai työn loputtua melkoista tavallisempi.

Ennen mainituksessa työtilastollisessa tutkimuksessa Suomen sahatteollisuudesta sanotaan silloisesta palkanmaksutavasta: »Palkanmaksu tapahtuu osittain siten, että se toimitetaan määräviikkojen kuluttua tahi myöskin työn loputtua. Jälkimmäisessä tapauksessa saavat työntekijät aina ennakkomaksua, kun he pyytävät, minkä jälkeen lopputili tehdään työn päättyttyä. Mutta työntekijäin on ilmoitettu voivan saada ennakkomaksua silloinkin kun palkanmaksu tapahtuu määräajoittain.» Näin ollen palkanmaksuaika on edelleen ainakin pääasiallisesti samanlainen kuin aikaisemmin.

Hakkaajille maksoi työnantaja, milloin hän oli heidät välittömästi palkannut, tietysti varsinaisen tilin pääasiallisesti samoihin aikoihin kuin se ajomiehellekin tehtiin. Samaten sai muista työntekijöistä suurin osa, nimittäin useimmat tientekijät, katkaisijat, kuorijat y. m., jotka myös olivat työnantajan välittömästi palkkaamia, tilinsä enimmäkseen silloin, kun se ajomiehillekin annettiin; tilittäminen kerran kuussa oli tosin tavallisempi kuin ajomiehiin nähden, ilmeten 37 työpaikalla, jota vastoin vain 17 työpaikalla tilitettiin työn tai joskus palstan valmistuttua. Sekä hakkaajille että muille työntekijöille suoritettiin sitä paitsi tarvittaessa etumaksuja samoin kuin ajomiehille. Milloin ajomies oli ottanut jonkin työn urakalle ja palkannut hakkaajat, mikä oli tavallisinta, saivat nämä palkkansa siten, kuin kulloinkin oli sovitettu; ainakin useilla niistä työpaikoista, joilla hakkaajan palkka laskettiin viikkopalkkana, se suoritettiin hänelle myös viikoittain, vaikka ajomies sai varsinaisen tilin useimmilla näistä työpaikoista työn päättyttyä.

Paitsi palkkayksiköiltä maksetuista palkkamääristä ja palkanmaksujen tiheydestä hankittiin tässä tutkimuksessa tietoja myös työntekijäin todellisista ansioista. Metsätyöpaikat on 11:nnessä taulukossa ryhmitetty ajomiehen, nimittäin miehen ja hevosen, kullakin työpaikalla saaman keskimääräisen päiväansion mukaan. Vastaava ryhmitys hakkaajien päiväansion mukaan on taas tehty 12:nnessä taulukossa, jolloin moniaalla ilmenevä vapaa ruoka on ensitietojen kerääjien arvion mukaan muunnettu rahaksi, ja 13:nnessä taulukossa muiden työntekijäin päiväansion perustuksella. Yleensä on laskettu niiden työntekijäin nostamien palkkojen ja työpäivälukujen nojalla, joista nämä seikat on ilmoitettu, jokaisen työpaikan eri

työntekijäin päiväansioiden keskiarvo; Kokemäenjoen tutkimusalueelta on käytetty sieltä ilmoitettua eri työpaikoilla tavallisinta päiväansiota. Palkoista ja etenkin työpäivien lukumäärästä on moniaa ollut vaikea saada luotettavia tietoja, jota paitsi tietoja ei aina ole

annettu laisinkaan tai ei työpaikan kaikista työntekijöistä; näin ollen taulukkoihin merkityt tiedot ovat jonkun verran epätarkkoja. Eri taulukoissa on tietystikin otettu lukuun vain ne työpaikat, joilla kysymyksessä olevaa työntekijäryhmää oli työssä.

11. *Metsätyöpaikkojen ryhmitys ajomiesten (miehen ja hevosen) keskimääräisen päiväansion mukaan. — Avverkningsplatsernas gruppering efter körarnas (häst och karl) genomsnittliga dagsförtjänst.*

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla ajomiesten päiväansio oli keskimäärin Smk Arbetsplatser, vid vilka körarnas genomsnittliga dagsförtjänst var Fmk													Yhteensä työpaikkoja Summa arbetsplatser			
	alle under 60	60-80	80-100	100-120	120-140	140-160	160-180	180-200	200-220	220-240	240-260	260-280	280-300 tai enemmän o. därtöver		300 tunteenaton ohjeant		
Kokemäenjoen — Kumo älvs	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7		
Keiteleen — Keitele	—	6	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12		
Koitaenjoen — Koitajoki	1	—	1	1	—	2	3	—	1	—	—	—	—	—	9		
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	—	—	—	5	2	1	1	—	—	—	—	2	4	3	18		
Kemijoen — Kemi älvs	—	—	1	1	—	—	2	—	5	2	3	3	2	6	26		
Yhteensä	Luku Antal Prosenttia Procent	1	7	12	8	3	3	6	—	6	2	3	3	4	10	4	72
Summa		1.4	9.7	16.7	11.1	4.2	4.2	8.3	—	8.3	2.8	4.2	4.2	5.5	13.9	5.5	100.0

Ajomiesten päiväansiot olivat, kuten 11:nneistä taulukosta ilmenee, Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimusalueilla pääasiallisesti 60—100 markkaa, mutta pohjoisempina melkoista suuremmat, vaihdellen Kemijoen varsilla etenkin 200:sta 300 markkaan ja nousten pohjoisimpina joskus yli 300:nkin markan. Pohjoisten ja syrjäisten seutujen suuret palkat aiheutuvat siitä, että pitkien välimatkojen johdosta ruoka siellä on kallista ja paikkakunnan väestön vähälukuisuuden vuoksi työntekijät täytyy pääasiallisesti saada

muualta. Ajomiehet ansaitsivat yleensä hyvästi, usein kuitenkin suhteellisesti huonommin kuin hakkaajat; kun ajomiehet monesti tekivät urakkasopimuksen työnantajan kanssa jo syksyllä, jolloin he eivät voineet tarkoin arvioida tulevien työmarkkinain tilaa, joutuivat he useassa tapauksessa kovin pienelle ansiolle, jopa kärsivät tappiotakin. Ajomiehen ansion suuruus riippuu ennen kaikkea hevosen hyvydestä, työpäivän pituudesta sekä tien ja kelin hyvydestä, mutta myös tukkien suuruudesta y. m.

12. *Metsätyöpaikkojen ryhmitys hakkaajien keskimääräisen päiväansion mukaan. — Avverkningsplatsernas gruppering efter huggarnas genomsnittliga dagsförtjänst.*

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla hakkaajien päiväansio oli keskimäärin Smk Arbetsplatser, vid vilka huggarnas genomsnittliga dagsförtjänst var Fmk											Yhteensä työpaikkoja Summa arbetsplatser		
	alle under 30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100	100-110	110-120	120 tai enemmän o. därtöver			
Kokemäenjoen — Kumo älvs..	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
Keiteleen — Keitele	8	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
Koitaenjoen — Koitajoki	1	1	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	9
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi ..	1	3	4	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	19
Kemijoen — Kemi älvs	—	—	—	—	1	1	—	4	1	6	7	4	—	24
Yhteensä	Luku Antal Prosenttia Procent	12	12	7	13	3	1	5	1	6	7	4	—	71
Summa		16.9	16.9	9.9	18.3	4.2	1.4	7.0	1.4	8.5	9.9	5.6	—	100.0

Hakkaajien päiväansiot olivat maan etelä- ja länsiosassa sijaitsevilla tutkimusalueilla useimmissa tapauksissa 20—40 markkaa, maan itäosassa ja Kajaanin tienoilla pääasiallisesti 30—60

markkaa sekä Kemijoen varsilla etenkin 80—120 markkaa. Hakkaajan ansio riippuu työntekijän työkyvystä ja taitavuudesta, työpäivän pituudesta, säästä, metsän ja maan laadusta y. m.

13. Metsätyöpaikkojen ryhmitys muiden työntekijöiden keskimääräisen päiväansion mukaan. *Avverkningsplatsernas gruppering efter övriga arbetares genomsnittliga dagsförtjänst.*

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla muiden työntekijöiden päiväansio oli keskimäärin Smk — Arbetsplatser, vid vilka övriga arbetares genomsnittliga dagsförtjänst var Fmk								Yhteensä työpaikkoja Summa arbetsplatser
	alle 25	25—30	30—35	35—40	40—45	45—50	50—55	55—60	
Kokemäenjoen — Kumo älv	1	2	2	—	—	—	—	—	5
Keiteleen — Keitele	2	3	6	1	—	—	—	—	12
Koitaenjoen — Koitajoki	—	1	2	5	1	—	—	—	9
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	—	—	5	12	1	—	—	—	18
Kemijoen — Kemi älv	—	—	—	—	—	4	10	5	26
Yhteensä (Luku — Antal)	3	6	15	18	2	4	10	5	70
Summa (Prosenttia — Procent)	4.3	8.6	21.4	25.7	2.9	5.7	14.3	7.1	100.0

»Muut työntekijät» saivat Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimusalueilla päivässä 20—40 markkaa, Koitaenjoen ja Hyrnsalmen tutkimusalueilla 25—45 markkaa sekä Kemijoen varsilla 45—70 markkaa.

»Muut työntekijät» ansaitsivat siis, etenkin pohjoisempana, vähemmän kuin hakkaajat, jotka enimmäkseen tekivät urakkatyötä. Ensin mainituistakin työntekijöistä ansaitsivat ne, jotka olivat urakkatyöissä, usein enemmän kuin päiväpalkkalaiset. Sellaisia »muiden työntekijäin» erikoisempia ryhmiä, kuten kankimiehiä, kuorijoita ja kuormantekijöitä, jotka aina tekevät urakkatyötä, ei ole eikä myöskään työnantajan hevosen ajajia edellä olevassa taulukossa otettu huomioon, koska heidän palkkansa mukaan ottaminen antaisi väärän kuvan näiden työntekijöiden yleisestä palkkatasosta. Työnantajan hevosen ajajat ansaitsivat päivässä 5—10, jopa pohjoisempana parikin kymmentä markkaa enemmän kuin päiväpalkkalaiset.

6. Asunto-olot.

Metsätyöntekijöiden asunto-olot muodostuvat heidän työnsä takia sangen erikoislaatuiseksi. Työskentelypaikkakunnalta olevat työntekijät asuvat, mikäli mahdollista, kotonansa, kuten Kokemäenjoen tutkimusalueelta oli nimenomaan kaikista paikkakunnallisista ilmoitettukin. Koto-

naan asui työntekijöitä näin ollen huomattavimmin maan tiheästi asutuilla seuduilla, joilla paikkakuntalaisia on metsätyöissä runsaasti. Kauempeakin tulleet työntekijät asuvat, jos taloja tai torppia on läheisyydessä, ainakin osaksi niissä. Milloin taas taloja tai torppia ei ole riittävästi lähitienoilla, täytyy työntekijöiden osaksi tai kokonaan asua n. s. metsäpirteissä ja metsä- eli ajosaunoissa, jotka rakennetaan työpaikkojen läheisyyteen. Metsäpirteillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa suurehkoja, yhteisiä tilapäisasuntoja, metsäsaunoilla taas pienempoluoisia, useimmiten osaksi maahan kaivettuja asumuksia, joita tavallisesti työkunnat käyttävät.

Seuraavalla sivulla olevassa 14:nnessä taulukossa esitetään, miten työntekijät ryhmittäytyivät erilaisten asumuksiensa mukaan. Väkirikkailla Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimusalueilla, joilla taloja ja torppia on tiheässä, he asuivat tietystikin pääasiallisesti niissä. Eri seutujen lukuihin nähden on kuitenkin huomattava, että Kokemäenjoen tutkimusalueelta oli jo edeltä käsin määrätty, seudulle tyypillisinä, tarkastettavaksi vain sellaisia työpaikkoja, joiden työntekijät asuivat taloissa tai torpissa, jota vastoin muilla tutkimusalueilla ensi sijassa oli tarkastettava niitä työpaikkoja, joiden työntekijöistä suuri osa asui metsäpirteissä ja saunoissa. Kokemäenjoen tutkimusalueella asuivat muilta paikkakunnilta olevat työnteki-

14. Metsätyöntekijöiden ryhmitys heidän asuntojensa mukaan.
Avverkningsarbetarnas gruppering efter deras bostadsförhållanden.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työntekijöitä, jotka asuivat Arbetare med bostad i				Yhteensä työntekijöitä Summa arbetare
	taloissa tai torpissa gårdar och torp	metsä- pirteissä skogspårten	metsä- saunoissa skogskojoj	ilmoitta- matta ouppgivet	
Kokemäenjoen — Kumo älv	476	—	—	—	476
Keiteleen — Keitele	731	29	—	—	760
Koitaen — Koitajoki	557	211	286	—	1 054
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	1 601	899	124	130	2 754
Kemijoen — Kemi älv	188	530	2 507	—	3 225
Yhteensä — Summa	3 553	1 669	2 917	130	8 269
	Prosentteina — I procent				
Kokemäenjoen — Kumo älv	100.0	—	—	—	100.0
Keiteleen — Keitele	96.2	3.8	—	—	100.0
Koitaen — Koitajoki	52.9	20.0	27.1	—	100.0
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	58.1	32.7	4.5	4.7	100.0
Kemijoen — Kemi älv	5.8	16.4	77.8	—	100.0
Yhteensä — Summa	42.9	20.2	35.3	1.6	100.0

jät, milloin heitä oli vähän ja läheisyydessä oli riittävästi taloja tai torppia, verraten hyvin, mutta milloin vieraita työntekijöitä oli kovin paljon tai he, kuten paikoittain oli asianlaita, saivat asua vain muttamissa taloissa tai pyrkivät kaikki lähimpään, syntyi ahtautta. Varsinaisesti huonot olivat asunto-olot kuitenkin vain yhdellä työpaikalla, siinä tapauksessa lähimpään taloon ahtautumisen johdosta. Tässä talossa työntekijät eivät ylläpitäneet minkäänlaista puhtausta eikä järjestystä. Tuvassa, johon talvella kaikki lämpimyyden takia ahtautuivat, oli kovasti tupakansavua, ja se oli täpö täynnä kaikenlaisia kapineita, likaisia, kuivumaan pantuja vaatteita, pölyäviä olkia, joita useat miehet patjojen puutteessa käyttivät makuusijoinaan, y. m. s. Yleensäkin muilta seuduilta tulleet työmiehet nukkuivat lattialla. Avonaisen takan ääressä, joka Kurussa oli yleinen, miehet saivat kuivata vaatteensa ja jalkineensa. Usein heillä oli jalassa pakupohjaiset, sarasta tehdyt tallukkaat. — Pihtiputaalla Keiteleen varsilla oli taloissa yleensä ahdasta, ja kun vuoteita ei riittänyt, koetettiin hakea olkia alle; tupien on kuitenkin ilmoitettu olleen yleensä siistejä. Asunnon vuokraan ei työntekijöiltä siellä yleensä kulunut paljon rahaa; usein vuokraa ei otettu lainkaan.

Syrjäisemmillä seuduilla työntekijöillä ei ollut riittävästi tilaisuutta asua taloissa ja torpissa, niin että huomattavan osan täytyi majoittua metsäpirteihin ja -saunoihin. Taloissa asuvilla

oli ainakin Puolangalla ja Taivalkoskella paikoittain ahdasta, niin että 20:kin miestä nukkui samassa tuvassa. Metsäpirteissä ja -saunoissa asui Koitaen tutkimusalueella lähes 50 % työntekijöistä, Hyrnsalmen alueella lähes 40 ja Kemijoen alueella verrattomasti suurin osa, lähes 95 %; toiseksi mainitulla tutkimusalueella työntekijät asuivat melkoista enemmän metsäpirteissä kuin -saunoissa, mutta viimeksi mainitulla taas pääasiassa metsäsaunoissa. Kokonaan työntekijät asuivat metsäpirteissä ja -saunoissa kaikkiaan 21 työpaikalla tutkituista 73:sta, nimittäin 2:lla niin hyvin Koitaen tutkimusalueella kuin Suomussalmella, sekä useimmilla työpaikoilla Kemijoen varsilla. Osittain työntekijät olivat majoittuneet tällaisiin asuntoihin samoin 21 työpaikalla, jollaisia olivat 2 työpaikkaa Pihtiputaalla, Rovaniemellä ja Sodankylässä, useimmat Koitaen tutkimusalueella sekä toinen puoli Hyrnsalmen tutkimusalueen työpaikoista.

Edellä mainitut seikat ovat yleensä yhtäpitäviä puheena olleessa työtilastollisessa tutkimuksessa Suomen sahateollisuudesta esitettyjen tosiasiaain kanssa. Siinä ilmoitetaan sitä paitsi, että työnantaja tai, etenkin Pihtiputaan tioneilla, työnjohtaja eräissä tapauksissa huolehti asuntojen vuokraamisesta; joskus kun hakkuupaikka oli lähellä työnantajan omistamaa teollisuuslaitosta, oli taas työntekijät majoitettu työnantajan omistamiin asuntoihin.

Taloissa ja torpissa asuvien ajomiesten yhteismäärä muodosti kaikista ajomiehistä jokseenkin yhtä suuren osan kuin niissä asuvien hakkaajien luku kaikista hakkaajista ja muiden työntekijäin näiden kokonaisluvusta. Myös metsäpirteissä tai -saunoissa asuivat ajomiehet ja hakkaajat suunnilleen yhtä lukuisasti, metsäsaunoissa ehkä tavallisesti hakkaajista suhteellisesti jonkun verran useammat. Muista työntekijöistä asui taas tavallisesti suurempi osa kuin ajomiehistä ja hakkaajista metsäpirteissä, nimittäin Koitajoen tutkimusalueella noin 24 %, Hyrynsalmen 40 ja Kemijoen tutkimusalueella 56 %, jota vastoin heitä oli metsäsaunoissa vähemmän.

lukuisasti. Tämä johtuu siitä jo mainitusta seikasta, että metsäsaunoja pääasiallisesti käytetään ajomiesten ja hakkaajien muodostamien työkyntien asuintoina.

Metsänhakkuita tarkastettaessa on pääasiallisesti pantava huomiota metsäpirtteihin ja -saunoihin, koska suurimmat epäkohdat ilmenevät niissä asuttaessa. Alempana olevassa 15:nnessä taulukossa esitetään metsäpirttien ja -saunojen lukumäärä eri tutkimusalueilla sekä niiden ryhmitys sen mukaan, kuka ne oli kustantanut. Tällä seikalla on merkitystä myös metsäasumuksien laatuun nähden.

15. *Metsäpirttien ja metsäsaunojen ryhmitys sen mukaan, kenen kustannuksella ne oli rakennettu. — Skogspörtenas och skogskojoernas gruppering i enlighet med på vems bekostnad de uppförts.*

Tutkimusalue Undersökningsområde	Metsäpirttejä, jotka oli kustantanut — Skogspörten, vilka bekostats av					Yhteensä metsäpirttejä Summa skogspörten	Metsäsaunoja, jotka oli kustantanut — Skogskojoer, vilka bekostats av					Yhteensä metsäsaunoja Summa skogskojoer
	työnantaja arbetsgivaren	työnantaja arbetarna	työntekijät och arbetarna	työnantaja ja työntekijät arbetsgivaren och arbetarna	valtio staten		työnantaja arbetsgivaren	työnantaja arbetarna	työntekijät och arbetarna	valtio staten	valtio staten	
Kokemäenjoen — Kumo älvs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Keitele — Keitele	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—
Koitajoen — Koitajoki	13	—	—	—	13	13	24	73	—	—	—	97
Hyrynsalmen — Hyrynsalmi	27	—	—	4	31	7	10	—	—	—	—	17
Kemijoen — Kemi älvs	25	—	—	—	25	228	—	—	—	—	—	228
Yhteensä (Luku — Antal Summa (Prosenttia — Procent	65	—	4	2	71	235	34	73	—	—	—	342
	91.6	—	5.6	2.8	100.0	68.7	9.9	21.4	—	—	—	100.0

Taulukko osoittaa metsäpirttejä tarkastetun kaikkiaan 71 ja metsäsaunoja 342. Jälkimmäisiä, joihin mahtuu verraten harvoja työntekijöitä, oli tietysti yleensä lukumäärältään useampia kuin edellisiä, suhteellisen suuria asumuksia. Ryhmityksestä selviää, että metsäpirteistä verrattomasti suurin osa, 65 tarkastetuista 71:stä, oli rakennettu työnantajan kustannuksella, 4 sekä työnantajan että työntekijäin toimesta ja 2 valtion kustannuksella, joka näissä tapauksissa oli metsän omistaja; metsäsaunat olivat työnantajan kustantamia Kemijoen seuduilla ja osaksi Hyrynsalmen tutkimusalueella, jolla hiukan enemmän kuin puolet oli työntekijäin rakentamia, sekä suurimmaksi osaksi työnantajan ja työntekijäin yhteisesti rakentamia Koitajoen tutkimusalueella. Tilapäisasuntojen rakennuttaminen jäi siis enimmäkseen työnantajan huo-

leksi; etenkin syrjäisimmillä seuduilla oli työnantajan pakko rakennuttaa niitä, kun työntekijät eivät voineet saada asuntoa muualta. — Pihtiputaalla oli kruunumetsässä 2 metsäpirttiä, jotka valtio oli kustantanut; hakuun toimitti yksityinen yhtiö. Rovaniemeltä on ilmoitettu työntekijäin maksaneen vuokraa 3:sta työnantajan kustantamasta metsäsaunasta ja Sodankylässä samoin paristakymmenestä.

Viimeksi esitettyjen taulukoiden nojalla on laskettu myös työntekijäin luku keskimäärin metsäpirttiä ja -saunaa kohden. Metsäpirteistä on tällöin otettu huomioon vain ne, joiden asukasluvusta on saatu riittäviä tietoja, ja työntekijöistä tietenkin ainoastaan mainituissa metsäpirteissä asuvat; näiden työntekijäin luku ilmenee 14:nnessä taulukosta. Nämä asumistiheyttä osoittavat luvut olivat seuraavat:

	Koke- määrän t-alue	Keiteleen t-alue	Koita- joen t-alue	Hyrynsal- men t-alue	Kemijoen t-alue	Yhteensä
Metsäpirttiä kohden ..	—	14.5	16.2	31.0	21.2	24.2
Metsäsaunaa kohden ..	—	—	2.9	7.3	11.0	8.5

Metsäpirttien asukkaiden keskimääräinen luku vaihteli suu- eri tutkimusalueilla 14. 5:stä 31. 0:aan. Olipa erääseen metsäpirttiin Korpiselällä majoi- tettu 50 työntekijää, Puolangalla 80, jolloin työmiehiä varten laitettun pirtinosan leveys oli 9 ja pituus 15 metriä, kolmeen metsäpirttiin Taivalkoskella noin 60 jokaiseen, erääseen

metsäpirttiin Suomussalmella 95, jolloin työ- miesten pirtinosa oli lattiapinnaltaan 11×15 metriä, Simossa erääseen metsäpirttiin 47 ja toiseen 76 sekä erääseen metsäpirttiin Kuola- järvellä 48 työntekijää. Tällaiset määrät ovat epäilemättä suuressakin pirtissä asuttaessa hyvin suuret. Metsäsaunojen keskimääräinen asukas- luku vaihteli taas 2. 9:stä 11. 0:aan. Sekä metsä- pirtteissä että metsäsaunoissa oli asukkaiden luku- määrä yleensä pienempi asutuilla seuduilla, joilla työntekijäin vähemmän tarvitsi turvautua näihin tilapäisasumuksiin.

Metsäpirttien ja -saunojen hyvyys riippuu, paitsi rakennustyön huolellisuudesta, siitä, mistä aineksista ja milloin ne on rakennettu sekä millä kaikella ne ovat varustetut. Näitä seikkoja esitetään taulukoissa 16—18.

16. Metsäpirttien ja metsäsaunojen ryhmitys rakentamisaajan ja -aineiden mukaan.
Skogsportenas och skogskojornas gruppering efter tiden för uppförandet och byggnads-
materialets art.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Metsäpirttejä, jotka oli rakennettu Skogsporten, vilka blivit uppförda				Yhteensä metsäpirttejä Summa skogsporten	Metsäsaunoja, jotka oli rakennettu Skogskojor, vilka blivit uppförda				Yhteensä metsäsaunoja Summa skogskojor
	om somnaren kesällä	om vintern talvella	kuivista puista av ständort virke	tuoreista puista av rått virke		om somnaren kesällä	om vintern talvella	kuivista puista av ständort virke	tuoreista puista av rått virke	
Kokemäenjoen — Kumo älvs.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Keiteleen — Keitele.....	2	—	1	1	2	—	—	—	—	—
Koita-joen — Koitajoki.....	11	2	13	—	13	1	96	97	—	97
Hyrynsalmen — Hyrynsalmi .	30	1	27	4	31	17	—	17	—	17
Kemijoen — Kemi älvs.....	15	10	25	—	25	97	131	227	1	228
Yhteensä	58	13	66	5	71	115	227	341	1	342
Summa										

Taulukosta ilmenee, että useimmat metsä- pirtit, 66 tarkastetuista 71:stä, olivat tehdyt kuivista puista, keloista; kuivat puut ovat tie- tystikin parempaa rakennusainesta kuin tuoreet, etenkin talvella rakennettaessa. Suurin osa met- säpirtteistä, nimittäin 58, oli sitä paitsi kesällä tehtyjä, mikä rakennustapa on suureksi eduksi asumuksien laadulle. Metsäsaunat olivat, yhtä

lukuun ottamatta, kaikki kuivista puista raken- nettuja. Epäedullisempi oli asianlaita metsä- saunoihin nähden sikäli, että Koita-joen ja Ke- mijoen tutkimusalueilla suurin osa niistä oli talvella rakennettuja; Hyrynsalmen tutkimus- alueella tarkastetut metsäsaunat olivat taas kaikki kesällä rakennettuja.

17. Metsäpirttien ryhmitys niiden varusteiden mukaan.
Skogsportenas gruppering i enlighet med deras utrustning.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Metsäpirttejä, joissa oli — Skogsporten med										Yhteensä Summa	
	välikatto mellantak	puulattia trögolv	lasii-ikkunat glasfönster	tulisija — eldstad						makuulavitsat sovbrits		
				sisäkkä- lämpölämmitys uuni- ruokkain	avotakka öppen spis	uloslämpölämmitys kiviuuni stening med rökfång	hella häll	kamin kamin	yhteensä summa			
Kokemäenjoen — Kumo älv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Keiteleen — Keitele	2	2	1	1	—	1	—	—	—	2	2	2
Koitajoen — Koitajoki	12	3	13	11	1	1	—	—	—	13	12	13
Hyrynsalmen — Hyrynsalmi	24	16	30	17	3	9	2	—	—	31	29	31
Kemijoen — Kemi älv	24	25	25	—	1) 24	—	1) 1	—	1	25	25	25
Yhteensä Summa	Luku Antal Prosenttia Procent	62 87.3	46 64.8	69 97.2	29 40.8	28 39.4	11 15.5	3 4.2	1 1.4	71 100.0	68 95.8	71 100.0

18. Metsäsaunojen ryhmitys niiden varusteiden mukaan.
Skogskoornas gruppering i enlighet med deras utrustning.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Metsäsaunoja, joissa oli — Skogskoornas med										Yhteensä Summa	
	välikatto mellantak	puulattia trögolv	lasii-ikkunat glasfönster	tulisija — eldstad						makuulavitsat sovbrits		
				sisäkkä- lämpölämmitys uuni- ruokkain	avotakka öppen spis	uloslämpölämmitys kiviuuni stening med rökfång	hella häll	kamin kamin	yhteensä summa			
Kokemäenjoen — Kumo älv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Keiteleen — Keitele	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Koitajoen — Koitajoki	—	22	—	13	97	—	—	—	—	97	97	97
Hyrynsalmen — Hyrynsalmi	—	17	—	—	17	—	—	—	—	17	7	17
Kemijoen — Kemi älv	—	73	143	57	—	2) 228	—	2) 10	—	228	228	228
Yhteensä Summa	Luku — Antal — Prosenttia — Procent	112 32.7	143 41.8	70 20.5	114 33.3	228 66.7	—	10 2.9	—	342 100.0	332 97.1	342 100.0

Puulattialla oli, kuten edellä olevista taulukoista käy ilmi, 64.8 % metsäpirtteistä varustettu, mutta vain 41.8 % metsäsaunoista. Sitä vastoin oli melkein kaikissa metsäpirtteissä ja -saunoissa makuulavitsat, jotka tietysti ovatkin paljon välttämättömyyksiä kuin puulattia. Mutta sattuu sellaisiakin tapauksia kuin eräällä työpaikalla Taivalkoskella, jossa kaikki 10 metsäsaunaa olivat vailla sekä makuulavitsoja että puulattia.

Välikatto oli 87.3 %:ssa metsäpirtteistä; sitä vastoin oli vain 32.7 % metsäsaunoista sellaisella varustettu. Välikatto tehtiin halaistuista puista ja niiden päälle pannusta sammaleesta ja mullasta y. m. Ulkokatto oli taas laudoista, joiden lisäksi usein käytettiin rahkasammalta, havuja y. m., joskus vain havuista tai tuohesta.

¹⁾ 1:ssä erityisesti ilmoitetussa tapauksessa ja useissa tapauksissa, joista ei ole yksityiskohtaisia tietoja, oli avotakkaan yhdistetty hella. — I ett särskilt uppgivet fall och i flere fall, rörande vilka detaljerade uppgifter icke finnas, förekom häll i förening med spis.

²⁾ 10 metsäsaunassa oli avotakkaan yhdistetty hella. — I 10 skogskoornas förekom häll i förening med spis.

Fäiväläisten metsäpirtti Rovaniemeltä. Kuvassa näkyy myös oven oikealla puolella oleva ruokatavarasuojä. Daglönärpörtte från Rovaniemi. På bilden synes även matvaraskjulet till höger om dörren.

Tässä yhteydessä on mainittava metsäasumuksissa ilmenevä erittäin paha puutteellisuus, nimittäin välikaton puutteesta ja katon huonoudesta johtuva vuotavuus, joka tekee asunnon olon etenkin suojajilmoilla sietämättömäksi. Katoistaan vuotaviksi on välikatottomista asumuksista nimenomaan ilmoitettu Korpiselältä muutama metsäsauna, lumen sulaessa katolla asuntoa lämmitettäessä, Taivalkoskelta 3 metsäpirttiä, joissa katto oli havuista ja mullasta, sekä Kuolajärveltä 18 metsäsaunaa. Sitä paitsi vuoti Sodankylässä lauhalla säällä 7 metsäsaunaa, joissa kylläkin oli välikatto, mutta vesikattona vain vettä pitämätön havukatto. Muuten kosteiksi on mainittu Simosta kymmenisen metsäsaunaa parilla työpaikalla, toisella nimenomaan vain talvella rakennetut, jotka tavallisesti tulevat harvaseinäisiksi, ja Rovaniemeltä parikymmentä; yleisenä syynä kosteuteen oli vesikaton tai seinien hataruus. Edelleen on kosteiksi ilmoitettu Kuolajärveltä parikymmentä metsäsaunaa, joista suurin osa oli välikatottomia, mutta enimmäkseen lämpimänpuoleisia, sekä Pelkosenniemeltä lähes kymmenkunta, jotka samalla olivat harvoja ja kylmiä.

Mitä tulisijoihin tulee, osoittaa taulukko, että kaikissa tutkituissa metsäpirtteissä ja -saunoissa oli, kuten luonnollista, jonkinlainen tulisija. Näiden eri lajeista olivat tavallisimmat sisäänlämpiävä uuni ja avotakka. Ensin mainittu oli vallitsevana Koitajoen ja Hyrynsalmen tutkimusalueilla, joilla sitä sanottiin kiukaaksi ja viimeksi mainittu taas Kemijoen varsilla, joilla siitä käytettiin nimitystä piisi. Metsäpirtteissä tavattiin sen jälkeen lukuisimpana uloslämpiävä kiviuni, muutamissa tapauksissa hella ja yhdessä kamiini, metsäsaunoissa

taas vain 10:ssä takan ohella siihen yhdistetty hella.

Sisäänlämpiävät tulisijat ovat joko alkeellisia, varsinaisen kiukaan tapaisia kivistä ladottuja tulisijoja tai kehittyneempiä, joihin paitsi liettä eli hiillosta kuuluu paistinuuni. Avotakalla tarkoitetaan, kuten tunnettua, seläistä tulisijaa, johon kuuluu kivinen alus, pankko, avoimena palavaa tulta varten ja ylempänä oleva, savua piippuun johtava laki; tällainen tulisija on siis uloslämpiävä. Takassa tuli näin ollen palaa avoimesti alustalla ja tulen yläpuolelle ripustetaan keittoastiat ruuan valmistamista varten. Uloslämpiävällä kiviunilla tarkoitetaan tässä kivistä, parissa tapauksessa tiilistä, muurattua uunina, jonka sisässä tuli palaa ja jossa ei ole hellaliettä eikä -renkaita.

Metsäasumusten tulisijat ovat laitetut sekä asunnon lämmittämistä että ruuanlaittoa varten. Kuitenkin on Pihtiputaalta ja Suomussalmelta ilmoitettu sisäänlämpiävä metsäpirtti, jonka asukkaat tulisijan olemassaolosta huolimatta keittivät ruokansa ulkona kivien päällä olevissa tai seipäiden varaan ripustetuissa keittoastioissa. Metsäasumusten lämmittämisestä on Hyrynsalmen tutkimusalueella nimenomaan ilmoitettu, että yhtiöt sängen yleisesti pitivät siitä huolen. Edellä mainitun Pihtiputaalla olevan metsäpirtin ja samalla myös torpan saunan lämmittämisestä huolehti eräs irtolaisnainen 25 markan päiväpalkalla; metsäpirtti oli muuten hatara ja kylmä.

Tällä ja seuraavalla sivulla esitetään muutama kuvina metsäpirtteistä ja -saunoista.

Metsäasuntojen vioista on tässä yhteydessä mainittava ensinnäkin tulisijan puutteellisuudesta johtuva savuisuus. Tutkituista sisäänlämpiävällä tulisijalla varustetuista 29 metsäpirtistä oli savuisia kokonaista 22, mikä onkin luonnollista, ja uloslämpiävistä 42 metsäpirtistä vain 2. Tarkastetuista 342 metsäsaunasta oli savuisia yli 100, niistäkin tietysti useimmat sisäänlämpiäviä; uloslämpiävistä, takalla varustetuista metsäsaunoista olivat vain muutamat savuisia.

Vetoisia oli talvella rakennetuista 13 metsäpirtistä kokonaista 8, johtuen talvisen rakentamisen aiheuttamasta hataruudesta, ja kesällä rakennetuista 58:sta 11. Metsäsaunoista oli vetoisia kesällä rakennetuista 115:stä noin 40 ja talvella rakennetuista 227:stä noin 60. Uloslämpiävistä 42 metsäpirtistä oli taas vetoisia 13 ja sisäänlämpiävistä 29:stä vain 6. Uloslämpiävällä tulisijalla; takalla, varustetuista

Tyypillinen metsäsauna Kittilästä.
Typisk skogskoja från Kittilä.

228 metsäsaunasta oli vetoisia noin 90, mutta sisäänlämpiävistä 114:stä vain 22. Muita syitä vetoisuuteen on, paitsi hataruutta ylimalkaan, metsäpirtteihin nähden mainittu vanhuus ja korjaamatta jättäminen sekä se, että asumus on rakennettu tilapäisesti vain yhtä talvea varten; metsäsaunoihin nähden on taas syiksi ilmoitettu vanhuus ja korjaamatta jättäminen, rakentamisen tilapäisyys sekä urakallateko.

Paha vika metsäasumuksissa on niiden kylmyys. Tutkituista 71 metsäpirtistä oli kylmiä 23 sekä kesällä rakennetuista 115 metsäsaunasta yli 40 ja talvella rakennetuista 227:stä yli 80. Tuoreista puista rakennetuista 5 metsäpirtistä oli kylmiä 4. Sisäänlämpiävistä 29 metsäpirtistä oli taas kylmiä 11 ja uloslämpivistä 42:sta 12 sekä sisäänlämpiävistä 114 metsäsaunasta 19 ja uloslämpivistä 228:sta noin 120.

Lämpimiksi ovat ensitietojen kerääjät nimenomaan ilmoittaneet lähes 40 metsäpirttiä, joista yli puolet oli uloslämpiviä, sekä puolitoista-sataa metsäsaunaa, joista taas useimmat olivat sisäänlämpiäviä, vaikka kaikista metsäsaunoista kokonaista $\frac{2}{3}$ oli uloslämpiviä. Koitajoen tutkimusalueelta on erityisesti ilmoitettu metsäsaunat enimmäkseen lämpimiksi ja muutenkin tarkoitustaan vastaaviksi; parhaimpina asuintoina työntekijät siellä pitivät pieniä metsäsaunoja, joissa asui enintään kolme hevoskuntaa, s. o. 9 miestä. — Muita syitä kylmyyteen on, paitsi hataruutta ylimalkaan, metsäpirtteihin nähden mainittu vanhuus ja korjaamatta jättäminen sekä rakentamisen tilapäisyys ja metsäsaunoihin nähden vanhuus ja korjaamatta jättäminen, takan sijoittaminen liian korkealle, urakallateko sekä kesäksi vain heinäntekoa varten rakentaminen.

Lasi-ikkunat oli melkein kaikissa metsäpirtteissä, sisäänlämpiävissäkin, mutta vain 70

metsäsaunassa tarkastetuista 342:sta; uloslämpivissä metsäsaunoissa oli lasi-ikkunat noin neljännessä osassa, sisäänlämpiävissä taas melkoista harvemmissä. Toinen Korpiselällä ja Ilomantsissa Koitajoen varsilla käyneistä tietojen kerääjistä sekä Sotkamossa, Suomussalmella, Hyrynsalmella ja Vuolijoen liikkunut kerääjä ovat nimenomaan huomauttaneet nähneensä vain lasisia ikkunoita. Viimeksi mainittu on ilmoittanut melkein kaikkien ikkunoiden olleen kokoa 35 × 35 cm, paitsi työnjohtajan tuvissa, joissa oli suuremmat ikkunat. Kuolajärvellä, Pelkosenniellä, Simossa ja osassa Rovaniemä käynyt tietojen kerääjä on maininnut, että ikkuna useimmiten oli ainoastaan seinään tehtyyn aukkoon sovitettu 30—40 cm:n laajuinen ruutu; vain yhdessä metsäpirtissä kullakin työpaikalla, n. s. »puulaakin pirtissä» oli kahdenkertaiset, puitteilla varustetut ikkunat. Sellaisia asumuksia, joissa oli lasittomat ikkuna-aukot, on erikseen mainittu vain Pihlputaan Muurasjärveltä metsäpirtti, jonka ikkuna-aukko oli tukittu rasuilla ja jossa poltettiin lamppua, Puolangan Puokiosta metsäsauna ja Taivalkoskelta 10 metsäsaunaa.

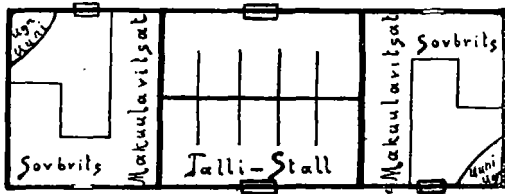
Alempana esitetään pohjapiirustus useissa hakuissa Kuhmoniellä käytetystä metsäpirttimallista ja eräästä asianomaisen puuyhtiön Puolangalle rakennuttamasta metsäpirtistä. Jälkimmäiseen metsäpirttiin kuului kylpysauna ja ulkhuone, jotka ovat useimmilla seuduilla harvinaisuuksia.

Tässä yhteydessä on ensitietojen kerääjän kertomuksen mukaan mainittava työntekijäin asunto-oloista Kuolajärvellä seuraavaa. Kaikki työntekijät asuivat metsäpirtteissä tai -saunoissa. Tavallisesti rakennettiin kohtalaisen isolle työ-

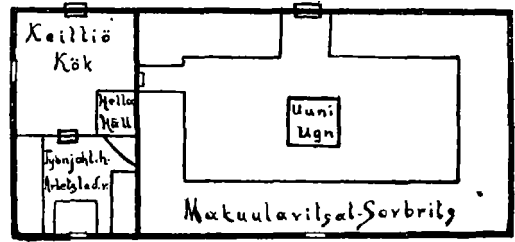
Sisäkuva yllä kuvatussa metsäsaunasta. Kuvassa näkyy tyypillinen metsäsaunan takka.
Interiör från övan avbildade skogskoja. På bilden synes en typisk skogskojespis.

paikalle yksi puuyhtiön metsäpirtti ja metsäsaunoja tarpeen mukaan. Tämä metsäpirtti rakennettiin verraten hyvä. Siinä oli pärekatto, välikatto, ikkunat, lattia ja tiivis ovi, ja sen erotti tavallisesti hirsistä tehty väliseinä kahteen osaan, joista toista, pienempää osaa, käytettiin työpäälliköiden asuntona ja myös työnantajan konttorina. Toisessa osassa majailivat päiväläiset sekä varsinaisia tukinajajia ja -kaatajia tilan mukaan, yhteensä aina 40—60 mieheen. Metsäpirtissä oli avotakka, joka samalla oli erittäin hyvä ilmanvaihtolaitos, ja takan yhteydessä hella, jossa yksi naiskeittäjä, joskus useammat, valmistivat ruokaa. Naisväelle oli kattopäreillä erotettu pieni makuuhuone. Kullakin työmiehellä oli makuulavalla oma paikkansa; nauloissa hän säilytti tavaroitaan. Makuuvaatteina käyttivät työmiehet myös pitovaatteitansa ja porontaljoja. Metsäpirtin lähelle oli Kuolajärvellä rakennettu kylpysauna koko työpaikkaa varten, suuri talli, rehulato ja tavara-aitta. — Metsäsaunat oli tavallisesti rakennettu 3—6 hevossunnan asunnoksi, siis noin 8—20 miestä varten; ne olivat noin 8 metrin pituisia, 6 metrin levyisiä ja miehenkorkuisia. Seinät olivat keloista tehtyjä. Niitä ei ollut veistetty eikä varaamalla liitetty toisiinsa; tiivisteinä oli seinäsammalta tai sammaleen puutteessa suomutaa. Kattona oli ainoastaan poikittain selkähirren kahden puolen ladottuja pyöreitä tai halkaistuja puita,

Metsäpirtti siihen rakennettuine talleineen Kuhmoniemiä. Mittakaava 1:300.
Skogspörte från Kuhmoniemi med sammanbyggt stall.
Skala 1:300.

joiden päälle täytteeksi oli pantu suomutaa tai multaa ja viimeiseksi hakoja. Katto läpäisi sentähden vettä. Ovi oli yleensä hatara. On tosin myös verraten tiiviisti ja huolellisesti rakennettuja metsäsaunoja, mutta paljon on hataroita, huonosti tehtyjä. Jos katto keskeltä on korkeampi ja kokonaan halotuista puista, ei lumi sulaessaan valu pahasti sisään. Metsäsauna saattoi olla kokonaan maanpinnan yläpuolella, mutta usein se oli upotettu noin 80—100 cm maanpinnan alapuolelle. Toisessa ovipielinurkassa oli laaja takka. Useimmiten ei metsäsaunoja käytetä muuta kuin yhtenä talvena. Ne kus-

Metsäpirtti Puolangalta. Mittakaava 1:300.
Skogspörte från Puolango. Skala 1:300.

tantaa tavallisesti työnantaja, joka perii niistä vuokraa 20—25 markkaa viikossa hevossunnalta. — Aivan metsäsaunan yhtä seinää vasten oli rakennettu talli.

Tiedustelukaavakkeissa oli myös kysytty, miten metsäpirtteissä ja miten metsäsaunoissa säilytettiin työmiesten ruokatavarat. Keiteleen tutkimusalueelta ilmoitettiin, että ruokatavarat säilytettiin metsäpirtteissä koneteissa tai makuulavitsojen alla ja ulkoseinällä koneteissa. Koita-joen varsilla ruokatavaroita pidettiin metsäpirtteissä ja -saunoissa asuttaessa lavitsojen alla laatikoissa, koneteissa ja säkeissä sekä seinillä olevilla pienillä hyllyillä; Korpiselällä ruokatavaroita pidettiin joskus ulkonakin tai kunkin repussa ja kahdella työpaikalla Ilomantsissa »miten milloinkin» ilman erityisiä säilytyspaikkoja. Hyrynsalmen tutkimusalueella on ilmoitettu metsäpirtteissä asuttaessa säilytetyn ruokavaroja etenkin ulkona, kirstuissa, laukuissa, jopa lautojen päällä taikka havukatoksien alla paljaaltaan tai arkuissa taikka, eräällä työpaikalla, havumajoissa, jolloin perunat pidettiin sisällä makuulavitsojen alla; joskus ruokatavaroita pidettiin »miten kukin halusi». Eräällä Puolangalla olevalla työpaikalla, jossa oli sekä metsäpirtti että metsäsaunoja, säilytettiin työmiesten ruokavarat hongista rakennetussa makasiinissa. Kemijoen varsilla pidettiin työmiesten pieniä ruokavaraeriä ulkona laukuissa, arkuissa tai paljaina, jopa »vesitipun alla» seinien vierillä, sekä katoilla, Rovaniemellä myös »miten milloinkin», sisällä ja ulkona, osaksi lumen peitossa; myös on ilmoitettu metsäpirtteissä asuttaessa pidetyn ruokatavaroita ruokavajoissa, seinien ulkopuolella avonaisina tai laatikoissa ja metsäsaunoissa asuttaessa seinien viereen rakennetuissa kojussa, jolloin ainakin yhdellä työpaikalla pidettiin perunat ja kalja sisällä, tai risu- ja havumajoissa tahi ulkona kuusen juurella.

Paitsi työntekijöitä itseään koskevista seikoista on pyydetty tietoja myös heidän hevos-

tensa suojista. Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimusalueilla, joissa työntekijät pääasiassa asuivat taloissa ja torpissa, he tietysti pitivät hevosen etusijassa talojen ja torppien talleissa, navetoissa ja liitereissä. Tässä yhteydessä on mainittava ensitietojen kerääjän Kokemäenjoen tutkimusalueelta nimenomaan ilmoitaneen, että hevoset yleensä olivat liiksi rasitettuja. Keiteleen varsilla hevosia pidettiin yleensä talleissa, mutta milloin paljon väkeä asui taloissa, osaksi navetoissa y. m. väliaikaisissa suojissa, ja niillä kahdella työpaikalla, joissa osa työntekijöistä asui metsäpirtissä, ja eräällä toisellakin työpaikalla osittain havumajoissa, riuuista tehdyissä, havuilla peitetyissä katoksissa, muissa väliaikaisissa suojissa tai paljaan taivaankin alla. Koitajoen tutkimusalueella hevosia pidettiin työntekijäin asuntojen takia havumajoissa, jotka oli tehty joko asuntojen seinustalle tai erilleen ja jotka olivat joskus vain katolla ja kolmella seinällä varustettuja tai muulla tavalla avonaisia sekä tietysti vettä läpäiseviä ja tarkoitustaan vastaamattomia; eräällä työpaikalla seisotettiin hevosia myös taivasalla. Hyrynsalmen tutkimusalueella hevosia pidettiin vähän enemmässä kuin toisessa puolessa niistä työpaikoista, joista on annettu tietoja hevosten suojista, talleissa, jotka osaksi olivat metsäpirtteihin yhteen tai niiden lähietelälle rakennettuja ja jotka eivät aina olleet nekään ensiluokkaisia, taikka poikkeuksellisesti liitereissä. Muissa tapauksissa hevoset siellä seisovivat havumajoissa tai -katoksissa, jotka joskus olivat metsäpirtin seinää vasten rakennettuja; viimeksi mainitulla tavalla pidettiin etenkin metsäsaunojen asukkaiden hevosia. Yhdellä työpaikalla oli hevosia varten rakennettu hyvät majat, jotka oli tehty etupäässä rahkasammaleesta neljän kasvavan puun varaan. Edellä, sivulla 24, on pohjapiirustus eräänlaatuisesta metsäpirtin yhteyteen rakennetusta tallista. Kemijoen varsilla tarkastetuilla työpaikoilla oli ainakin suurin osa hevosten suojista hirsistä tai hongista rakennettuja talleja. Muutaman tallin myönsivät tietojen kerääjät kyllä hyväksi, mutta yleensä tallit olivat vuotavia. Tällaiset vuotavat tallit, etenkin metsäsaunojen asukkaiden hevosille rakennetut, olivat Rovaniemellä ja Simossa useimmiten sitä paitsi kylmiä tai muuten huonoja, mutta Kemijoen latvaseuduilla usein muuten hyviä. Viimeksi mainitulla seudulla johtui vuotavuus ainakin parilla työpaikalla välikatkon puutteesta. Lattiattomiksi on tallit näillä tienoilla nimenomaan ilmoitettu parilta työpaikalta, joista yhdellä tosin oli pilttuissa

lattia; eräällä työpaikalla olivat muuten pilttuut liian pienet, parilla taas tallit liian matalat, joka johtui muutamassa tapauksessa siitä, että talvella rakennettu talli myöhemmin oli painunut alas. Joskus ilmoitetaan tallien olleen kylmiä vasta kovalla pakkasella ja märkiä vain lauhalla säällä.

7. Ravinto-olot.

Metsänhakuutyöläisten ravinto-olot muodostuvat, etenkin metsätyöpaikkojen aseman takia, koko lailla toisenlaisiksi kuin seudun muun väestön. Vähemmän tätä erilaisuutta ilmenee siellä, missä työntekijät asuvat kotonansa tai taloissa ja torpissa, jolloin pääasiassa vain keskipäivän aterian saa eri luonteen. Milloin työntekijät sitä vastoin ensi sijassa ovat majoituneet metsäpirtteihin ja -saunoihin, mikä on välttämätöntä syrjäisillä seuduilla, täytyy heidän enimmäkseen elää heidän itsensä tai työnantajan lyhyemmäksi tai pitemmäksi ajaksi hankkimilla ruokavaroilla, joina tietysti ovat suhteellisen harvalukuiset, helposti ruuaksi valmistettavat ja hyvin säilyvät ruokatarvikkeet.

Kokemäenjoen ja enimmäkseen myös Keiteleen verraten väkirikkailla tutkimusalueilla, joilla työntekijät asuivat pääasiassa taloissa ja torpissa, he itse huolehtivat tarvitsemiensa ruokatarvikkeiden hankkimisesta. Ruuan valmistuksen suorittivat työntekijät kaikilla tutkimusalueilla ylimalkaan itse, mikäli eivät aterioineet kotonaan tai muuten paikalliset olosuhteet muuttaneet asiointilaa. Kotonaan asuvat työmiehet söivät tietysti siellä myös; muut toivat Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimusalueilla työpaikalle tullessaan evästä itsellensä ja, ainakin ensin mainitun seudun ajomiehet, myös rehut hevosilleen taikka ostivat ruokatarvikkeita lähitaloista. Kokemäenjoen tutkimusalueella oli vain poikkeustapauksissa ruokatarvikkeita myytävänä työnantajan puolesta; valtion hakkuulla Parkanosssa oli saatavana amerikkalaista silavaa sekä erään yhtiön työpaikalla viereisestä yhtiön talosta leipää, lihaa, kalaa ja perunoita. Maitoa oli kylliksi saatavissa taloista, vaikka ei tosin aina siitä talosta, jossa työntekijät asuivat. Ruuakseen nämä keittivät puheena olevalla tutkimusalueella etenkin perunoita ja kastiketta. Eräältä työpaikalta Kurussa on nimenomaan ilmoitettu, että työntekijöillä oli niissä taloissa, joissa he asuivat, tilaisuus valmistaa ruokansa. Usein muodostivat ajomies ja hänen hakkaajansa ruokakunnan; muutamissa majapaikoissa

keitti taas talon emäntä työntekijöille aamuisin perunoita ja kastiketta sekä iltaisin jonkin keituruuan. Aamiaisensa työntekijät söivät noin klo 7 kotonaan tai majapaikassaan, päivällä miehet söivät voileipänsä työn lomassa ruokaintia pitämättä ja hevoset syötettiin kuormaa purettaessa ja illalla miehet söivät heti töistä palattuun noin klo 1/2 6 j. pp. — Keiteleen tutkimusalueella työnantajat pitivät omaan lukuunsa myytävänä ruisjauhoja ja hevosia varten kaurajoja kolmannella osalla tutkituista työpaikoista sekä sen lisäksi myös ohrajauhoja ynnä sian- ja raavaanlihaa, kumpaakin yhdessä tapauksessa. Yleensä ruokatavaran saanti oli hyvä. Mitä valmiiseen ruokaan ja juomiin tulee, on tietojen kerääjä erityisesti maininnut ostaruokina olleen jotakin keittoa ja kahvia.

Syrjäisemmillä, Koitajoen, Hyrynsalmen ja Kemijoen tutkimusalueilla täytyi yleensä työnantajain, samoin kuin mainituissa työtilastollisissa tutkimuksissa Suomen sahateollisuudesta on ilmoitettu maan itäisimmistä ja pohjoisista seuduista, hankkia useimmat ruokatarvikkeet. Niiden myynti tapahtui yleensä työnantajan, ei hänen asiamiehensä eikä kenenkään yksityisen lukuun. Missään ei tavattu ostopakkoa. Korpiselällä ja Ilomantsissa annettiin parilla työpaikalla työnantajana olevan yhtiön puolesta valistukseen tarvittava paloöljy. Pääasiallisena ravintona oli mainituissa pitäjissä leipä ja sen kanssa syötävä sakea puuro, joka keitettiin amerikkalaisesta silavasta veteen sekoitettujen ruisjauhojen kanssa. Hevosen ruokaa oli yhtiöiden puolesta hankittu kauroja ja apejauhoja, mutta ei heiniä. — Sellaisia poikkeuksellisia työpaikkoja, joilla työnantaja ei hankkinut mitään ruokatarvikkeita, oli yksi hiomopuunhakkuu Suomussalmella ja valtion harjoittama halkojenajo Rovaniemellä. Eräällä hiomopuunhakkuulla Vuolijoen puolella hankki yhtiö vain jauhoja ja lihaa sekä valtion hakkuulla Säräisniemellä Metsähallitus ainoastaan silavaa; viimeksi mainituissa tapauksissa oli työnjohtaja omalla vastuullaan toimittanut lihaa ja voita. Yksityisiä, tilapäisiä kauppiaita oli ainakin muutamalla Hyrynsalmen tutkimusalueen työpaikalla, myyden tupakkaa y. m. Kuten edellä on mainittu, valmistivat työntekijät ruokansa hyvin suureksi osaksi itse. Kuitenkin laittoi yhdellä työpaikalla Puolangan metsäpirtissä oleva emäntä ruokaa niille, jotka sitä halusivat. — Kuolajärvellä työntekijät saivat tavallisesti työnantajan varastosta ostaa leipää, voita sekä raavaan- ja sianlihaa. Siellä he metsäpirtissä asuessaan enimmäkseen laitoivat aamiaiseksi, klo 1/2 8 ja 9 välillä ennen

työhön lähtöä, pienessä »napossa» raavaan- ja sianlihasta ynnä voista n. s. käristystä, juoden ennen ja jälkeen aamiaisen emännän valmistamaa kahvia. Työpaikalle he menivät ottamatta tavallisesti eväitä mukaansa ja palasivat työstä iltapäivällä, klo 4—5, jolloin emäntä oli valmistanut lihakeittoa, hedelmäkeittoa tai puuroa sekä kahvia, joita jokainen sai ostaa. Vielä illalla klo 7 syötiin, mikäli ruoka maistui. Metsäsaunojen asukkaiden ruokajärjestys oli suunnilleen sama. Tavallisesti työkuunta, ajomies ja kaksi hakkaajaa, muodosti ruokakunnan, syöden samasta padasta käristystä tai lihakeittoa ja juoden samasta pannusta kahvin, jotka hakkaajat olivat keittäneet. Myös saattoi useampia työkuuntia tai metsäsaunan koko väki olla yhtenä ruokakuntana, jossa tavallisesti jonkun työmiehen vaimo tai tytär oli keittäjänä; siten oli eräällä työpaikalla jokaisessa metsäsaunassa 15-miehinen ruokakunta ja naiskeittäjä, jolle maksettiin noin 30 markkaa vuorokaudessa.

Työnantajain harjoittama myynti tapahtui Keiteleen tutkimusalueella yleensä käteismaksusta, s. o. tavallisesti työmiesten saamia etumaksu- tai palkkarahoja vastaan, Koitajoen varsilla sekä velaksi lopputilin laskuun että käteisellä, Hyrynsalmen tutkimusalueella 10 työpaikalla niin hyvin velaksi kuin käteisellä ja 8:lla käteisellä, sekä Kemijoen alajuoksulla ensi sijassa käteisellä, sen jälkeen velaksi ja yläjuoksulla ensi sijassa velaksi, sitten käteisellä.

Ruokatarvikkeiden ja valmiin ruuan hinnat tulevat tietysti verraten kalliiksi syrjäseuduilla olevilla työpaikoilla, joille ruokatavarat täytyy tuoda pitkien matkojen takaa. Kurussa maksoivat heinät Smk. 1: 25—1: 50 kilo ja kaurat yli 100 markan hehto. Pihtiputaallakin, joka ei ole syrjäisimpiä tienoita, oli leipä pitkän rahtimatkan takia kallista. Ruisjauhot maksoivat taas eräällä työpaikalla 4 markkaa 95 penniä kilo ja kaurat parilla työpaikalla 2 markkaa 90 penniä tai 3 markkaa. Valmiista ruuista ja juomista on ilmoitettu, että kupillinen kahvia taloissa maksoi 1 markan ja että kupillisesta keittoa oli otettu joskus 5:kin markkaa. Koko päivältä tuli miehen ruoka maksamaan useissa kylissä talon ruuassa 12—16 markkaa ja erikseen ostetuissa ruuissa 20—22 markkaa; sitä paitsi tuli lisäkahvin, tupakan y. m. hinta. Hyrynsalmen tutkimusalueella maksoi ajomiesten ottamien hakkaajien ruoka päivässä ainakin parilla työpaikalla 18—20 markkaa, parilla työpaikalla Rovaniemellä 22—26 markkaa sekä useilla Kemijoen latvaseutujen työpaikoilla 25

—30, etenkin 30 markkaa. Sodankylässä oli ainakin eräällä työpaikalla yksityisiä kauppiaita, jotka myivät usein huokeammallakin kuin puuyhtiö. Kuolajärvellä maksoi metsäpirteillä lautasellinen keittoa tavallisesti 2 markkaa 75 penniä, lautasellinen puuroa 2 markkaa, 1 litra kaljaa 1 markan ja kupillinen kermatonta kahvia 75 penniä; kermaa tai maitoa saatiin vain poikkeustapauksissa, samoin vehnäistä. Hevosien ruuasta on ilmoitettu, että se Parkanossa maksoi 25 markkaa päivässä, Kurussa 30—35, eräällä työpaikalla Rovaniemellä 55 sekä Kittilässä ja Kuolajärvellä muutamalla työpaikalla 65—80 markkaa; eräällä viimeksi mainituista hevoselle annettiin viikossa 30 kg jauhoja, 45 kg kauraa, 40 kg heiniä ja 20 kg silppuja, mikä rahassa suunnilleen teki 520 markkaa. Lopuksi esitetään seuraavassa ne hinnat, jotka on ilmoitettu asianomaisen yhtiön eräällä työpaikalla Kittilässä maaliskuussa 1921 ottaneen myymistään tarvikkeista; näitä hintoja voitaneen pitää sangen vallitsevina Kittilässä, koska useat siellä tutkittuista työpaikoista olivat saman yhtiön ja koska saman seudun hinnat rahtimaksujen yhtäläisyyden takia muodostuvat suunnilleen yhtä korkeiksi.

Miehiä varten:

Leipä, kuiva	kg	10:—
» tuore	»	7:—
Jauhot, ruis-	»	6:—
» , vehnä-	»	10: 50
» peruna-	»	10:—
Suurimot, riisi-	»	12:—
» kaura-	»	7:—
Herneet	»	6:—
Kahvi	»	40:—
Sokeri	»	25:—
Voi, luonnon-	»	42:—
» kasvis-	»	27:—
Silava	»	31:—
Liha, paisti	»	10:—
» luu	»	9:—
» palvattu	»	15:—
Silakat	»	6:—
Suola	»	2: 50
Sekahedelmät	»	22:—
Pikanelli	kpl.	6:—
Savukkeet, Fennia	laat.	4: 75
» Armiro	»	6: 50
Sikarit	»	27:—
Tulitikut	10 laat.	1: 50
Lamppuöljy	kg	8:—
Kynttilät	kpl.	2: 50
Saippua, tanko	kg	12:—

Kintaat	pari	25:—
Kirveet	kpl.	35:—

Hevosia varten:

Kaurat	kg	4: 50
Jauhot, kaura-	»	4: 20
» rehu-	»	3: 50
» ruis-	»	6:—
Ohjasnuora	kpl.	25:—
Hilaköysi	»	28:—
Kettinki, hila-	metri	12:—
Hevosenkengät	kg	12:—
Naulat, hevosenkenkä-	kpl.	—: 25
» lanka-, 3 tuum.	»	—: 15
» » 4 »	»	—: 20
» takoma-, 3 tuum.	»	—: 25
» » 4 »	»	—: 30
Rekirauta	kg	12:—
Siderauta	»	10:—
Rekiruuvit	kpl.	2: 50
Jantantaarat	»	18:—
Luokit	»	100:—
Sinkkiämpärit	»	28:—

8. Sivistysolot.

Tässä tiedustelussa on myös kysytty työntekijän sivistyskantaa sekä sanomalehtien saantia. Metsätyöntekijät on 19:nnessä taulukossa ryhmitetty sivistyskannan mukaan. Muutamat taulukon työntekijöitä koskevista luvuista ovat yksikköihin nähden jonkun verran epätarkkoja. Mainitusta taulukosta ilmenee, että ylempään kansakoulun läpikäyneiden työntekijäin lukuisuus vaihteli eri tutkimusalueilla noin 5:stä 13%:iin. Ylempää kansakoulua tai muuta ylempää oppilaitosta osittain käyneitä oli, Hyrynsalmen tutkimusaluetta lukuun ottamatta, jolta puheena olevat tiedot ovat puutteellisia, 13—21 % sekä muita luku- ja kirjoitustaitoisia, samoin ilman Hyrynsalmen tutkimusaluetta, 42—52 %. Kansakoulunkäymättömyyteen ja siitä usein johtuneeseen kirjoitustaidottomuuteen mainittiin syinä pitkät koulumatkat, puute ja vanhempien välinpitämättömyys tai karsaus kansakoulua kohtaan. Vain lukutaitoisia oli eri tutkimusalueilla 6—24 % ja lukutaidottomia 0—16 %. Yksinomaan lukutaitoisista osasivat monet lukea vain painettua. Kokemäenjoen tutkimusalueelta on ilmoitettu, että lukutaito tavallisesti opittiin kotona, mutta kirjoitustaito täytyi itse hankkia; moni oppi sen Amerikan matkalla, toiset vasta sotaväessä. Lukutaidottomien paljous oli eri seuduilla, kuten luonnollista, varsin erilainen;

19. Metsätyöntekijäin ryhmittys sivistyskannan mukaan.
Avverkningsarbetarnas gruppering efter bildningsgrad.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työntekijöistä oli — Av arbetarna voro						Yhteensä työn- tekiöitä Summa arbetare
	kansakoulun läpi- käyneitä sikänsä, som ge- nomgått folk- skola	vain lukutaitoisia endast läskun- niga	Ylempiä kansa- kouluja tai muuta oppilaitosta osak- si käyttäneitä sikänsä, som del- vis besökt högre folkskola eller ännet läroverk	mutta luku- ja kirjoitustaitoisia övrige läse- och skrivkunniga	lukupöytä- ja kirjoitustaitoisia icke läskunniga	ilmoittamatta ouppgivet	
Kokemäenjoen — Kumo älvs	52	86	221	116	1	—	476
Keiteleen — Keitele	67	101	353	55	—	184	760
Koitaenjoen — Koitajoki	88	173	437	185	171	—	1 054
Hyrnsalmen ¹⁾ — Hyrnsalmi ¹⁾	129	—	—	154	70	—	2 754
Kemijoen — Kemi älvs	408	667	1 690	458	2	—	3 225
Yhteensä — Summa	744	—	—	968	244	184	8 269
Prosentteina — I procent							
Kokemäenjoen — Kumo älvs	10.9	18.1	46.4	24.4	0.2	—	100.0
Keiteleen — Keitele	8.8	13.3	46.4	7.3	—	24.2	100.0
Koitaenjoen — Koitajoki	8.4	16.4	41.5	17.5	16.2	—	100.0
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	4.7	—	—	5.6	2.5	—	100.0
Kemijoen — Kemi älvs	12.6	20.7	52.4	14.2	0.1	—	100.0
Yhteensä — Summa	9.0	—	—	11.7	3.0	2.2	100.0

eniten oli lukutaidottomia Koitaenjoen tutkimus-
 alueen suureksi osaksi kreikkalaiskatolisten työn-
 tekijäin joukossa. Vertailua varten on lopuksi
 mainittava, että koko n. s. läsnäolevasta, vä-
 hintään 15 vuotta täyttäneestä maalaisväes-
 töstä oli vuonna 1920 lukutaidottomia 0.8 ja
 vain luku-, mutta ei kirjoitustaitoisia 33.8 %.

Vieressä olevassa 20:nnessä taulukossa on taas
 ryhmitetty metsätyöpaikat sanomalehtitilausten
 mukaan. Kuten taulukosta selviää, ei asutuilla
 seuduilla, Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimus-
 alueilla, joilla työntekijät ainakin pääasiallisesti
 asuivat taloissa ja torpissa, niin että heillä aina-
 kin osaksi oli tilaisuus lukea sanomalehtiä, työ-
 paikoille tavallisesti niitä tullut. Ensin maini-
 tulta seudulta on ilmoitettu, että sanomalehden
 lukeminen, milloin siihen oli tilaisuutta, on
 ainoa henkinen harrastus. Siihenkään ei ollut
 paljon aikaa; lehteä vain vähän vilkaistiin.
 Muuten olivat siellä kortinpeluu ja juopottelu
 entisestään paljon vähentyneet. Enimmin sano-
 malehtiä tilattiin taas maan pohjoisimpien, syr-
 jäisten seutujen työpaikoille.

20. Metsätyöpaikkojen ryhmittys niille tilat-
 tujen sanomalehtien luvun mukaan.
*Avverkningsplatsernas gruppering efter antalet
 till dem prenumererade tidningar.*

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joille tilattiin sanomalehtiä Arbetsplatser, till vilka tid- ningar prenu- mererats			Yhteensä työpaikkoja Summa arbetsplatser
	ei yhtään icke alls	1-2	3 tai useamp. 3 o. flera	
Kokemäenjoen — Kumo älvs	6	1	—	7
Keiteleen — Keitele ...	10	2	—	12
Koitaenjoen — Koitajoki ..	4	3	2	9
Hyrnsalmen — Hyryn- salmi	1	7	11	19
Kemijoen — Kemi älvs	—	8	18	26
Yhteensä { Luku Antal	21	21	31	73
Summa { Prosenttia Procent	28.8	28.8	42.4	100.0

¹⁾ Ne kohdat, joista ei ole saatu muun aineiston kanssa yhdenmukaisia tietoja, on merkitty
 pisteellä; sarakkeeseen »Yhteensä työntekijöitä» on merkitty tutkimusalueen työntekijäin kokonais-
 luku. — De punkter, för vilka icke erhållits med det övriga materialet likformiga uppgifter, hava
 angivits med tecknet . ; i kolumnen »Summa arbetare» har uppgivits hela antalet arbetare på un-
 dersökningsområdet.

III. Uitto.

1. Työnantajat.

Samaan tapaan kuin tutkimuksen metsänhakuuta koskevassa osassa esitetään 21:nnessä taulukossa vastaava uittotyöpaikkojen ja -työntekijäin ryhmitys työnantajain mukaan. Ryhmituksen perustuksena ovat tässä taulukossa ja samoin muuallakin uittotyöläisiä koskevassa esityksessä, milloin ei ole toisin mainittu, pääasiallisesti toukokuulta saadut tiedot. Ne esitetään uittotyötaulukoissa suurimmaksi osaksi samoilta alueilta kuin metsätöihin nähden tehtiin. Kuitenkin on Kokemäenjoen seuduilta nyt tarkastettu työpaikkoja Kurun, Parkanon, Ikää-

listen, Kauvatsan, Ahlaisten, Noormarkun, Ulvilan, Euran ja Eurajoen pitäjissä sekä Kokemäenjoen lauttausyhdistyksen uittoa koko Kokemäenjoella; Keiteleen tutkimusalueeseen kuuluvat taas, paitsi Pihtipudasta, myös Kinnula ja Viitasaari, Hyrynsalmen tutkimusalueeseen Sotkamo, Säräisniemi, Kuhmoniemi, Kajaanin maaseurakunta, Paltamo, Ristijärvi, Hyrynsalmi, Suomussalmi, Puolanka, Utajärvi, Pudasjärvi ja Taivalkoski sekä Kemijoen tutkimusalueeseen Rovaniemi, Tervola, Kemijärvi, Kuolajärvi, Sodankylä, Pelkosenniemi ja Kittilä.

21. *Tutkittujen uittotyöpaikkojen ja niiden työntekijäin ryhmitys työnantajain mukaan.
De undersökta flottningsplatsernas och de å dem sysselsatta arbetarnas gruppering
efter arbetsgivare.*

A. *Eri tutkimusalueilla. — På de olika undersökningsområdena.*

Tutkimusalue ¹⁾ Undersökningsområde ¹⁾	Työpaikkoja, joilla työnantajana oli Arbetsplatser, där flottningen bedrevs av				Yhteensä työpaikkoja Summa arbetsplatser	Työntekijöitä työpaikoilla, joilla työnantajana oli Arbetare & arbetsplatser, där flottningen bedrevs av				Yhteensä työntekijöitä Summa arbetare
	valtio staten	laittans- Yhdistys- flottnings- förening	osakeyhtiö aktiebolag	yksityinen enskilid person		valtio staten	laittans- Yhdistys- flottnings- förening	osakeyhtiö aktiebolag	yksityinen enskilid person	
Kokemäenjoen — Kamo älv	2	2	12	1	17	130	142	390	17	679
Keiteleen — Keitele	—	1	5	—	6	—	26	1 385	—	1 411
Koitaajoen — Koitajoki	2	1	12	—	15	101	86	925	—	1 112
Hyrynsalmen — Hyrynsalmi	1	3	32	—	36	15	246	4 129	—	4 390
Kemijoen — Kemi älv.....	1	4	31	1	37	71	68	3 738	48	3 925
Yhteensä	6	11	92	2	111	317	568	10 567	65	11 517
Summa	5.4	9.9	82.9	1.8	100.0	2.7	4.9	91.8	0.6	100.0

¹⁾ Tutkimusalueista ks. tarkemmin ylempänä olevaa tekstiä. — Beträffande undersökningsområdena se närmare texten ovan.

B. Eri uittolajeissa. — Vid de olika flottningsarterna.

Uittolaji Flottningsart	Työpaikkoja, joilla työnantajana oli Arbetsplatser, där flottningen bedrevs av					Yhteensä työpaikkoja Summa arbetsplatser	Työntekijöitä työpaikoilla, joilla työnantajana oli Arbetare å arbetsplatser, där flottningen bedrevs av					Yhteensä työn- tekijöitä Summa arbetare
	valtio staten	lautaus- yhdistys- flottnings- förening	lautaus- yhdistys- flottnings- förening	osakeyhtiö aktiebolag	yksityinen enskilid person		valtio staten	valtio staten	lautaus- yhdistys- flottnings- förening	lautaus- yhdistys- flottnings- förening	osakeyhtiö aktiebolag	
Puro- ja jokiuitto — Bäck- och älvflottning	2	9	137	1	49	86	472	4 670	48	5 276		
Järviuitto — Sjöflottning....	—	—	2	—	2	—	—	51	—	51		
Puro- ja joki- ynnä järviuitto ²⁾ — Bäck- och älv- samt sjö- flottning ²⁾	4	2	53	1	60	231	96	5 846	17	6 190		
Yhteensä — Summa	6	11	92	2	111	317	568	10 567	65	11 517		

Uittotyöpaikkoja tutkittiin, kuten 21:nneistä taulukosta selviää, kaikkiaan 111; näillä oli työntekijöitä 11 517. Siihen nähden, että työtilastollisessa tutkimuksessa Suomen sahateollisuudesta ilmoitetaan koko maassa vuonna 1910 olleen kaikissa vähänkin huomattavissa uitoissa yhteensä 47 407 työntekijää, voidaan esillä olevan tutkimuksen alaiseksi arvioida joutuneen noin neljänneksen maan uittotyöntekijöiden tavallisesta määrästä. Uittotyöpaikoista oli vain 6 sellaisia, joilla valtio oli työnantajana, 11 oli eri osakeyhtiöiden muodostamien uitto- eli lauttausyhdistysten uittoja, jotka yhdistykset yleensä hoitavat eri yhtiöiden puiden yhteisen uiton vesistön pääväylässä, kokonaista 92 eli runsaasti 80 % osakeyhtiöiden erikseen harjoittamia ja vain 2 yksityisten työnantajain uittoja. Tutkituista uitoista on seuraavissa taulukoissa vain osittain tarkastettuina jätetty huomioon ottamatta Kemian Lauttausyhdistyksen uitto Rovaniemen ja Kemijoen suun välillä, jolla työntekijöitä vilkkaimpana työaikana oli noin 650, ja Kuhmoniementä eräs lauttausyhdistyksen uitto, jotka tietysti lisäisivät taulukoissa lauttausyhdistysten työpaikkojen ja työntekijäin suhteellista lukuisuutta. Myöskään ei ole otettu lukuun sellaisia työpaikkoja, joilla lauttaus tapahtui höyrylaivojen avulla. Uittotöissä ovat siis samoin kuin metsänhakuussa vallalla osakeyhtiöt; erikoisena muotona ilmenevät lauttausyhdistykset. Taulukosta selviää myös, että tutkituista uitoista vain harvat olivat pelkkää järviuittoa, jota siis ilmeisesti on maassa yleensäkin sangen vähän verrattuna puro- ja jokiuittoon;

viimeksi mainittuun on luettu purouitto, jokiuitto sekä yhdistetty puro- ja jokiuitto. Jonkun verran useammin kuin pelkkää puro- ja jokiuittoa kuului uittoihin sekä puro- ja jokiuittoa että järviuittoa.

2. Työntekijät.

Kuten tunnettua, tekevät uittotyöntekijät paljon yhdenmukaisempaa työtä kuin metsänhakuutyöläisten eri ryhmät. Tässä tutkimuksessa jaetaan uittotyöntekijät puro- ja jokiuitossa sekä järviuitossa työskenteleviin.

Uittotyöntekijät, joihin ei ole luettu kuukausipalkalla olevia varsinaisia työnjohtajia, on 22:nnessä taulukossa ryhmitetty iän ja siviilisäädyn mukaan. Puheena olevasta taulukosta ilmenee, että kaikista työntekijöistä oli 18 vuotta nuorempia eri tutkimusalueilla noin 6—12 %, jota vastasi metsätöissä vain 3—5, poikkeuksellisesti 10 %. Tämä eroavaisuus johtuu etenkin ajomiesten korkeammasta iästä; uittotöissä oli taas suhteellisesti jokseenkin yhtä paljon mainittuja nuoria työntekijöitä kuin maan teollisuushaaroissa yleensä. Runsaaimmin oli 18 vuotta nuorempia työntekijöitä enimmäin asutuilla seuduilla, Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimusalueilla, nimittäin 12.5 ja 9.6 %, vähimmin Hyrynsalmen ja Kemijoen syrjäisillä tutkimusalueilla; ensin mainituilla seuduilla nämä nuoret työntekijät nähtävästi olivat tilapäisesti lähitienoilta töihin tulleita, jota vastoin heitä ei harvaan asutuille seuduille pitkien

¹⁾ 1 tapauksessa vain puiden vierittämistä jokeen. — I 1 fall endast vältning av stockarna i ån.

²⁾ Samassa uitoissa sekä puro- ja jokiuittoa että järviuittoa. — Vid en och samma flottning såväl bäck- och älvflottning som sjöflottning.

22. *Uittotyöntekijäin ryhmitys iän ja siviilisäädyn mukaan.
Flottningsarbetarnas gruppering efter ålder och civilstånd.*

A. *Eri tutkimusalueilla. — På de olika undersökningsområdena.*

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työntekijöistä oli Av arbetarna voro		Yhteensä työntekijöitä Summa arbetare	18 v. vanhemmista työn- tekijöistä oli — Av arbetarna över 18 år voro	
	18-vuotiaita ja sitä vanhem- pia 18 år och där- över	18 v. nuorem- pia under 18 år		naineita tai leskimiehiä gifta eller änklingar	naimattomia ogifta
Kokemäenjoen — Kumo älv....	594	85	1) 679	245	349
Keiteleen — Keitele	1 275	136	2) 1 411	526	749
Koitaenjoen — Koitajoki	1 019	93	1 112	474	545
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	4 108	282	4 390	1 797	2 311
Kemijoen — Kemi älv	3 622	303	3 925	1 112	2 510
Yhteensä — Summa	10 618	899	11 517	4 154	6 464
Prosentteina — I procent					
Kokemäenjoen — Kumo älv....	87.5	12.5	100.0	41.2	58.8
Keiteleen — Keitele	90.4	9.6	100.0	41.3	58.7
Koitaenjoen — Koitajoki	91.6	8.4	100.0	46.5	53.5
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	93.6	6.4	100.0	43.7	56.3
Kemijoen — Kemi älv	92.3	7.7	100.0	30.7	69.3
Yhteensä — Summa	92.2	7.8	100.0	39.1	60.9

B. *Eri uittolajeissa. — Vid de olika flottningsarterna.*

Uittolaji Flottningsart	Työntekijöistä oli Av arbetarna voro		Yhteensä työntekijöitä Summa arbetare	18 v. vanhemmista työn- tekijöistä oli — Av arbetarna över 18 år voro	
	18-vuotiaita ja sitä vanhem- pia 18 år och där- över	18 v. nuorem- pia under 18 år		naineita tai leskimiehiä gifta eller änklingar	naimattomia ogifta
Puro- ja jokiuitto — Bäck- och älvflottning	4 884	392	5 276	1 759	3 125
Järviuitto — Sjöflottning.....	47	4	51	24	23
Puro- ja joki- ynnä järviuitto — Bäck- och älv- samt sjöflottning	5 687	503	6 190	2 371	3 316
Yhteensä — Summa	10 618	899	11 517	4 154	6 464
Prosentteina — I procent					
Puro- ja jokiuitto — Bäck- och älvflottning	92.6	7.4	100.0	36.0	64.0
Järviuitto — Sjöflottning.....	92.2	7.8	100.0	51.1	48.9
Puro- ja joki- ynnä järviuitto — Bäck- och älv- samt sjöflottning	91.9	8.1	100.0	41.7	58.3
Yhteensä — Summa	92.2	7.8	100.0	39.1	60.9

matkojen takia näyttänyt tulevan tilapäiseen työntekoon. Korpiselällä ja Ilomantsissa olivat nuorimmat työntekijät 16 vuotta nuorempia poikasia, Sodankylässä 12-vuotiaita. Tällaiset poikaset lähtevät joskus työpaikoille yksinäänkin ilman ketään omaistansa. Eri seuduilla oli 18 vuotta tai enemmän täyttäneistä työnteki-

jöistä noin 31—46 % naineita tai leskimiehiä taikka, muutamissa tapauksissa, leskivaimoja; yhdellä työpaikalla sekä Ulvilassa että Pihtiputaalla ja Kinnulassa oli töissä myös muutamia kymmeniä naisia, joista muutamat olivat leskiä. Naiset on ilmoitettu Ulvilassa otetun työhön siitä syystä, että oli jonkun verran puute mie-

1) Niistä 12 naista. — Därav 12 kvinnor. — 2) Niistä 24 naista. — Därav 24 kvinnor.

histä. Keiteleen tutkimusalueella on ilmoitettu naisten työnä olleen seisoa jokirannalla ja »kaplastuksilla» tukkeja keksillä työntämässä.

Työntekijäin yhteiskunnallisen aseman valaistamiseksi esitetään 23:nnessä taulukossa heidän maanomistussuhteitansa.

23. *Uittotyöntekijäin ryhmitys, maanomistussuhteiden mukaan.*
Flottningsarbetarnas gruppering efter jordegendomsförhållanden.
 A. *Eri tutkimusalueilla. — På de olika undersökningsområdena.*

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työntekijöistä oli — Av arbetarna voro			Yhteensä työntekijöitä Summa arbetare
	tilallisia ja heidän per- heensä jäseniä jordägare och deras familje- medlemmar	vuokraajia ja heidän per- heensä jäseniä arrendatorer och deras fam- iljemedlem- mar	tilattomia obesuttna	
Kokemäenjoen — Kumo älv.....	199	219	261	679
Keiteleen — Keitele	572	534	305	1 411
Koitaenjoen — Koitajoki	79	659	374	1 112
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	961	1 685	1 744	4 390
Kemijoen — Kemi älv.....	905	709	2 311	3 925
Yhteensä — Summa	2 716	3 806	4 995	11 517
Prosentteina — I procent				
Kokemäenjoen — Kumo älv.....	29.3	32.3	38.4	100.0
Keiteleen — Keitele	40.5	37.9	21.6	100.0
Koitaenjoen — Koitajoki	7.1	59.3	33.6	100.0
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	21.9	38.4	39.7	100.0
Kemijoen — Kemi älv.....	23.0	18.1	58.9	100.0
Yhteensä — Summa	23.6	33.0	43.4	100.0

B. *Eri uittolajeissa. — Vid de olika flottningsarterna.*

Uittolaji Flottningsart	Työntekijöistä oli — Av arbetarna voro			Yhteensä työntekijöitä Summa arbetare
	tilallisia ja heidän per- heensä jäseniä jordägare och deras familje- medlemmar	vuokraajia ja heidän per- heensä jäseniä arrendatorer och deras fam- iljemedlem- mar	tilattomia obesuttna	
Puro- ja jokiuitto — Bäck- och älvflottning ..	1 148	1 553	2 575	5 276
Järviuitto — Sjöflottning.....	12	31	8	51
Puro- ja joki- ynnä järviuitto — Bäck- och älv- samt sjöflottning	1 556	2 222	2 412	6 190
Yhteensä — Summa	2 716	3 806	4 995	11 517
Prosentteina — I procent				
Puro- ja jokiuitto — Bäck- och älvflottning ..	21.8	29.4	48.8	100.0
Järviuitto — Sjöflottning.....	23.5	60.8	15.7	100.0
Puro- ja joki- ynnä järviuitto — Bäck- och älv- samt sjöflottning	25.1	35.9	39.0	100.0
Yhteensä — Summa	23.6	33.0	43.4	100.0

Taulukosta ilmenee, että työntekijöistä oli eri seuilla tilallisia ja heidän poikiansa ynnä muita perheenjäseniä noin 22—40 %, lukuun ottamatta Koitaenjoen tutkimusaluetta, jolla näitä oli vain 7.1 %, vuokraajia ja näiden perheenjäseniä yleensä 18—38 %, Koitaenjoen tutkimusalueella 59 %, sekä tilattomia 22—59 %. Ainakin Kokemäenjoen tutkimusalueella olivat tilalliset kaikki pik-

kutilallisia; myös Keiteleen tutkimusalueella oli tilallisten joukossa paljon itsenäistyneitä torppareita. Vertaamalla edellä olevia lukuja metsätyöläisten vastaaviin lukuihin 15—44, 18—68 ja 14—48 % ilmenee, että tilattomia ja vuokraajia oli uittotyöläisten joukossa suhteellisesti enemmän kuin metsätyöläisten keskuudessa. Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että uittotöihin

ei yleensä tarvita hevosta eikä ajoneuvoja, sekä toiseksi siitä, että uittotöiden aikana, jolloin maataloustyöt jo ovat huomattavasti käynnissä, suureksi osaksi vain tilattomat ja aivan pieniä viljelyksiä omistavat tilalliset ovat vapaina tilapäisiin töihin. Samoin kuin metsätöissä ei uittotöissäkään tavattu kaupunkilaisia juuri yhtään. Uittotyöläistenkin keskuudessa oli tilattomien ja samalla toispaikkakuntalaisten lukuisuus suurin pohjoisilla tutkimusalueilla. Maan enemmän asutuissa osissa, ainakin Kokemäenjoen seuduilla, olivat taas työntekijät pienillä uitoilla, joissa puut kulkivat vain lyhyen matkan, enimmäkseen paikkakuntalaisia; pitkäaikaisissa uitoissa miehet seurasivat puita vesireitin latvoilta aina määräpaikkaan asti. Mainituilla seuduilla oli suurin osa työväestä varsinaisia uittotyöläisiä, jotka olivat ennenkin olleet uittotöissä. Myös ainakin Puolangan, Taivalkosken, Pudasjärven ja Paltamon alueella työntekijät olivat suurimmaksi osaksi paikkakuntalaisia.

3. Työsopimus ja työhönottamistapa.

Uittotöissä johtavat työtä aputyönjohtajat, s. o. uittopäälliköt eli n. s. kymmenmiehet («kym-pit»). Kymmenmies on tietysti yleensä noin 10 miehen päällikkö; Kemijärven pohjoispuolelta on tosin nimenomaan mainittu kymmenmiehellä olleen johdettavanaan 15—50 miestä. Kymmenmiehet ottavat joskus työn urakallekin, mutta tavallisesti se tehdään kokonaisuudessaan työnantajan laskuun. Kirjallisia työsopimuksia, joita on tehty vain erityisten urakoitsijoiden kanssa, on tavattu ainoastaan kolmessa tapauksessa, joista kahdessa oli kysymys suurien pumäärien uittamisesta määrättyiltä väliltä. Tällaiset suuret urakkasopimukset ovat poikkeuksia.

Samoin kuin metsänhakuussa antavat paikalliset työnjohtajat, tässä tapauksessa etenkin kymmenmiehet, uitoissakin työntekijöille ennen tiliä heidän tarvitessaan etumaksuja. Palkanpidätyksiä ei ole missään tehty etukäteen; sakkoja on ilmoitettu lopputiliä annettaessa otetun vain yhdellä työpaikalla Rovaniemellä ja Sodankylässä, jos työntekijä hävitti työkapineen tai vioitti sitä, jota paitsi yhdessä urakkasopimuksessa Rovaniemellä oli määrätty sakko hukatusta puusta ja Sodankylässä velvollisuus korvata puille tehdyt vahingot. Esillä oleva tutkimus johtaa siis tässä kohdassa varsin samanlaiseen tulokseen kuin mainittu työtilastollinen tutkimus Suomen sahateollisuudesta, jonka mukaan palkanpidätyksiä tehtiin perin harvoin; syinä olivat silloin muutamassa tapauksessa törkeästä huolimattomuudesta työkaluille tehdyt vahingot, huolimaton urakkatyö tai etukäteen annetut ruokatavarat.

4. Työkausi ja työaika.

Kuten tunnettua, suoritetaan uitto, samoin kuin metsänhakkuu, Suomessa sesonkityönä. Kun lumi keväällä sulaa, syntyy lyhyeksi ajaksi runsaasti puroja melkein kaikkialle ja joet muuttuvat äkkiä vesirikkaiksi. Silloin ryhdytään kiireesti puro- ja osittain jokiuittoon ja aikaa myöten siirrytään päävesistöihin joki- ja järviuittoon; viimeksi mainitulla tarkoitetaan puiden uittamista kiintonaaisina lauttoina järvien yli. Aivan pienissä järvissä, joissa käy virta, uitetaan puut usein irtonaaisina ja isoissa järvissä kuljetetaan puut joskus nippuna höyrylaivojen avulla. Seuraavassa on taulukoissa 24—26 työpaikat ryhmitetty työkauden alkamisen, loppumisen ja pituuden mukaan.

24. Uittotyöpaikkojen ryhmitys työkauden alkamisen mukaan.
Flottningsplatsernas gruppering efter flottningsens början.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla työ alkoi Arbetsplatser, där flottningen började						Yhteensä työpaik- koja Summa arbets- platser	
	ennen huhtik. 1 p. före 1 april	huhtik. 1—10 p. 1—10 april	huhtik. 11—20 p. 11—20 april	huhtik. 21—30 p. 21—30 april	toukok. 1—10 p. 1—10 maj	toukok. 10 p. jälkeen efter 10 maj		
Kokemäenjoen — Kumo älv.	2	10	4	1	—	—	17	
Keiteleen — Keitele	—	—	4	—	2	—	6	
Koitaen — Koitajoki	—	5	9	1	—	—	15	
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi	1	9	14	10	2	—	36	
Kemijoen — Kemi älv	—	1	2	11	20	3	37	
Yhteensä—Summa	Luku	3	25	33	23	24	3	111
	Prosenttia Procent	2.7	22.5	29.8	20.7	21.6	2.7	100.0

Kuten 24:nneestä taulukosta käy ilmi, alkoi uitto eteläisemmillä seuduilla enimmäkseen huhtikuun puolivälissä, jopa Kokemäenjoella huhtikuun alussa, mikä johtuu maan eteläisten osien

varhaisemmasta keväästä, sekä pohjoisemmillä seuduilla Hyrynsalmen tutkimusalueella huhtikuun kuluessa, etenkin sen puolivälissä ja lopulla, ja Kemijoen varsilla toukokuun alussa.

25. *Uittotyöpaikkojen ryhmitys työkauden loppumisen mukaan.*
Flottningsplatsernas gruppering efter flottnings slut.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla työn arvioitiin loppuvan Arbetsplatser, där flottningen beräknats sluta											Yhteensä työpaikkoja Summa arbetsplatser	
	ennen touko- kuun 11 p. före 11 maj	toukokuun 11—30 p. 11—30 maj	toukokuun 21—31 p. 21—31 maj	1—10 juni	kesäkuun 1—10 p. 1—10 juni	kesäkuun 11—30 p. 11—30 juni	kesäkuun 21—30 p. 21—30 juni	kesäkuun 1—31 juli	heinäkuun 1—31 p. 1—31 juli	1—31 augusti	elokuun 1—31 p. 1—31 augusti		1—30 septem- ber
Kokemäenjoen — Kumo älv.	1	2	2	3	2	1	2	1	1	2	—	2	17
Keiteleen — Keitele	—	—	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	6
Koitaen — Koitajoki	—	—	3	2	3	4	2	—	—	—	1	—	15
Hyrynsalmen — Hyrynsalmi	—	6	3	3	7	13	1	3	—	—	—	—	36
Kemijoen — Kemi älv.	—	2	3	6	9	5	5	3	4	—	—	—	37
Yhteensä	1	10	12	15	23	24	11	7	6	2	—	—	111
Summa	Luku Antal	1	10	12	15	23	24	11	7	6	2	—	111
	Prosenttia Procent	0.9	9.0	10.8	13.5	20.7	21.7	9.9	6.3	5.4	1.8	—	100.0

Uitto loppui taas eteläisillä tutkimusalueilla, joilla se alkoi verraten varhain, kesäkuun keskivaiheilla tai jo sen alussa, jopa toukokuun lopul-

lakin, sekä pohjoisilla ja itäisillä tutkimusalueilla etenkin kesäkuun keskivaiheilla ja lopulla.

26. *Uittotyöpaikkojen ryhmitys työkauden pituuden mukaan.*
Flottningsplatsernas gruppering efter arbetssäsongens längd.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla työkauden pituus arvioitiin seuraaviksi viikkomääriksi Arbetsplatser, där arbetssäsongen beräknats uppgå till följande antal veckor											Yhteensä työpaikkoja Summa arbetsplatser	
	20 tai enen- män 20 o. däröver	18—alle 20	16—alle 18	14—alle 16	12—alle 14	10—alle 12	8—alle 10	6—alle 8	4—alle 6	2—alle 4	alle 2 under 2		
Kokemäenjoen — Kumo älv.	—	1	1	—	4	3	2	—	—	1	1	3	17
Keiteleen — Keitele	—	1	—	—	4	—	1	—	—	—	—	—	6
Koitaen — Koitajoki	—	—	1	—	4	4	—	1	—	—	—	1	15
Hyrynsalmen — Hyrynsalmi	—	3	5	—	8	10	2	1	—	1	—	—	36
Kemijoen — Kemi älv.	—	6	10	—	3	8	1	3	4	—	—	—	37
Yhteensä	—	11	17	—	13	28	6	5	6	2	—	—	111
Summa	Luku Antal	—	11	17	13	28	6	5	6	2	—	—	111
	Prosenttia Procent	—	9.9	15.3	11.7	25.3	5.4	4.5	5.4	1.8	—	—	100.0

Työkauden pituus oli, kuten 26:nneestä taulukosta ilmenee, eteläisillä tutkimusalueilla tavallisesti 6—12 ja pohjoisilla 4—12 viikkoa. Työkausi näyttää siis pohjoisessa osittain muodostuvan lyhyemmäksi kuin etelämpänä. Koke-

mäenjoella varsinainen uittokausi jakaantui kahteen osaan; heinä- ja elokuussa ei lohikalastuksen takia työskennelty koskien kohdalla, vaan ainoastaan joen muissa osissa ja järvillä.

Vertailua varten on mainittava, että aikaisemmin puheena olleā työtalastollisen tutkimuksen mukaan uiton alkaminen eri vesistöissä rajoittui maaliskuun lopun ja kesäkuun keskivaiheen väliseen aikaan; suurimmaksi osaksi uitto alkoi huhtikuun keskivaiheilla ja lopulla sekä toukokuun alussa ja keskipaikoilla. Uiton loppuminen jakaantui toukokuun ja marraskuun keskivaiheiden väliselle ajalle; pääasiallisesti uitto loppui heinäkuun keskivaiheen ja syyskuun lopun välisenä aikana. Uittokauden pituus vaihteli 3:sta 26 viikkoon; tavallisimmin se oli 6—20 viikkoa.

Kuten näkyy, harjoitettiin uittoä silloin myöhempään ja pitempään, kuin mitä esillä olevassa tiedustelussa on todettu; etenkin uiton loppu oli melkoista myöhäisempi. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että viimeksi mainitussa tiedustelussa on pääasiallisesti tarkastettu lähdevesiä, joissa uitto tapahtuu ennen kuin päävesissä, sekä siitä, että kevät tällöin oli tavallista varhaisempi.

Työkautta koskevien tietojen lisäksi annetaan 27:nnessä taulukossa tietoja työpäivän tavallisimmasta pituudesta varsinaisessa uittotyössä puro- ja jokiuitossa.

27. Puro- ja jokiuittopaikkojen ryhmitys työntekijäin työpäivän pituuden mukaan ja sen keskipituus. — Arbetsplatserna vid bäck- och älvflottning, grupperade efter arbetarnas dagliga arbetstid samt dess medellängd.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla työpäivän tavallisin pituus oli tuntia Arbetsplatser, där den vanligaste dagliga arbetstiden i timmar var										Yhteensä työpäikkojä Summa arbetsplatser	Työntekijäin keski- pituus tuntia Arbetsdagens medel- längd i timmar	
	8- under 9	8- alle 9	9- alle 10	10- alle 11	11- alle 12	12- under 13	13- under 14	14- alle 15	15- alle 16	16 tai enen- män 16 o. darüber			Ilmoittamaton ouppgöven
Kokemäenjoen — Kumo älvs	—	2	13	—	2	—	—	—	—	—	—	17	10.0
Keiteleen — Keitele	1	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	6	9.7
Koitaenjoen — Koitajoki	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	15	10.0
Hyrnsälmen — Hyrnsalmi	—	—	1	—	2	6	6	10	4	4	1	34	13.6
Kemijoen — Kemi älvs	—	1	1	—	3	6	11	5	7	3	—	37	13.3
Yhteensä	1	3	35	7	12	17	15	11	7	1	109	12.3	
Summa	0.9	2.8	32.1	6.4	11.0	15.6	13.8	10.1	6.4	0.9	100.0	—	
	Luku	Antal											
	Prosenttia	Procent											

Työpäivän pituus oli puro- ja jokiuitossa maan eteläisemmissä osissa enimmäkseen 10 tuntia, nimittäin Kokemäenjoen ja Keiteleen seuduilla klo 7:stä e. pp. klo 6:een j. pp., välillä 1 tunnin ruokaloma; viimeksi mainitulla seudulla on nimenomaan ilmoitettu lauantaisin tehdyn vain 9, jopa vain 6:kin tuntia työtä. Pohjoisessa olivat taas pitemmät työajat, 12—15 tuntia, varsinkin vallitsevia. Tämä eri seutujen erilaisuus johtuu, kuten Ruotsin vastaavassa tutkimuksessa on huomautettu, siitä, että syrjäseuduilla, joilla usein on vähemmän työtä edistäviä uittolaitteita, pitempi työaika on välttämätön, osaksi myös pohjoisempien seutujen työkauden lyhyemmyydestä. Purouitossa oli työpäivä joksinkin yhtä pitkä kuin jokiuitossa, usein ehkä jonkun verran pitempi, jota paitsi siinä tehtiin uiton kiireellisyyden tähden paljon pyhä- ja ylitöitä.

Koska eri työpaikat ovat eri suuria, on syytä edellä esitetyn tarkistamiseksi ryhmittää myös

työntekijät eri työpaikkojen keskimääräisen työpäivän mukaan. Työntekijät jakaantuivat työpäivän pituuden mukaan seuraavasti:

Työaika	Työntekijöitä
8—alle 9 tuntia	0.2 %
9—alle 10 »	1.4 »
10—alle 11 »	28.7 »
11—alle 12 »	1.6 »
12—alle 13 »	11.0 »
13—alle 14 »	13.4 »
14—alle 15 »	17.0 »
15—alle 16 »	19.7 »
16 tai useamp. tunteja	7.1 »

Vertaamalla tätä työntekijäin summittaista ryhmitystä työpaikkojen vastaavaan ryhmitykseen voidaan todeta, että työntekijöitä koskevissa luvuissa ilmenee, kuten luonnollista, kylläkin yhtäläisyyttä työpaikkoja koskevien kanssa, mutta että kokonaista 43.8 %:llä työntekijöistä oli päivässä 14 työtuntia tai enemmän, kun taas

vain 30.3 %:lla työpaikoista oli näin pitkä työpäivä; työntekijäin työtuntiluvun suhteellinen suuruus johtuu m. m. siitä, että jokseenkin suuri osa työntekijöitä työskenteli pohjoisessa olevilla yleensä suurilla työpaikoilla, joilla työpäivä oli verraten pitkä.

Sen täydennykseksi, mitä taulukko sisältää, on mainittava, että päivittäinen työaika lajitte- lussa ja paalutuksessa oli Kokemäenjoella, jolla on nimenomaan ilmoitettu olleen näitä töitä, 8 tuntia ja että Kemijärven pohjoispuolella puiden vierityksessä jokeen y. m. urakkatöissä, jotka yleensä ovat raskaita, tehtiin työtä 10—12 tuntia päivässä eli siis vähemmän kuin tavallisessa uitossa.

Paljon vaihtelevampi kuin puro- ja jokiuitossa on työaika järviuitossa, riippuen tuulesta ja säästä; oikein sopivalla tuulella tehdään työtä jopa 24 tuntia vuorokaudessa, mutta tavallisella tyynellä ilmalla paljon vähemmän, jota paitsi sopimattomalla säällä on usein työttömiä, n. s. »rokulipäiviä». Näistäkin päivistä maksettiin palkkaa määrätyn tuntiluvun mukaan. Järviuitossa käytetystä työajasta on Kokemäenjoen tutkimusalueelta mainittu ainoastaan, että se useimmilla työpaikoilla vaihteli 10:stä 24 tuntiin vuorokaudessa. Keiteleen tutkimusalueen järviuitoissa oli työaika kahdella työpaikalla 10-tuntinen ja yhdellä, jolla tuulen takia oli pitkä »rokuliaika», yleensä vain 5, mutta joskus 24:kin tuntia kestävä. Korpiselällä ja Ilomantsissa oli 10-tuntinen työpäivä. Hyrynsalmen tutkimusalueella työpäivä vaihteli 11:stä 20 tuntiin; vallitsevana oli 12—14 tunnin pituinen työpäivä. Rovaniemellä työaika oli järviuitossa niillä kahdella työpaikalla, joilla tätä uittoa ilmeni, sama kuin siellä harjoitetussa purouitossa, nimittäin noin 10—14 tuntia. Sodankylästä on mainittu, että järviuitossa työskenneltiin vain järven ollessa tyven, jonka takia jouduttiin usein tekemään yötyötä. Järviuitossa näyttää täten työaika eteläisemmillä seuduilla olleen tavallisella säällä noin 10 tuntia päivässä ja pohjoisemmillä noin 12—14 tuntia.

Uittotöissä on siis verraten pitkä työpäivä, melkoista pitempi kuin metsänhakkuussa, mikä käykin päinsä, kun työ ei ole alituista ponnistelu. Aivan mahdotonta olisi noudattaa 8-tuntista työpäivää, sillä keväisten purojen vesirik- kautta on ehdottomasti pakko täysin määrin käyttää hyväksi ja järviuitossa työpäivän täytyy, ilmoista riippuen, olla pituudeltaan vaihteleva.

Niistä vastauksista, jotka saatiin tiedusteluun pyhätyöstä, ilmenee, että uittotöissä oli kaikista

tarkastetuista 111 työpaikasta vain 21 sellaisia, joilla sunnuntaisin ei tehty laisinkaan työtä, niiden joukossa 11 Kokemäenjoen tutkimusalueen 17:stä. Pyhätyötä tehtiin etenkin silloin, kun oli useita uittajia peräkkäin samalla joella ja alempana oleva oli joutunut ylempää tulevien tielle, ja silloin, kun vesi kovasti vähäni, sekä myös erittäin sopivalla tuulella. Satunnaisesti, tarvittaessa tai hyvin vähän tehtiin pyhätyötä 4 työpaikalla Kokemäenjoen tutkimusalueella, 3 työpaikalla Keiteleen tutkimusalueen 6:sta, 3 työpaikalla Koitajoen tutkimusalueen 15:stä, 13:lla Hyrynsalmen tutkimusalueen 36:sta sekä 5 työpaikalla Kemijoen tutkimusalueen 37:stä. Keiteleen tutkimusalueella oli mainittu pyhätyö enimmäkseen uittolaitteiden korjausta ja siitä maksettiin ainakin paikoittain 50 %:lla koroitettua palkkaa. Paitsi sitä, että vahdit, kuten luonnollista, olivat sunnuntaisinkin työssä, teki nimenomaisen ilmoituksen mukaan Noormarkussa osa työntekijöistä yhdessä tapauksessa pyhätyötä sekä jotkut työntekijät samoin Rovaniemellä ja Sodankylässä, jossa sitä paitsi työskenneltiin pyhinä eräessä jokiuitossa puomia käytettäessä. Jokseenkin tai aivan yleisesti tekivät työntekijät pyhätyötä 1 työpaikalla Kurussa, 9:llä Koitajoen tutkimusalueella, 21:llä Hyrynsalmen ja 26 työpaikalla Kemijoen tutkimusalueella. Kurussa tehtiin mainittua pyhätyötä 4—6 tuntia, Hyrynsalmen tutkimusalueella 3—12, tavallisesti 5—8 tuntia sekä Kemijoen tutkimusalueella tavallisesti yhtä pitkään kuin arkipäivinäkin tai siten 6—8 tuntia. Korpiselältä ja Ilomantsista on ilmoitettu, että pyhätyöstä tavallisesti maksettiin 50 %:lla koroitettua tuntipalkkaa. Pyhätyötä tehtiin siis paikoittain kuin arkenakin, tavallisesti kuitenkin lyhyempään eikä yleensä keskipäivällä, vaan aamulla ja etenkin iltapäivällä. Yleensä tehtiin uitossa sunnuntaisin työtä paljon enemmän kuin metsänhakkuussa.

Pyhätyön yhteydessä on osittain saatu tietoja ylityöstä, joksi on luettu puro- ja jokiuitossa tavallisen työpäivän yli tehty työ; järviuitossa työpäivä taas on perin vaihteleva, joten erityisestä ylityöstä tuskin voi puhua. Nimenomaan on ylityötä ilmoitettu tehdyn Kokemäenjoen tutkimusalueella 8 työpaikalla, nimittäin tarvittaessa tai muuten vähän, nähtävästi useimmiten 4—6 tuntia; parissa tapauksessa sitä tehtiin tavallisella tuntipalkalla, osalla Kokemäenjokea taas työntekijät saivat kahdesta ensimmäisestä ylitunnista 50:n ja seuraavista 100 %:n koroituk- sen. Keiteleen tutkimusalueella ylityötä tehtiin muutamalla työpaikalla, joko tavallisella tunti-

palkalla tai 50 %:lla koroitettua palkkaa vastaan, sekä Koitajoen tutkimusalueen kaikilla työpaikoilla, yhtä lukuunottamatta, jolloin tavallisesti maksettiin 25, usein myös 50 %:lla koroitettua tuntipalkkaa.

5. Palkkausolot.

Uittotoissa maksettiin työntekijöille tässä tiedustelussa tutkituilla työpaikoilla enimmäkseen tuntipalkkaa, jota vastoin ennen mainitun Suomen sahateollisuutta koskevan tutkimuksen mukaan palkka vuonna 1910 useimmissa tapauksissa laskettiin päiväpalkkana. Tuntipalkka vaihteli sen mukaan, oliko työntekijä aikuinen vai ei, sekä eri paikkakuntien mukaan 1:stä 5 markkaan. Eri työpaikkojen tavallisimmat tuntipalkat olivat Kokemäenjoen tutkimusalueella Smk 2: 40—3: 75, Keiteleen Smk 2: 75—3: 75, Koitajoen Smk 2: 50—3: 25, Hyrynsalmen Smk 3: —4: 35 ja Kemijoen tutkimusalueella 4, joskus 5:kin markkaa. Enimmäkseen oli kunkin työpaikan suurin tai ainakin jokin lähellä suurinta oleva palkkamäärä samalla tavallisella, sillä se maksettiin yleensä kaikille aikuisille työmiehille, jotka tietysti ovat enemmistönä. Yleensä tuntipalkat olivat järviuittossa samat kuin kysymyksessä olevan seudun puro- ja jokiuittossa; näin oli asianlaita ainakin silloin, kun samassa uittossa harjoitettiin sekä puro- ja joki- että järviuittoa. — Jos työntekijällä oli lautalla oma hevonen, maksettiin tälle hevosmiehelle Kokemäenjoen seutujen lauttauksessa päiväpalkkaa, 75 markkaa.

Kuukausipalkkaa suoritettiin, jos varsinaisia työnjohtajia ei oteta huomioon, Kokemäenjoen tutkimusalueella osittain Kokemäenjoen uittossa ja muutamilla työpaikoilla järviuittossa, nimittäin 750—800 markkaa, Keiteleen tutkimusalueella useimmissa puro-, joki- ja järviuittossa, jolloin eri työpaikkojen tavallisimmat kuukausipalkat olivat 775—1 000 markkaa, sekä hevosmiehille Rovaniemellä yhden työpaikan puro- ja järviuittossa. Kaikkiaan kuukausipalkka vaihteli 600:sta 1 100 markkaan.

Urakkapalkkaa käytettiin puiden vierittämisessä veteen, erikoistöissä y. m. Sitä maksettiin Keiteleen tutkimusalueella yhden työpaikan järviuittossa lautan kuljettamisesta pienen järven yli, nimittäin 100 markkaa, josta ainakin suotuisalla tuulella tuli 50 markkaa mieheen tavallisesti yhden yön aikana suoritettusta työstä, jota paitsi parilla muullakin työpaikalla oli annettu jotakin urakkatyötä. Korpiselällä ja Ilomantsissa urakkapalkkaa käytettiin usein järvi-

uittossa, joka siellä nähtävästi oli etupäässä pienen lauttojen kuljetusta, ja vieritystöissä, joissa miehet tulivat saamaan 5—7 markkaa tunnissa ja joita ylitöikseen tehden he ansaitsivat kuukaudessa 1 100—1 300 markkaa. Paltamossa maksettiin urakkapalkkaa osittain purouittossa ja Kemijoen varsilla useissa tapauksissa puita määrättyltä väliltä tai padosta alas uitettaessa, lautan ja tarvekapineiden teosta, joissakin tapauksissa muun työn ohella suoritetuista urakkatöistä, yli 10 työpaikalla puiden vierittämisestä veteen, nimittäin Smk 1: 25—4: — rungotta, jolloin miehet ansaitsivat Sodankylässä 70—130 markkaa päivässä, ja sen lisäksi muutamissa tapauksissa myös vitsanväännöstä y. m. Jossakin tapauksessa annettiin tuntiurakoita, joissa maksetaan työstä palkka ennakolta määrätyn tunti-luvun mukaan. Sodankylästä on ilmoitettu, että järviuittossa tehtiin suotuisalla säällä tavallisesti tuntityötä, epävakaisella taas urakkatyötä. Kuolajärvellä ja Kemijärvellä ansaitsivat miehet urakkatyössä noin 8 markkaa tunnilta, mikä tekee 12-tuntisena työpäivänä noin 100 markkaa. Sitä paitsi urakkapalkkaa suoritettiin lajittelussa taulukoista poisjätetyssä lauttausyhdistyksen uittossa Rovaniemen ja Kemijoen suun välillä.

Muista tähän kuuluvista seikoista on Kokemäenjoen tutkimusalueelta nimenomaan ilmoitettu, että miltei useimmiten merkittiin vanhempien, taitavien miesten tiliin, etenkin yli varsinaisen työajan tehdystä työstä, vähän enemmän tunteja, kuin mitä he tosiasiallisesti olivat työskennelleet. Mainitulla seudulla piti useiden yhtiöiden työnjohtajien huolehtia siitä, että työpalkkojen keskimäärä ei nousisi määrättyä rajaa korkeammalle. Palkka määrättiin tällöin kullekin miehelle vasta sitten, kun nähtiin, mihin mies kykeni. Samoin näyttää yleisesti menetellyn Hyrynsalmen tutkimusalueella. Keiteleen tutkimusalueelta on taas nimenomaan mainittu, että työntekijäin taitavuus otettiin huomioon etenkin uittolaitteita asetettaessa; myös oli alallaan taitavilla erikoistöiden tekijöillä, esim. »närelenkien» sitoijilla, suurempi palkka kuin muilla.

Kuten jo edellä on mainittu, suorittavat paikalliset työnjohtajat yleensä tarvittaessa työntekijöille etumaksuja. Varsinainen tili tehtiin uittossa 59 työpaikalla tutkituista 111:stä työn päätyttyä, 33 työpaikalla, noin joka toinen viikko, 14:llä kerran kuukaudessa sekä jossakin yksityistapauksessa viikoittain tai noin kolmen viikon väliajoin. Kokemäenjoen tutkimusalueella tili maksettiin tavallisesti ja Keiteleen alueella usein

joka toinen viikko, Koitajoen tutkimusalueella samoin 9 työpaikalla ja kerran kuukaudessa muilla 6:lla, jota vastoin pohjoisemmilla tutkimusalueilla oli tavallisinta tehdä tili työn päätyttyä.

Lopuksi esitetään tässä työntekijäin päivittäiset ansiot. Uittotyöpaikat on 28:nnessä taulukossa ryhmitetty työntekijäin tuntitöissä saaman keskimääräisen päiväansion mukaan. Tämä on yleensä laskettu työntekijäin nostamien palkkojen ja työpäivälukujen nojalla; paikoittain se taas on laskettu työpäivän pituuden ja tuntipalkan perustuksella tai on ilman muuta otettu työpaikalla keskimääräiseksi tai tavallisimmaksi

ilmoitettu päiväansio. Urakkatöitä ei taulukossa ole voitu ottaa huomioon, koska vain osittain on saatu tietoja urakkatöihin käytettyjen työpäivien lukumäärästä. Taulukkoon merkitytkin tiedot ovat aineiston laadun johdosta jonkun verran summittaisia. Urakkatöitä on, lukuun ottamatta lauttojen kuljetusta y. m. s., pääasiallisesti vain uiton alussa, nimittäin puiden viertämistä veteen y. m., joten taulukossa olevia päiväansioita voitaneen pitää jokseenkin oikeaan osuvina työkauden suurimpaan osaan nähden useimmissa uitoissa.

28. *Uittotyöpaikkojen ryhmitys työntekijäin tuntitöissä saaman keskimääräisen päiväansion mukaan. — Flottningsplatsernas gruppering efter arbetarnas dagliga medelinkomst i arbeten, avlönade per timme.*

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joilla työntekijäin päiväansio oli keskimäärin Smk Arbetsplatser, vid vilka arbetarnas genomsnittliga dagsförtjänst var Fmk									Yhteensä työ- paikkoja ¹⁾ Summa arbets- platser ¹⁾	
	alle under 25	25—30	30—35	35—40	40—45	45—50	50—55	55—60	60 tai enemmän 60 ooh däröver		
Kokemäenjoen — Kumo älv.	1	9	6	1	—	—	—	—	—	17	
Keiteleen — Keitele	—	2	2	1	—	1	—	—	—	6	
Koitajoen — Koitajoki	—	8	3	2	2	—	—	—	—	15	
Hyrnsalmen — Hyrnsalmi..	—	—	2	9	9	9	7	—	—	36	
Kemijoen — Kemi älv	—	—	—	2	3	7	5	7	10	34	
Yhteensä	1	19	13	15	14	17	12	7	10	108	
Summa	Luku Antal Prosenttia Procent	0.9	17.6	12.0	13.9	13.0	15.7	11.1	6.5	9.3	100.0

Päiväansio oli tuntipalkalla suoritetuissa uittotöissä Etelä-Suomessa enimmäkseen 25—35 markkaa, Pohjois-Suomessa taas alkaen 35:stä tai, pohjoisimpana, 45 markasta 55 tai 60 markkaan asti. Urakkatöissä, joita tiedustelua tehtäessä suoritettiin pääasiallisesti Kemijoen tienoilla, oli sellaisilla työpaikoilla, joilta urakkatöihin käytetty työpäiväluku on ilmoitettu, keskimääräinen päiväansio pääasiallisesti 80—110 markkaa, muutamassa tapauksessa joko 70 markkaa tai vähemmänkin taikka yli 110 aina 190 markkaan. Viimeksi mainitun suuriset päiväansiot on saatu eräistä vieritysurakoista ja yhdessä tapauksessa urakasta, jossa oli uitettava kaikki puut määrättyltä väliltä. Sängen runsaasti miehet ansaitsivat myös tuntiurakoissa, esim. 120 markkaa eräessä urakassa, jonka oli arvioitu kestävän 30 tuntia, mutta joka kesti todellisuudessa noin 3 tuntia. Ollessaan sekä urakka- että tuntitöissä

työntekijät saivat päivässä keskimäärin 60—90, jopa muutamilla työpaikoilla 100 ja 120:kin markkaa. Sellaisilla työpaikoilla, joilla osa työntekijöitä teki tuntityötä ja osa urakka- tai tunti- ja urakkatyötä, oli koko työpaikan keskimääräinen päiväansio 50—80 markkaa.

Tässä esitetyt päiväansiot ovat jonkun verran pienemmät kuin vuotta 1921 aikaisempien vuosien varsin runsaat ansiot uiton vastaavana aikana, mikä johtuu siitä, että uittavat yhtiöt olivat muutamissa vesistöissä puutavaramarkkinoilla vuonna 1921 vallinneen lamaannustilan johdosta tehneet yhteisiä sopimuksia eräistä työehdoista, etenkin korkeimmista palkoista.

6. Asunto-olot.

Uittotyöntekijät asuvat osaksi, kuten metsätyöntekijätkin, talojen ja torppien tuvissa sekä

¹⁾ Sellaisia työpaikkoja, joilla työntekijöille kokonaan tai osaksi maksettiin tuntipalkkaa. — Arbetsplatser, vid vilka arbetarna helt och hållet eller delvis avlönades per timme.

joskus metsäpirteissä ja -saunoissa, mutta työpaikan liikkuvaisuuden takia suureksi osaksi vielä tilapäisemmissä asumuksissa tai paljaan taivaankin alla.

Kotona asumiseen oli uitossa sangen vähän mahdollisuuksia. Siitä ovat ensitietojen kerääjät nimenomaan vain ilmoittaneet, että kotonaan asuivat Kokemäenjoen tutkimusalueella muutamien työpaikkojen työntekijöistä useat ja Korpiselällä kaikki yhden työpaikan työntekijät, jota vastoin siellä eräällä toisella työpaikalla ei kukaan asunut kotonaan, sekä Rovaniemellä parilla työpaikalla talolliset tai ylimalkaan osa työntekijöitä. Aikaisemmin mainitun saha-teollisuutta koskevan työtilastollisen tutkimuksen mukaan saatiin tosin silloin suuri osa uitto-työntekijöistä niiltä seuduilta, joiden läpi lauttaus kulki, ja nämä työntekijät asuivat tietysti kotonaan.

Ne työntekijät, jotka eivät asuneet kotonansa, olivat Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimusalueilla, joilla taloja ja torppia on tiheässä, kaikilla työpaikoilla joko kokonaan tai ainakin osaksi majoittuneet näihin. Ensin mainitulla tutkimusalueella asuivatkin kaikki työntekijät yksityisissä tai työnantajan toimittamissa taloissa ja torpissa, lukuun ottamatta erääseen pieneen saunaan ja pariin metsäsaunaan asettuneita. Mainittu sauna oli 3 metrin pituinen ja levyinen sekä 2.5 metrin korkuinen, ja siinä asui kokonaista 15 työmiestä. Varsinaisten talojen ja torppien lisäksi oli työntekijöitä varten lauttausyhdistyksen rakennuttamia asuntoja. Kokemäenjoella ja Ilomantsissa, valtion omia tupia Kurussa yhdessä tapauksessa, jossa valtio itse oli työnantaja, sekä Ikaalisissa, Ristijärvellä ja Kittilässä yhtiön vuokraamia talojen tupia, joista muutamissa oli pari sänkyä, jopa makuuvaatteetkin. Kokemäenjoen varrella oli lauttausyhdistyksen vahtitupia, joissa yleensä vain vahtit asuivat ja työntekijät kävivät syömässä sekä säilyttivät tavaroitaan. Parilta työpaikalta on asuntojen saanti nimenomaan ilmoitettu vaikeaksi, yhdessä tapauksessa siksi, että seudun pikkuasujien ei ollut helppo ottaa lisäväkeä huoneisiinsa. Yleensä väestö kyllä metsäkumilla erittäin auhiasti antoi asunnon, jota vastoin talolliset vuoden 1918 tapauksien johdosta olivat vastahakoisia antamaan työmiehille asuntoa. Kuitenkin oli vanhoilla uittomiehillä yleensä tutut majapaikkansa, siinäkin huolimatta, että yleensä, paitsi Kokemäenjoen ensimmäisellä lauttausjaksolla, viivytettiin samassa paikassa vain vähän aikaa, joskus yö tai sitten kaksi, enintään kolme vuorokautta. Milloin tuvissa oli ahdasta, nukuttiin

lattialla, muuten sängyissä. Vuokraa oli otettu metsäkumilla 25—50 penniä yöstä, kirkonkylässä ja lähellä rautatietä joskus markkakin; Kurussa ei saloseuduilla paikoittain otettu mitään vuokraa. — Keiteleen tutkimusalueella vallitsi harvaan asutuilla seuduilla yöpaikoissa usein suuri tilanahtaus. Erään torpan tuvassa, jonka pituus ja leveys oli 4 sekä korkeus 2.5 metriä, asui, paitsi torpan 8 varsinaista asukasta, 6—7 vierasta työmiestä; lattialle levitettiin yöksi olkia ja siihen paneutuivat miehet pitkäkkeen. Erään toisen torpan tuvassa, jonka mitat olivat 9, 9 ja 2.5 metriä, oli ollut yötä 42 henkilöä ja muutamissa torpissa enemmänkin. Tilanahtauden vallitessa asuttiin myös talojen tai torppien saunoissa ja riihissäkin; samoin oli asianlaita yhdellä työpaikalla Ilomantsissa. Ahtaissakin oloissa saadaan kuitenkin jonkun verran ilmanvaihtoa aikaan pitämällä uuninpellit auki. Sitä paitsi asui osa työntekijöitä yhdellä työpaikalla tutkituista 6:sta ladoissa, kolmella metsäpirteissä ja kahdella havumajoissa. Metsäpirteistä oli yksi Koirajoen yläjuoksulla sisäänlämpiävä, noin 60 henkilöä varten tehty kaksoiskämpä, jonka osien lattiamitat olivat 6 ja 6 sekä 6 ja 8 metriä ja jonka korkeus oli 2.5 metriä. Eräällä toisella työpaikalla asuivat n. s. »luikku- ja niskamiehet» joen niskassa olevassa lattiapinnaltaan 8 metrin pituisessa ja levyisessä, sisäänlämpiävässä metsäpirtissä. Kuten eräässä tapauksessa on mainittu, asuivat lauttaajat ponttuulla olevassa lautamajassa, ja parissa toisessa tapauksessa yöpyi osa miehiä joskus pelkälle nuotiolle.

Syrjäisemmillä seuduilla eivät kaikkien työpaikkojen työntekijät voineet kokonaan eikä aina osaksikaan majoittua taloihin tai torppiin. Hyrynsalmen tutkimusalueella ja Kemijoen alajuoksulla työntekijät kuitenkin useimmilla työpaikoilla pääasiallisesti asuivat talojen ja torppien tuvissa, mutta syrjäisillä seuduilla, Koitajoen tutkimusalueella ja Kemijoen yläjuoksulla vain muutamilla työpaikoilla kylien lähetyvillä. Rovaniemellä oli työntekijäin käytettävänä myös eräs työnjohtajan torppa. Koitajoen varilla he ollessaan taloissa asuivat niin ahtaasti, että 6 metrin pituisessa ja 5:n levyisessä huoneessa makasi lattialla 20—30 henkilöä. Osittain työntekijät taas olivat majoittuneet taloihin ja torppiin pienemmällä tai suuremmalla osalla eri seutujen työpaikkoja.

Metsäpirteissä ja -saunoissa, nimittäin yleensä jo talveksi rakennetuissa, asui osa työntekijöistä, paitsi edellä mainituilla Keiteleen tutkimusalueen työpaikoilla, noin neljännessä osalla työpaikoista Koitajoen ja Hyrynsalmen tutkimusalu-

eilla sekä Rovaniemellä ja yli toisella puolella Kemijoen latvasautujen työpaikoista; kaikkiaan oli tällaisia työpaikkoja tutkituista 111:stä 34. Ainakin Sodankylässä oli talvellinen metsäpirtti yhdessä tapauksessa siirretty jokivarteen uittomiesten asunnoksi. Talvellisia metsäasuntoja ei tietysti yleensä voida käyttää muuta kuin uiton alussa. Muutamassa yksityistapauksessa oli Pudasjärven, Puolangan ja Kittilän pitäjissä osa työntekijöitä majoittunut niittysaunoihin tai niittypirtteihin; ainakin tarkastetussa, tietojen kerääjän niittypirtiksi nimittämässä asumuksessa olivat katto ja seinät laudoista, jota paitsi siinä oli kivistä tehty liesi.

Erittäin tavallisia uittotyöntekijäin asumuksia ovat n. s. majat, joita on monta lajia. Ne ovat enimmäkseen laudoista, hongista tai havuista tehtyjä. Puusta tehdyissä majoissa työntekijät asuivat pääasiallisesti tai osaksi 9:llä Koitajoen tutkimusalueen 15 työpaikasta ja osaksi etenkin Kemijoen latvaseuduilla; kaikkiaan oli työntekijöitä asettunut puumajoihin 28 työpaikalla. Korpiselällä ja Ilomantsissa nämä majat olivat muodostetut kahdesta vastakkaisesta lautaseinästä ja kaltevasta laudoituksesta, joka oli kattona ja lukuun ottamatta parinkymmenen senttimetrin korkuista varsinaista seinää kolmantena seinänä. Neljäs sivu oli avoin ja sen edessä paloi koko yön rakovalkea. Tavallisesti oli näitä majoja kaksi vastakkain, avonaiset sivut yhteistä rakovalkeaa kohti. Ainakin Kemijoen varsilla ovat tavallisesti käytännössä n. s. kodat. Niillä tarkoitetaan honkapalkeista rakennettuja puumajoja, joissa on hirskerros kehyksenä. Ensin tehdään matalammat, noin 6 metriä pitkät pääseinät suunnilleen 8 metrin päähän toisistaan. Seinäpuita ladotaan pystyyn asetettujen paalujen väliin, ja sikäli kuin puita ladotaan, yhdistetään pystypaalut, jotka ovat vierekkäin, yksi kummallakin puolella seinää, toisinsa vitsoilla, tiivistäen seinät sammalilla. Molempiin pääseiniin jätetään ovi-aukko. Pääseinät tehdään noin 180 cm korkeat ja päältä ainoastaan noin 150—200 cm pitkät. Toiselta pääseinäältä toiselle asetetaan noin metrin päähän toisistaan lujat hongat kannattamaan kattoa ja sivuseiniä. Näiden päälle, toinen päämaahan, asetetaan limittäin, maahan nähden suunnilleen 45 asteen kulmaan, noin 3.5 metriä pitkiä hongasta halottuja lautuja, jotka muodostavat sekä katon että sivuseinät; harjaa ei tehdä umpinaista, vaan jätetään tarpeeksi iso rako, niin että sisällä poltettavasta rakovalkeasta tuleva savu pääsee ulos. Tällaisessa kodassa nukkuu 20—25 miestä; se käy laatuun, jos on

tottunut tulenhoitaja, koska ilma on siten aina raitis. Sodankylästä on ilmoitettu, että puuyhtiöt rakennuttivat puumajat tavallisesti urakalla, jonka takia ne tulivat vuotavia. Seuraavassa julkaistaan päätypiirros Kittilässä käytetystä puumajasta.

Puumaja Kittilästä. — Träskoja från Kittilä.

Muutamilla työpaikoilla työntekijät Kuhmoniemellä olivat osittain asettuneet päremajoihin, järviuitossa etenkin ponttuulle rakennettuihin. Havumajoissa tai havukatoksien suojassa he taas pääasiallisesti asuivat 7 työpaikalla Hyrynsalmen tutkimusalueella sekä osaksi muutamilla tämän alueen sekä Kemijoen ja, kuten aikaisemmin on mainittu, Keiteleen tutkimusalueiden työpaikoilla, kaikkiaan ainakin 18:lla. Viimeksi mainitulla tutkimusalueella käytetyistä havumajoista on annettu seuraava selitys: »Puita asetetaan viistoon kolmeksi kattoseinäksi, keskelle aukko- nuotiota varten. Kahden sivuseinän alla on miehille havuista y. m. s. makuutilat, päätyseinän alla usein säilytetään eväät ja muuta tavaraa. Keskelle ladotaan parista kelopölkystä yön pälava rakovalkea. Makuutiloilla maataan tietysti jalat tuleen päin.» Huonompia ovat yksipuoliset, vain yhdestä kattoseinästä laitetut suojat. Myös käytettiin pieniä, telttamaisia havumajoja. Seuraavassa julkaistaan kuva Kittilässä tavallisesta havumajasta.

Havumaja Kittilästä. — Granriskoja från Kittilä.

Nuotiolla tai muuten ulkona työntekijät viettivät yönsä pääasiallisesti tai osaksi yksityisillä työpaikoilla Pihtiputaalla, Kinnulassa, Rovaniemellä ja Kittilässä, yhteensä 8:lla. Teltta-

kankaasta eli »pressuista» rakennetuissa majoissa he osittain asuivat muutamissa yksityistapauksissa Rovaniemellä ja Sodankylässä.

7. Ravinto-olot.

Uittotyöntekijäin täytyy vielä suuremmassa määrässä kuin metsätyöntekijäin elää yksipuolisella ja kalliilla kuivalla muonalla, koska työpaikan ainaisen muuttelun takia käy vaikeammaksi keittää lämmintä ruokaa. Ne harvat uittotyöläiset, jotka asuvat kotonaan, syövät tietysti myös useimmat ateriansa siellä.

Kokemäenjoen ja Keiteleen tutkimusalueilla, joilla työntekijät saattoivat etupäässä majoittua taloihin ja torppiin, he myös kukin itse huolehtivat tarvitsemiensa ruokatarvaroiden hankkimisesta. Ruuan valmistuksen suorittivat työntekijät useimmilla tutkimusalueilla suurimmaksi osaksi itse, milloin paikalliset olosuhteet eivät tarjonneet muita mahdollisuuksia. Kahvia juotiin yleensä kaikkialla kovasti, 10—15:kin kupillista päivässä; enimmäkseen se oli kerma- ja maidon puutteessa nautittava mustana. Useimmilla Kokemäenjoen tutkimusalueen työpaikoilla oli ruokaa ostettavissa lähitaloista; kuitenkin sen saanti ei ollut yhtä hyvä kuin ennen. Myös ostettiin ruokaa kauempaa tai tuotiin sitä kotoa. Ainoastaan yhdellä työpaikalla oli yhtiön kartanosta saatavana maitoa useille uittomiehille. Näin ollen osa työntekijöitä sai maitoa, vieläpä lämmintä keittoakin vain harvoin. Ponttuilla ruuat keitettiin erityisissä, sitä varten tehdyissä tulisijoissa; usein kukin vuoroonsa keitti sopat, puurot, vellit ja kahvin yhteisesti kaikille. Tuulien tähden hiljaa pysyteltäessä lähetettiin mies ruokia hankkimaan. — Keiteleen tutkimusalueella työntekijät myös hankkivat ruuan kotoa tai lähitaloista, vaikka saanti ei ollutkaan kaikkialla hyvä, ja etenkin syrjäseuduilla he hakivat kauempaakin; parilla työpaikalla oli sitä paitsi työnantajana oleva yhtiö pitänyt kaupan leipää, voita ja silavaa. Syrjäseuduilla ruuan saanti oli hankalaa, sillä köyhissä torpissa ei ollut suurelle työläisjoukolle riittävästi myytävää, jonka lisäksi paikkakunnan asukkaat useinkin koettivat kiskomalla hyötyä olosuhteista. Ruuan laitto tapahtui lähitaloissa. Toisille työläisille ruokaa tuotiin valmiina jokirantaan tai laitettiin sinne tehdyllä nuotiolla. Usein ei kuitenkaan valmistettu lämmintä ruokaa, vaan, etenkin puolipäivätunnilla, syötiin leipää ja voita, jos sitäkään oli, ilman mitään muun ruuan lisää; kahvia vain juotiin palan paineeksi, jos mahdollista. Aamuksi ja illaksi koetettiin kuitenkin saada jotakin särviä lisäksi.

Syrjäisemmillä, Koitajoen, Hyrynsalmen ja Kemijoen tutkimusalueilla täytyi työnantajain hankkia useimmat ruokatarvikkeet. Niiden myynti tapahtui yleensä työnantajan lukuun; eräällä työpaikalla Ilomantsissa on kuitenkin ilmoitettu myyntiä harjoitetun työnjohtajan ja eräällä toisella Sodankylässä joko työnantajan tai keittäjän laskuun. Ostopakkoa ei missään ilmennyt. Korpiselältä ja Ilomantsista on työnantajan hankkimia ruokatarvikkeita nimenomaan mainittu jauhot ja yhtiön leivotuttama leipä. Kuten useimmilla tahoilla oli tavallista, valmistivat työntekijät sielläkin pääasiallisesti itse ruokansa; kahdella työpaikalla he tosin monesti palkkasivat yhteisen keittäjän. — Hyrynsalmen tutkimusalueella työnantajat yleisesti pitivät myytävänä ruisleipää, voita, silavaa, kahvia ja tupakkaa, usein myös kauraryynejä, kalaa, lihaa ja vehnäleipää. Kahdella työpaikalla, joista toisella uittoa harjoitti valtio, ei työnantaja hankkinut mitään ruokatarvikkeita, niin että työntekijäin täytyi itsensä huolehtia niistä. Parissa tapauksessa on ilmoitettu samalta seudulta olevien työmiesten pitäneen omat ruokatarvaransa; yleensä näyttävät paikkakuntalaiset kaikkialla tuovan ainakin melkoisen osan ruokatarvikkeitansa mukanaan. Niillä työpaikoilla, jotka sijaitsivat kaukana asutuilta seuduilta, työntekijät söivät, lukuun ottamatta tulessa käristämäänsä silavaa, melkeinpä vain kylmää ruokaa. Kahvia valmistoi muutamilla työmailla joku kahvikojun pitäjä. Eräässä tapauksessa uittava yhtiö valmistoi useille työntekijöille ruuan kenttäkeittiössä. Väkijuomia nautittiin työpaikoilla varsin vähän, mikä johtui työnantajien ankarasta kiellosta. Kemijoen seuduilla työnantajat pitivät myytävänä leipää, voita, silavaa, kuivaa lihaa, jauhoja ja ryynejä sekä sokeria, kahvia ja tupakkaa, jopa hedelmiäkin. Rovaniemellä täytyi muutamilla työpaikoilla työntekijäin itsensä hankkia ruokatarvikkeensa. Alisella Kemijokivarrella ja Ounasjoen tienoilla sekä Sodankylässä oli monesti kullakin 10-miehisellä ryhmällä ja Kuolajärvellä ainakin kahdessa uitossa jokaisella 15—35 miehen ryhmällä erityinen keittäjä, joka, niinkuin Sodankylästä on nimenomaan ilmoitettu, ei näytä yleensä olleen työnantajan asettama, vaan oli itse hankkinut tältä oikeuden toimia keittäjänä. Tavallisesti oli Sodankylässä ruuanlaittajana jonkun työmiehen vaimo tai tytär, ja muutamain paikoin työmiehet muodostivat keskuudessaan ruokakuntia, palkaten kuukausipalkalla keittäjän, joka myös myi miehille ruokaa annoksittain ruokakunnan lukuun; muuten keittäjät yleensä myivät ruuan omaan laskuunsa. Paikoittain

heidän työnsä supistui pelkkään kahvinkeittoon. Kemijokivarsien uittomiesten ruokailusta on lisäksi ilmoitettu, että he söivät silavan joko raakana tai paistoivat sen vesikauhassa, jota he tarvittaessa käyttivät myös patana. Sodankylästä taas on mainittu erittäin suosittuna seka-hedelmäkeitto sekä Kuolajärveltä ja Kemijärveltä sitä paitsi lihakeitto. Molemmissa viimeksi mainituissa pitäjissä oli näitä keittoja tavallisissa oloissa joka päivä saatavana, ja riisi- tai kaurapuuroa saatiin silloin tällöin, mutta joskus täytyi useita päiviä tyytyä kuivaan ruokaan. Ainakin Sodankylässä valmistivat keittäjät varsin yleisesti kaljaa. Työmiehet taas keittivät n. s. »kiiseliä» silava- ja leipäpalasista, panemalla sekaan voita ja vettä; näin he tekivät etenkin n. s. »vonkapaikoilla», joilla harvoin saatiin lämmintä ruokaa, ja usein muutenkin työstä palattuaan. Kun tultiin talojen tienoille, saatiin kaikkialla joka päivä lämmintä ruokaa sekä maitoa ja viiliäkin ynnä perunoita. Jokivarressa kulki myös kaikenlaisia vehnäisten, munkkien, ohukaisten y. m. kauppiaita, ja näiltä ostamiinsa makupaloihin sekä kahviin miehet usein tuhlasivat hyvät ansionsa. Sodankylästä on ensitietojen kerääjä m. m. huomauttanut, että ruoka oli yksitoikkoista. Jotkut valittivat saaneensa liian rasvaisista ruuista vatsakatarrin. Pilaantuneita ruokia ei sitä vastoin yleensä myyty. Työpaikoilla pidettiin kaksi ruokatuntia, uiton päästyä hyvään vauhtiin yksi tai ei yhtään.

Milloin työnantajat pitivät kaupan ruokatarvikkeita, tapahtui myynti Keiteleeseen tutkimusalueella käteisellä, nimittäin yleensä etumaksutai palkkarahoja vastaan, Koitajoen seuduilla niin hyvin velaksi lopputilin laskuun kuin käteisellä sekä Hyrynsalmen ja Kemijoen tutkimusalueilla enimmäkseen käteisellä.

Ruokatarvikkeiden ja valmiin ruuan hinnoista on ilmoitettu seuraavaa. Kokemäenjoen tutkimusalueella maksoi Kyrösjärven rannoilla yksityisiltä ostettu leipä 4—4: 50, palvattu liha 9 ja sianliha 18—19 markkaa kilo, voi Ikaalisten meijerissä 34 markkaa kilo ja maito 1: 50 litra sekä kaurat 100—140 markkaa hehto ja heinät 90 penniä — 1 markka kilo. Viitasaarella ja Pihtiputaalla yhtiöt ottivat niillä parilla työpaikalla, joilla ne pitivät saatavana ruokatarvikkeita, leivästä 4—5, ruisjauhoista 5, voista 32—35 ja silavasta 16—20 markkaa kilo, mikä oli hiukan vähemmän, kuin mitä yksityiset ottivat. Korpiselällä ja Ilomantsissa maksoi leipä 6, voi 30—34 ja silava 20 markkaa kilo. Hyrynsalmen tutkimusalueella työnantajat yleensä ottivat ruokatarvikkeista saman hinnan kuin yksityiset. Kemijoen seuduilla työnantajat myivät ruokatar-

vikkeita ainakin Rovaniemellä, Kittilässä ja Sodankylässä paikkakunnan tavallista hintaa huokeammalla. Kuolajärvellä ja Kemijärvellä uittavat yhtiöt ottivat leivästä 7, voista 35 ja silavasta 20 markkaa kilo sekä savukkeista 5 markkaa laatikko; keittäjän myymä maksoi 2 markkaa, lihakeitto 3 ja hedelmäkeitto 2: 50 sekä kupillinen kahvia ilman kermaa tai maitoa 50 penniä, samoin myös Rovaniemellä ja Kittilässä. Sodankylässä maksoi lihakeitto tavallisesti 3 markkaa, hedelmäkeitto 2: 50—3 ja kaurapuuro 2: 50 annos sekä kahvi 50—75 penniä kupillinen; eräällä työpaikalla työnantaja oli erityisesti määrännyt kahvikupillisen hinnaksi 50 penniä, siten estäen kiskomisen. Taloiissa otettiin ateriasta, johon kuului yhtä lajia lämmintä ruokaa, kokonaista 8—12 markkaa. Kuolajärvellä ja Kemijärvellä tuli työmiehen ruoka ja kahvi tavallisesti maksamaan noin 18—20 markkaa vuorokaudessa, mutta oli myös sellaisia miehiä, jotka kuluttivat 40:kin markkaa, pääasiallisesti kahvin juontiin. Lopuksi esitetään seuraavassa uittavien yhtiöiden myymistään tarvikkeista Sodankylässä ottamat hinnat markkoissa; kaikkia allamainittuja tarvikkeita ei tosin läheskään aina ollut saatavana.

Leipä, kova	kg 7: — — 8: —
» pehmeä	» 5: — — 7: 50
Jauhot, ruis	» 5: 20 — 6: 20
» vehnä	» 10: — — 12: —
Suurimot, riisi	» 11: 95 — 12: 95
» kaura	» 6: — — 7: 40
» ohra	» 6: —
Maltaat	» 10: 05
Herneet	» 5: 75 — 6: 20
Sekahedelmät	» 20: —
Kahvi	» 28: — — 35: —
Sokeri	» 20: — — 25: —
Voi, luonnon	» 35: — — 42: —
» kasvis	» 18: — — 22: 80
Liha, palvattu	» 15: —
Silava	» 20: —
Silakat	» 4: 50 — 6: —
Saippua	» 11: 15 — 13: —
Pohjanahka	» 50: — — 60: —
Lapikkaat	pari 250: —
Huopatossut	» 21: —
Rukkaset	» 18: — — 18: 50
Tulitikut	10 laat. 1: 50 — 1: 75

Edellä mainittujen tarvikkeiden lisäksi oli myytävänä tupakkaa tehtaan hintoihin. Kasvisvoista on ilmoitettu, että työntekijät eivät sitä ostanee.

8. Sivistysolot.

Samoin kuin metsätyöläisten oloja tutkittaessa tiedusteltiin myös tarkastettaessa uittotyö-

läisiä työntekijäin sivistyskantaa ja sanomalehtien saantia. Tämän tiedustelun tuloksista esitetään 29:nnessä ja 30:nnessä taulukossa yhdistelmät.

29. Uittotyöntekijäin ryhmitys sivistyskannan mukaan.
Flottningsarbetarnas gruppering efter bildningsgrad.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työntekijöistä oli — Av arbetarna voro					Yhteensä työntekijöitä Summa arbetare
	kansakoulun läpikäyneitä sädana, som genomgått folkskola	yl. kansakoulua tai muuta oppi- lait. osaksi käy- neitä sädana, som del- vis besökt högre folkskola eller annat läroverk	muuta luku- ja kirjoitustai- toisia övriga läs- och skrivkunniga	vain luku- taitoisia endast läs- kunniga	lukutai- dottomia icke läs- kunniga	
Kokemäenjoen — Kumo älvs	118	126	284	149	2	679
Keiteleen — Keitele ..	238	130	609	426	8	1 411
Koitaenjoen — Koitajoki..	96	254	533	131	98	1 112
Hyrnsalmen ¹⁾ — Hyryn- salmi ¹⁾	195			338	172	4 390
Kemijoen — Kemi älvs	487	621	2 300	514	3	3 925
Yhteensä — Summa	1 134			1 558	283	11 517
	Prosentteina — I procent					
Kokemäenjoen — Kumo älvs	17.4	18.6	41.8	21.9	0.3	100.0
Keiteleen — Keitele ..	16.9	9.2	43.1	30.2	0.6	100.0
Koitaenjoen — Koitajoki..	8.6	22.8	48.0	11.8	8.8	100.0
Hyrnsalmen — Hyryn- salmi	4.4			7.7	3.9	100.0
Kemijoen — Kemi älvs	12.4	15.8	58.6	13.1	0.1	100.0
Yhteensä — Summa	9.8			13.5	2.5	100.0

Ylemmän kansakoulun läpikäyneitä työntekijöitä oli eri tutkimusalueilla noin 4—17 %. Ylempää kansakoulua tai muuta ylempää oppilaitosta osittain käyneistä sekä muista luku- ja kirjoitustaitoisista saatiin Hyrnsalmen tutkimusalueelta vain osasta aluetta oikeita tietoja, joiden mukaan siinä oli ensin mainittuja 4. e ja viimeksi mainittuja 82.0 %. Eri tutkimusalueilla oli ylempää kansakoulua tai oppilaitosta osittain käyneitä noin 9—23 sekä muita luku- ja kirjoitustaitoisia 42—59 %. Vain luku- mutta ei kirjoitustaitoisia oli 8—30 ja lukutaidottomia 0.1—9 %, eniten Korpiselällä ja Ilomantsissa. Nämä luvut eroavat jonkun verran metsätyöläisten vastaavista luvuista, mutta ovat kuitenkin samansuuntaiset.

Työpaikoille tilatuista sanomalehdistä osoittaa vieressä oleva taulukko, että, samoin kuin metsätöissä, eteläisemmille, enemmän asutuilla seuduilla oleville työpaikoille ei yleensä tullut sanomalehtiä. Pohjoisemmilla seuduilla tilattiin niitä osalle työpaikkoja, kuitenkin harvemmillä kuin metsätöissä, mikä nähtävästi lähinnä johtui uittotyön liikkuvaisuudesta.

30. Uittotyöpaikkojen ryhmitys niille tilattujen sanomalehtien lukun mukaan. — Flottningsplatsernas gruppering efter antalet till dem prenumererade tidningar.

Tutkimusalue Undersökningsområde	Työpaikkoja, joille tilattiin sanomalehtiä Arbetsplatser, till vilka pre- numererats tidningar			Yhteensä työpaikkoja Summa arbetsplatser	
	ei yhtään töke alle	1—2	3 t. useamp. 3 o. flere		
Kokemäenjoen — Kumo älvs	17	—	—	17	
Keiteleen — Keitele ..	5	—	1	6	
Koitaenjoen — Koitajoki..	15	—	—	15	
Hyrnsalmen — Hyryn- salmi	29	5	2	36	
Kemijoen — Kemi älvs..	11	8	18	37	
Yhteensä Summa	Luku Antal Prosenttia Procent	77 69.4	13 11.7	21 18.9	111 100.0

¹⁾ Ne kohdat, joista ei ole täydellisiä tietoja, on merkitty pisteellä; sarakkeeseen »Yhteensä työntekijöitä» on merkitty tutkimusalueen työntekijäin koko luku. — De punkter, för vilka fullständiga uppgifter saknas ha angivits med tecknet .; i kolumnen »Summa arbetare» har uppgivits hela antalet arbetare på undersökningsområdet.

IV. Uudistusehdotuksia.

Metsä- ja uittotyöntekijäin työoloista ensitietoja keränneille asiamiehille annettiin kaikille tehtäväksi paitsi kysymyskaavakkeiden täyttäminen myös lyhyen yleisesityksen kirjoittaminen metsä- ja uittotyöläisten oloista heidän tutkimillaan alueilla. Tällöin oli pantava erikoista huomiota työntekijäin työoloissa ilmeneviin puutteellisuuksiin sekä työntekijäin toivomuksiin ja vaatimuksiin ja muuten tarvittaviin uudistuksiin. Seuraavassa esitetään näiden kertomusten sekä osittain myös keräyskaavakkeisiin merkittyjen huomautusten ja tilastosta selvinneiden seikkojen nojalla metsä- ja uittotyöntekijäin oloissa havaittuja epäkohtia ja tietojen kerääjien ehdotuksia uudistuksiksi.

Metsä- ja uittotyöntekijäin oloissa ilmenee puutteellisuuksia ensi sijassa asuntoon ja lähinnä sen jälkeen ravintoon nähden. Puutteellisuudet johtuvat pääasiallisesti siitä, että työskentely tapahtuu kaukana ihmisasunnoista; suuresti niihin vaikuttaa myös maan väestön yleinen elinkanta, joka monissa suhteissa on varsin alhainen. Ensitietojen kerääjät ovat yleensä rajoittuneet esittämään ilmeneviä epäkohtia, joiden poistamiseksi he edellyttivät etupäässä työnantajien toimenpiteitä, ryhtymättä laajemmin selvittämään, olisiko nämä uudistukset saatava aikaan valtion välittömän toiminnan vai neuvontatöiden vai työnantajia velvoittavan lainsäädännön avulla.

Metsätyöntekijäin asunto-olot näyttävät maan tiheästi asutuissa osissa, joissa työmiehet asuvat joko yksinomaan tai ainakin pääasiallisesti kotonaan tai taloissa ja torpissa, yleensä olevan hyvät, milloin taloja tai torppia on läheisyydessä riittävästi ja niihin majoittuvia, muilta paikkakunnilta olevia työntekijöitä ei ole kovin runsaasti. Työntekijäin ei vain pitäisi, kuten usein sattuu, kaikkien ahtaautua lähimpään asuntoon, jossa he eivät pidä yllä järjestystä eikä puhtautta, päästäen m. m. syöpäläiset pahasti lisääntymään.

Maan syrjäisemmillä seuduilla metsätyöntekijät suureksi osaksi asuvat, kuten aikaisemmin on mainittu, metsäpirteissä ja saunoissa. Ensitietojen kerääjät ovat esittäneet, että nämä tilapäisasunnot pitäisi aina tehdä kunnollisia

ja että niitä olisi sitä paitsi rakennettava riittävästi, jotta liian monien työntekijäin ei tarvitsisi majoittua samaan asumukseen. Metsäpirteissä on asujien suuren lukumäärän takia, joka, kuten aikaisemmin on mainittu, saattoi nousta 50:een, jopa, eräässä 11×15 metrin suuruudessa metsäpirtissä, 95:eenkin asti, yleensä huonompi puhtaus ja järjestys sekä enemmän syöpäläisiä kuin metsäsaunoissa. Se, että metsäpirtit mielellään rakennetaan kovin monta työntekijää varten, johtuu tämän rakennustavan huokeammudesta. Siisteyden, rauhallisuuden ja viihtyisyyden kannalta olisi kylläkin parempi, että rakennettaisiin useampia tilapäisasuntoja, ja ne harvemmille työntekijöille. Metsäsaunoissa kuivuvat myös vaatteet tasaisen lämmön takia paremmin kuin metsäpirteissä. Kuten aikaisemmin on mainittu, pitävätkin työntekijät ainakin Korpiselällä ja Ilomantsissa parhaimpina asuintoina pieniä metsäsaunoja, joissa asuu enintään 3 hevoskuntaa, s. o. yleensä 9 miestä. Toiselta puolen metsäsaunat ovat tavallisesti huonommin rakennettuja ja varustettuja kuin metsäpirtit; tässä kohdassa on siis paljon toivomisen varaa. Kun kahdessa kolmasosassa metsäsaunoista ei ole välikattoa, tippuu hyvin usein vettä katosta sisälle; monesti tihkuu myös seinästä vettä. Kaikissa metsäasumuksissa pitäisi välttämättä olla vedenpitävä vesikatto. Useissa metsäsaunoissa ei ollut myöskään ikkunoita, ja missä niitä oli, olivat ne ainakin Kemijoen varsilla liian pieniä. Toisissa metsäsaunoissa ei taas ollut laisinkaan lattiaa, toisissa vain keskellä asumusta. Lattia olisi tietysti hyvä olemassa, vaikka se ei tosin kuulu tärkeimpiin varusteisiin eikä työmiesten mielestä ole kovinkaan tarpeellinen. Hataruudesta johtuvan kylmyyden, vetoisuuden ja kosteuden välttämiseksi olisi metsäasunnot rakennettava jo kesällä ja seinät pitäisi tehdä niin tiiviit kuin mahdollista. Ovien pitäisi olla huolellisemmin tehtyjä, tiiviitä ja käyviä ja ikkunan tiiviisti paikoilleen asetettu. Jotta ei kylmyyttä aiheutuisi myöskään unien puutteellisuudesta, tulisi niiden olla tällaisiin asumuksiin soveltuvaa mallia ja huolellisemmin tehtyjä, niin että ne lämmittäisivät niin paljon kuin mahdollista; sitä paitsi ei niistä saisi

olla tulipalon vaaraa. Asuntojen lämmittäminen olisi myös järjestettävä tarkoituksenmukaisesti. Metsäasumukset tulisi lisäksi pitää kunnossa tekemällä aina tarpeelliset korjaukset.

Erilaisista metsäpirtteistä on eräs tietojen kerääjä maininnut pitävänsä suositeltavina sellaisia, joita sivulla 24 kuvaa ensimmäinen pohjapiirustus. Niihin oli majoittunut vain 15 miestä kuhunkin, mikä teki asumisen kaikin puolin siedettävämmäksi. Keskellä oli talli, joka vaikutti toisesta päästä tulevan melun vaimentajana. Voi kuitenkin panna kysymyksen alaiseksi, onko tarkoituksenmukaista, että talli on saman katon alla. Kittilässä ja Kemijoen alajuoksulla olivat, enimmäkseen urakalla hirsistä tehdyt, väliseinällä kahteen osaan jaetut metsäpirtit, joihin yhtiö antoi tarvikkeet, tulleet maksamaan 6 000—20 000 ja laudoista tehdyt asunnot 1 500—2 000 markkaa.

Metsäasumukset pitäisi, mikäli mahdollista, sijoittaa vesien varsille, jotta niitä voitaisiin käyttää myös keväällä uitoissa. Kuitenkin olisi pidettävä silmällä, että ne tulevat kuiville paikoille.

Edelleen on mainittava, että työmiesten ruokatarvarein perin vaihteleva säilytystapa myös vaatii huomiota osakseen. M. m. olisi ruoka-aitat rakennettava huolellisemmin, sillä usein niiden katot vuotavat ja ruokatarvikkeet pyrkivät pilaantumaan.

Niihin tapauksiin nähden, joissa valtio panee toimeen tilapäisiä ja pieniä metsänmyyntejä, olisi ehkä harkittava, eikö valtion myös pitäisi rakennuttaa metsäasuntoja, niinkuin se muutamissa tapauksissa on tehnytkin; tällöin ei nimittäin yhtiöiden kannata rakentamiseen ryhtyä. Yleensäkin täytyy velvoitettaessa työnantajia parannuksiin metsä- ja uittotyöntekijän oloissa, tietysti ottaa huomioon yleiset taloudelliset mahdollisuudet ja tilanne. Eräs ensitietojen kerääjä on valtioon nähden esittänyt, että sen pitäisi yleensäkin omasta puolestaan ja muille esimerkiksi ylläpitää työpaikkoilansa mahdollisimman hyviä työoloja ja etenkin rakennuttaa metsänsä, ainakin omille työpaikoilleen, hyviä asumuksia.

Mitä hevosten suojiin tulee, ovat ne usein varsin puutteellisia. Hevosia ei tulisi, niiden paljaan taivaan alla seisottamisesta puhumatta, pitää havumajoissa tai -katoksissa, jotka eivät paljoakaan pidä vettä, vaan hevosilla pitäisi olla kunnolliset vedenpitävät tallit.

Uittotyöntekijän asunto-oloista taaskin, joissa epäilemättä suurimmat epäkohdat ilmenevät, on Kokemäenjoen seuduilta esitetty, että koska

talolliset ovat vastahakoisia antamaan työmiehille asuntoa, pitäisi uittoyhdistyksen vuokrata tupia tilapäisasunnoiksi etenkin vastatulleille uittomiehille, joilla ei ole ennestään majapaikkaa, ja hankkia niihin oljet.

Mitä maan syrjäisempiin osiin tulee, ei pienissä purouitoissa, joissa uitto usein on tilapäistä, voida rakentaa varsinaisia metsäpirttejä, mutta suurien jokien varsille, joilla uitetaan säännöllisesti joka vuosi, olisi tietojen kerääjien mielestä varsin suotavaa rakennuttaa riittävän tilavia metsäasumuksia noin 2.5—5 kilometrin päähän toisistaan. Ne soveltuvat etenkin uittoyhdistysten rakennettaviksi, jotka suurempina, vakinaisina työnantajina siihen paremmin kykenevät. Kemijoen lauttausyhdistys onkin koko Kemijärven ja Rovaniemen väliselle jokivarrelle rakennuttanut hyvät, pysyväiset asunnot työvälle. Tilapäisissä uitoissa olisi taas rakennettava laudoista majoja, joiden katto olisi ehdottomasti tehtävä tiivis. Käytettäessä sellaisia majoja, joiden yksi sivu on avoin rakoa-keaa varten, on suositeltava kaksoismajaa. Havumajat ja -katokset eivät ole vedenpitäviä, ja sitä paitsi niitä haittaa suuri tulenarkuus. Niissä olo on sadeilmoilla ja keväällä kylmällä säällä ylen tukalaa. Näiden seikkojen takia niiden käyttäminen olisi erään ensitietojen kerääjän mielestä kokonaan kiellettävä.

Puumajat ovat kesäisillä ilmoilla verraten mukavia suojia. Uittavat yhtiöt rakennuttivat ne ainakin Kemijoen varsilla tavallisesti urakalla, jonka takia ne tulivat vuotavia. Tämä rakennustapa on sentähden ainakin puheena oleviin asumuksiin nähden jonkun verran arveluttava. Näiden puumajojen sivuseinät tehtiin kyllä mainituilla seuduilla melko hyvin, mutta kattoon, joka oli laitettu epätasaisista, halkomalla tehdyistä laudoista, oli jäänyt suuria rakoja. Katto olisi ehdottomasti laitettava tiivis. Majan pitäisi sitä paitsi olla niin leveä, että katto voitaisiin tehdä tarpeeksi pitkä, jolloin se antaisi parempaa suojaa. Myös pituussuunnassa olevan hirsikerroksen tulisi olla kyllin tiivis, niin että sen läpi ei tuntuisi vetoa. Lisäksi pitäisi majojen olla korkeampia. Kattolaudat olisi naulatava tukipuihin kiinni ja niiden alapää laitettava räystäään tavoin hirsikerroksen yli, jotta vesi virtaisi kattoa pitkin maahan eikä, kuten usein nykyään, hirsikerrokselta suoraan nukkuvien miesten päähän. Suljettavat ovet majan päissä ovat välttämättömiä, sillä muuten tuuli tupruttaa tuhkaa majassa-olijoiden päälle. Maja olisi rakennettava kuivalle maalle, milloin siihen on tilaisuutta.

Telttakankaasta eli n. s. »pressuista» laitettuja majoja on eräs ensitietojen kerääjä pitänyt käytännöllisimpinä ja parhaimpina suojina, etenkin sellaisilla paikoilla, joilla tullaan viettämään vain muutamia öitä. Tällaiset majat voidaan helposti lyhyessä ajassa pystyttää ja purkaa, ja ne ovat helposti siirrettävissä paikasta toiseen; sellaisilla paikoilla, joilla tullaan viipymään joku aika, olisi kuitenkin hyvä rakentaa pitemmille sivustoille hirsikerros, jonka yli »pressut» vedettäisiin, niin että majassa nukkuvat miehet saisivat parempaa suojaa sadetta vastaan. Milloin jossakin ollaan kauemmin, on kuitenkin telttakangas huonompaa rakennusainesta kuin halotut laudat, koska se helposti saa paloreikiä.

Kaikissa metsä- ja uittotyöläisten asumuksessa olisi syöpäläisten leviämisen estämiseksi hyvä, jos miesten makuupaikat voitaisiin erottaa toisistaan. Asuntojen siistimiseen olisi myös kehoitettava työntekijöitä tai sitten annettava siistiminen määrätyn henkilön tehtäväksi. Erään ensitietojen kerääjän mielestä tulisi alemmilla työpäälliköillä olla täydellinen oikeus vaatia miehiä pitämään siistinä asuntonsa, peseytymään, minkä he hyvin paljon laiminlyövät, ja myös pesemään alusvaatteensa sekä pitämään kunnossa jalkineensa ja vaatteensa. Tavallisesti työntekijät käyttävät samoja alusvaatteita pesemättä koko työkauden. Tämä on tietysti epäkohta, joka olisi korjattava; silloin täytyisi miehillä myös olla edes kahdet alusvaatteet eikä vain yhdet, kuten tähän asti on tavallisinta. Sitä paitsi pitäisi, ainakin metsäpirttien luo, rakentaa sauna tai pesutupa vaatteiden pesua varten tai muulla tavalla tehdä tämä mahdolliseksi. Siisteyden kannalta voitaisiin ajatella myös ulkokuoneiden rakentamista, ainakin metsäpirtteille.

Ravinto-oloista metsä- ja uittotoissa on ilmoitettu olevan toivottavaa, että työnantajat niin paljon kuin mahdollista myisivät ruokatavaraa työläisille, sillä ruuan saanti on yksinäisillä seuduilla hankalaa ja ruoka tulee kalliiksi. Nykyään tällaista myyntiä kylläkin harjoitetaan useimmilla syrjäisten seutujen työpaikoilla ainakin tärkeimpiin ruokatarvikkeisiin nähden.

Kokemäenjoen seuduilla pitäisi puuyhtiöiden nykyistä enemmän hankkia ruokaa, sillä sitä ei ole jokien rannoilla enää saatavissa yhtä paljon kuin ennen. Nimenomaan uittotyöntekijäin ravinto-oloista on ensitietojen kerääjä arvelut, että ruokakysymys olisi jokiuitossa helposti autettu, jos suuret yhtiöt, joilla on uittoa joka kevät ja kesä, järjestäisivät työpaikoilleen liikuvia kauppoja ja hankkisivat kenttäkeittiön,

jossa keitetäisiin lämmintä ruokaa joka päivä; pari vakinaista miestä tai nainen ja mies yhdessä hoitaisivat kaupan ja keittiön. Tässä voitoin, milloin uittopaikkoihin on pitkät matkat, syntyä vaikeuksia. Syrjäisemmillä seuduilla ovat työnantajat yleensä pitäneet työntekijöitä varten ruokatarvikkeita myytävänä. Ostopakkoa ei, kuten jo varhaisemmin on mainittu, missään ilmennyt. Velaksimyynti, missä sitä harjoitettiin, ei ruokatarvikkeiden myynnin alalla liene tuottanut epäkohtia. Useissa tapauksissa ei valtio, ollessaan työnantajana, hankkinut ruokatarvikkeita ainakaan mainittavasti; toivottavaa olisi tietysti, että valtiokin tässä katsannossa huolehtisi työntekijöistään. Myös pitäisi työntekijäin tarpeen vaatiessa ryhtyä sikäli yhteistoimintaan, että lähettäisivät aina jonkun keskuudestaan hankkimaan kaikille ruokatavaroita.

Ruokajärjestys olisi yleensä saatava terveellisemmäksi ja vaihtelevammaksi; ruoka on liian yksipuolista, nimittäin pääasiallisesti rasvaa, lihaa ja kahvia, mikä saattaa aiheuttaa vatsatakatarria. Keittoruokaa puuttuu siksi usein, että sitä pitäisi ehdottomasti hankkia enemmän. Yletöntä kahvinjuontia, joka käy epäterveelliseksi ja kalliiksi, olisi vähennettävä, johon suuntaan saattaisi myös vaikuttaa juuri ruuan tekeminen vaihtelevammaksi; voisiko myös hankkia tuoretta tai pullomaitoa, joiden saanti vaikuttaisi samaan tapaan, olisi erikseen harkittava. Myös vehnäisten y. m. s. ostoon kuluu miehiltä usein tuntuvasti rahaa. Keittoruuan laittoa olisi lisättävä etenkin uittotoissa, joissa se on vaillinaisempaa. Hankkimalla kenttäkeittiöitä, joista edellä on mainittu, uittotyöpaikoilleen Hyrynsalmen seuduille, on Kajaanin Puutavara Oy. tehnyt suuren parannuksen työntekijänsä ravinto-oloihin. Siten ovat kysymyksessä olevat työntekijät saaneet terveellistä ja vaihtelevampaa ruokaa, jonka takia myös voimien suuri kulutus on vähentynyt. Nämä kenttäkeittiöt osoittautuivat erittäin käytännöllisiksi eivätkä tulleet kalliiksi. Toivottavaa olisi sentähden, että kaikki yhtiöt hankkisivat kenttäkeittiöitä missä olosuhteet sen sallivat. Kuten aikaisemmin on mainittu, oli Kemijoen varsilla ruuanlaittajana usein kullakin kymmenmiehen työryhmällä naiskeittäjä, joka myi valmistamansa ruuan omaan lukuunsa, mutta usein tämä ruuanlaitto supistui vain kahvinkeittoon; tähän seikkaan tarvittaisiin siis korjausta. Myös olisi keittäjiltä vaadittava enemmän siisteyttä, sillä tavallisesti ruoka- ja kahviastiat olivat epäsiistejä ja keittäjä itse samoin, jota paitsi kahvi usein oli

huonoa ja sekaista. Tästä voisivat paitsi valvontaviranomaiset myös työnantajat pitää huolta. Työntekijäin keskeiset ruokayhtiöt olisivat, kuten eräs tietojen kerääjä on huomauttanut, kylläkin hyödyllisiä, mutta usein miehet eivät kyenneet hoitamaan ruokayhtiötä ilman rettelöitä. Sentähden olisi hänen mielestään työnantajien järjestettävä tämä asia palkkaamalla kullekin kymmenmiehen työryhmälle keittäjä, joka yhtiön ruokatarvikkeista valmistaisi keittoruokaa. Sitä myytäisiin miehille kustannusten mukaisiin hintoihin. Tähän tapaan olikin ruuanlaitto osittain järjestetty eräällä uittotyöpaikalla Sodankylässä, eikä se tuottanut työnantajalle mainittavia lisäkustannuksia. Myös voisi ehkä tulla laajemmaltikin kysymykseen, että työnantaja määräisi ruuanlaittajien annosten hinnat, kuten kahviin nähden eräissä yksityistapauksissa oli tehty.

Palkka on yleensä ruuan kallenteenkin katsoen ollut riittävä. Kuitenkin kohdistivat työntekijät itse valituksensa ensi sijassa juuri palkkoihin. Nämä saattoivat kyllä esim. vuonna 1921 ja osittain myöhemminkin vallinneen puutavaramarkkinoiden lamaanustilan aikana paikoitellen, etenkin uitossa, alentua siinä määrässä, että niihin nähden voi ilmetä oikeutettua syytä tyytymättömyyteen. Myös milloin työvoimaa on virrannut työmahdollisuuksiin nähden ylen runsaasti työpaikoille, ovat palkat etenkin syrjäisimmillä seuduilla laskeneet kovin alhaisiksi ja on syntynyt työttömyyttä ja kurjuutta. Tässä katsannossa voinee Rovaniemelle metsä- ja uittotoita varten perustettavaksi määrätty työnvälitystoimisto saada paljonkin parannusta aikaan. Metsätoissa joutuvat ajomiehet usein vaikeaan asemaan tehtyään jo syksyllä työsopimukset työnantajain kanssa, milloin heidän hankittaviensa hakkaajien palkat työkauden kuluessa osoittautuvat suuremmiksi, kuin he olivat edellyttäneet. — Mitä palkanmaksuaikoihin tulee, olivat työntekijät yleensä turvatut vaikeuksilta, koska paikalliset työnjohtajat tavallisesti suorittivat heille tarvittaessa etumaksuja.

Palkanpidätysjärjestelmää tuskin lienee väärinkäytetty, sillä määräyksiä palkanpidätyksistä ja sakoista ilmeni sekä metsänhakkuussa että uitossa jokseenkin vähän, ja silloinkin ne usein oli jätetty panematta täytäntöön.

Iältään metsä- ja uittotyöläiset olivat, kuten aikaisemmasta esityksestä on ilmennyt, verrattomasti suurimmaksi osaksi 18 vuotta vanhempia. Kaikkien 18 vuotta nuorempienkaan käyttämisestä ei pitäisi kieltää, sillä näiden saama ansio on monissa tapauksissa välttämätön perheen ylläpitoon ja on seudulla ainoa saatavissa oleva. Sitä paitsi he eivät uitossa eivätkä yleensä myöskään metsänhakkuussa joudu liian rasittavaan työhön. Sen sijaan voitaisiin ehkä kieltää kaikkien nuorimpien poikasten työnteko; heistä ei m. m. ole heidän palkkaansa vastaavaa hyötyäkään, vaan heidät täytyy usein ottaa vain isänsä, ajomiehen, vaatimuksesta työhön. Noin 15-vuotinen pitäisi pojan olla, ennenkuin hänet hyväksyttäisiin työntekijäksi.

Kuten aikaisemmin on esitetty, ei 8-tuntista työpäivää voi metsä- ja uittotöiden erikoisiin olosuhteisiin poikkeuksettomasti soveluttaa. Samoin ei pyhätyötä myöskään voitane kieltää, ainakaan uitossa, jossa usein on kiireesti täysin käytettävä hyväksi veden tilapäistä runsautta.

Työmiesten toivomuksista on mainittava, että heidän mielestään olisi saatava postinkulkua työpaikoille, ainakin kerran viikossa, koska perheellisille miehille epäsäännöllinen postinkulku tuottaa hankaluuksia, kun he eivät voi tarpeen vaatiessa kyllin pian lähettää kotiinsa rahaa.

Muista poistettavista epäkohdista on huomautettu, että kortinpeluu, jota käydään rahasta, olisi, missä sitä ilmenee, ankarilla toimenpiteillä kokonaan estettävä, samoin myös väkijuomien käyttö, joka ei kylläkään niiden saannin vaikeuden takia ollut kovin levinnyt. Yleensä pitäisi koettaa opettaa työmiehiä järkevästi hoitamaan talouttansa; asiaa valaisevat, miehille jaettavat lentolehtiset sekä hyvät järjestysäännöt ja kehoitukset, jotka kiinnitettäisiin asuntojen seiniin, eivät varmaankaan jäisi aivan tuloksettomiksi.

Résumé.

A la requête de la Chambre des députés de Finlande le Conseil d'État nomma le 20 juin 1919 un comité chargé de dresser, sur la base d'une enquête relative aux ouvriers des bois et du flottage, un projet de réforme de la situation de ces travailleurs. Cette enquête fut confiée ultérieurement à la Section de statistique de la Direction sociale.

En raison de l'étendue et de l'abondance des détails d'une enquête de ce genre il fut procédé à des investigations types dans certaines parties du pays. Des agents spéciaux furent chargés de recueillir les données primordiales, en utilisant des questionnaires rédigés par la Section de statistique de la Direction sociale. L'enquête fut effectuée principalement en mars 1921 en ce qui concerne les ouvriers des bois et en mai de la même année en ce qui concerne les ouvriers du flottage.

Quant aux ouvriers de l'abattage des bois, l'enquête a porté sur 73 chantiers, parmi lesquels 66 appartenaient à des sociétés anonymes, 4 à l'état, 2 à d'autres sociétés et 1 à un particulier. Ces chantiers occupaient un total de 8 269 ouvriers, dont 2 773 rouliers, 4 322 bûcherons et 1 174 autres ouvriers. Parmi les rouliers une bonne moitié étaient, dans la plupart des chantiers, des propriétaires et membres de leur famille, un tiers des fermiers et membres de leur famille et le reste des manoeuvres. Parmi les bûcherons un quart à peine étaient des propriétaires, un bon quart des fermiers et environ la moitié des manoeuvres. Les autres ouvriers étaient pour un peu plus de trois cinquièmes des manoeuvres. La proportion des travailleurs au dessous de 18 ans était de 4 %.

L'enquête sur les ouvriers du flottage a porté sur 111 chantiers. De ce nombre 92 flottages étaient exploités par des sociétés anonymes, 11 par des sociétés de flottage, 6 par l'état et 2 par des particuliers. Ces chantiers occupaient un total de 11 517 ouvriers, dont un quart étaient des propriétaires et membres de leur famille, un tiers des fermiers et membres de leur famille et le reste des manoeuvres. La proportion des ouvriers au dessous de 18 ans était de 8 %. Des femmes étaient exceptionnellement employées dans quelques flottages, faute d'hommes.

Dans les travaux d'abattage les employeurs contiennent en général l'exploitation à l'entreprise et par

lots à des rouliers, qui paient eux-mêmes leurs bûcherons. Les rouliers sont payés par les employeurs, soit à des intervalles déterminés, soit à la fin du travail, mais en général ils reçoivent toujours des contremaîtres locaux les avances nécessaires. Dans les travaux de flottage les contremaîtres choisis par les employeurs engagent le plus souvent les ouvriers isolément. Ceux-ci sont payés comme les rouliers occupés à l'abattage.

En Finlande les travaux d'abattage sont des travaux de saison. Ils ont lieu généralement de novembre, première moitié de décembre ou commencement de janvier jusqu'en mars ou milieu d'avril. Le flottage commence surtout en avril et mai et se termine dans les affluents le plus souvent en juin et dans les fleuves vers la fin de l'été et au courant de l'automne.

La durée de la journée de travail était de 6 à 9 heures pour l'abattage, avec maximum de durées vers le printemps. Pour le flottage dans les ruisseaux et les rivières la durée du travail était de 10 à 15 heures et pour le flottage en mer elle était par temps normal à peu près la même que pour le flottage en rivière, mais par temps exceptionnellement favorable sensiblement plus longue, tandis que des journées de chômage se produisaient par mauvais temps.

Les ouvriers occupés à l'abattage dans les contrées à population dense habitent en général dans les fermes et métairies. Ceux du pays habitent naturellement chez eux. Dans les régions plus écartées les ouvriers logent en grande partie et dans les régions les plus septentrionales presque tous, dans des baraques de bois construites provisoirement. Les ouvriers étaient souvent logés trop nombreux, en particulier dans les fermes et métairies et dans les grandes baraques. Parmi les baraques visitées, toutes étaient naturellement munies de foyers, la plupart également d'un lit de camp commun. Par contre dans la moitié à peine il y avait un plancher de bois, dans le même nombre à peu près un plafond et dans un tiers des fenêtres vitrées. Les ouvriers du flottage peuvent encore moins que ceux de l'abattage habiter chez eux. Dans les régions de population dense, la plupart logent, comme les ouvriers des bois, dans les fermes et métairies, lorsque le travail le permet.

Dans les régions écartées ils logent en partie ou complètement dans des baraques de bois construites pour l'abattage pendant l'hiver ou dans des huttes de bois ou de rameaux de pin. Ces dernières sont moins appropriées, surtout parce qu'elles n'offrent pas un abri suffisant contre la pluie.

Les ouvriers de l'abattage et du flottage sont en grande partie obligés, en raison de la situation des chantiers, de vivre de provisions apportées. Dans les régions de population dense ils se procurent eux-mêmes leurs aliments. Par contre, dans les contrées écartées les employeurs sont le plus souvent obligés de faire venir et de vendre les denrées les plus nécessaires. Le plus souvent les ouvriers faisaient eux-mêmes leur cuisine, lorsqu'ils n'habitaient pas chez eux ou dans les fermes, où ils prenaient pension. Cependant, dans les chantier

d'abattage, une équipe, roulier et bûcherons, ou même plusieurs équipes, s'organisaient souvent pour la cuisine en commun; en ce dernier cas elles avaient généralement une cuisinière. Dans les flottages on trouvait de même souvent un groupe de dix ouvriers ou plus ayant une cuisinière commune.

Dans leurs rapports sur les conditions de travail des ouvriers des bois et du flottage les agents qui ont recueilli les données primordiales ont aussi signalé quelques abus qui devraient être réformés. Ils se produisent surtout dans le logement des ouvriers, puis dans leur nourriture, en particulier lorsque les ouvriers travaillant dans des régions éloignées de toute habitation sont obligés de loger dans des habitations provisoires, et qu'il peut se produire aussi des difficultés pour leur alimentation.

LIITTEITÄ

Metsä- ja uittotyöläistiedustelu.**Kaavake A.**

Tietoja ..... pitäjässä .....
kylässä metsänhakuu-työssä olleiden työntekijäin oloista, kerännyt ..... p.
kuuta 1921 .....

1. Työnantaja: .....

2. Työntekijäin lukumäärä ja jakautuminen.

	Työntekijöitä oli			
	vähiintään 18-vuotiaita		18 v. nuorempia	yhteensä
	naineita	naimattomia		
Ajomiehiä				
Hakkaajia				
Muita työntekijöitä				
Yhteensä				

	Työntekijöistä oli						
	tilallisia ja heidän perheensä jäseniä		vuokraajia ja heidän perheensä jäseniä		tilattomia ja heidän perheensä jäseniä		
	samalla paikkakunnalta	muilta paikkakunnilta	samalla paikkakunnalta	muilta paikkakunnilta	metsä- työssä koko vuoden olevia	maanvilje- lystyössä ajoittein olevia	teollisuus- y. m. työssä ajoittein olevia
Ajomiehiä							
Hakkaajia							
Muita työntekijöitä							
Yhteensä							

3. Palkkausolot.

- a. Ajomiehen palkkaustapa: .....
- b. Hakkaajan palkkaustapa: .....
- c. Muun työntekijän palkkaustapa: .....
- d. Kuinka usein maksetaan palkat? .....
- e. Onko tapana tehdä palkanpidätyksiä, ja niin ollen mitä tarkoituksia varten? .....

4. Työaikaolot.

- a. Työkausi alkoi / , sen arvioidaan kestävän / .
 b. Työpäivän tavallisin pituus (ruoka-ajat vähentäen):

	t u n t i a			
	lokakuu- joulukuu	tammikuu	helmikuu	maaliskuun- huhtikuu
ajomiesten				
hakkaajain				
muiden työntekijäin				

- c. Tehdäänkö pyhätyötä ja miten paljon? .....

5. Ravinto-olot.

- a. Miten työntekijäin ruokatavaran hankinta ja laittaminen on järjestetty?
 b. Onko ilmennyt ostopakkojärjestelmää? c. Myydäänkö ruokatavara työnantajan, työnantajan asiamiehen vai jonkun yksityisen lukuun? d. Jos työnantajan lukuun, niin velaksiko vai käteisellä?.....
 .....
 .....

6. Asunto-olot.

a.	Taloissa ja torpissa asui	Metsäpirtteissä asui	Metsäsaunoihin asui	b.	Rakennettu	Metsäpirttejä	Metsäsaunoja
					kesällä	talvella	kuivista puista ..
Ajomiehiä							
Hakkaajia							
Muita työntekijöitä							
Yhteensä							

- c. Montako metsäpirttiä on sisään-, montako uloslämpivää? .....
- Montako metsäsaunaa on sisään-, montako uloslämpivää?.....

d.	Välikatto	Puulattia	Ikkunat	Tulisija (laatu)	Makuulavitsat
Metsäpirttejä, joissa on					
Metsäsaunoja » »					

Metsä- ja uittotyöläistiedustelu.**Kaavake B.**

Tietoja ..... pitäjässä .....
 kylässä uittotöissä olleiden työntekijäin oloista, kerännyt ..... p. ....
 ..... kuuta 1921 .....

1. Työnantaja: .....**2. Työntekijäin lukumäärä ja jakautuminen.**

18 v. nuorempia .....

vähintään 18-vuotiaita	{	naineita .....
		<u>naimattomia</u> .....

Yhteensä .....

tilallisia ja heidän perheensä jäseniä .....

vuokraajia > > > > .....

tilattomia > > > > .....

Yhteensä .....

3. Palkkausolot.**a. Palkkaustapa**

1. Joki- ja purouitossa .....

2. järviuitossa .....

b. Kuinka usein maksetaan palkat? .....**c. Onko tapana tehdä palkanpidätyksiä, ja niin ollen mitä tarkoituksia varten?**
.....**4. Työaikaolot.**

a. Työkausi alkoi / , sen arvioidaan kestävän / .

b. Työpäivän tavallisin pituus järviuitossa (ruoka-ajat vähentäen) ..... tuntia.

Työpäivän tavallisin pituus joki- ja purouitossa (ruoka-ajat vähentäen) ..... tuntia
 c. Tehdäänkö pyhätystä ja miten paljon? .....

.....

.....

5. Ravinto-olot.

- a. Miten työntekijäin ruokatavaran hankinta ja ruuanlaitto on järjestetty?
 b. Onko ilmennyt ostopakkojärjestelmää? c. Myydäänkö ruokatavara työnantajan, työnantajan asiamiehen vai jonkun yksityisen lukuun? d. Jos työnantajan lukuun, niin velaksiko vai käteisellä? .....
- .....
- .....

6. Asunto-olot.

Jos työntekijäin jonkossa oli sellaisia, jotka eivät olleet kotona asuvia, miten nämä työntekijät saivat asunnon ja minkälaisia nämä asunnot yleensä olivat? .....

.....

.....

7. Sivistysolot.

- a. Kuinka monta työntekijää on lukutaitoista? .....
- b. Kuinka monta työntekijää on kirjoitustaitoista? .....
- c. Kuinka monta työntekijää on käynyt ylempää kansakoulua tai muuta oppilaitosta, ei kuitenkaan läpi? .....
- d. Kuinka monta työntekijää on läpikäynyt kansakoulun? .....
- e. Kuinka monta sanomalehteä työpaikalle tilataan? .....

8. Muita tietoja.

Lisätietoja, jotka valaisevat uittotyöntekijäin palkka-, työ-, ravinto-, asunto-, sivistys- y. m. oloja .....

.....

.....

.....

.....

.....

